

CZASOPISMO ŚLĄSKIEJ IZBY BUDOWNICTWA

Forum Budownictwa Śląskiego

www.izbabud.pl

WYDANIE SPECJALNE

ISSN 1643-6350

Konferencja

**III „Śląskie Forum Inwestycji,
Budownictwa, Nieruchomości”**

wraz z obchodami

Śląskiego Dnia Budowlanych - 2011

Katowice, 28 września 2011 r.

Sala Sejmu Śląskiego Urzędu Marszałkowskiego w Katowicach

„BUDUS” SA
40-053 Katowice; ul. Barbary 21
Tel. 32 35 99 300 fax: 32 25 15 581
www.budus.com.pl

Generalny wykonawca inwestycji budowlanych

KATOWICKIE
PRZEDSIĘBIORSTWO
BUDOWNICTWA
PRZEMYSŁOWEGO

BUDUS S.A.

Szanowni Państwo!

Konieczne jest radykalne usprawnienie procesów inwestycyjno-budowlanych. Likwidacja lub ograniczenie bardzo licznych barier prawnych i instytucjonalnych w tych procesach. Może i powinno to nastąpić poprzez systemowe i kompleksowe zreformowanie prawa inwestycyjnego. Spójną i skoordynowaną wzajemnie zmianę regulacji prawnych, obejmujących planowanie i zagospodarowanie przestrzenne, prawo budowlane, przepisy środowiskowe i prawo zamówień publicznych. Także Kodeksu Postępowania Administracyjnego i Kodeksu Cywilnego.

Rekomendacje do nowelizacji tych ustaw, poprzedzone diagnozą stanu obecnego, stanowią główny cel programowy konferencji – „**III Śląskie Forum Inwestycji, Budownictwa, Nieruchomości**”. Nieprzypadkowo. Pierwszym warunkiem spełnienia tego celu jest dalsza **konsolidacja** środowisk technicznych i organizacji pozarządowych budownictwa dla uzyskania co najmniej zapewnienia, że oczekiwana racjonalizacja procesów inwestycyjnych będzie priorytetem legislacyjnym Parlamentu i Rządu nowej kadencji.

Publikacje autorskie uczestników programu tematycznego konferencji, reprezentujących krajowe i regionalne samorządy zawodowe i gospodarcze budownictwa, autorów naukowych, ekspertów i praktyków – nie ograniczają się tylko do postulatów. Przeciwnie. Zawierają oceny własne stanu obecnego, identyfikują bariery w prowadzeniu działalności inwestycyjnej i budowlanej, formułują proponowane wnioski, a nawet szczegółowe rozwiązania i zapisy prawne. Odnoszą się także do aktualnych inicjatyw rządowych, dotyczących przedstawionego projektu założeń do kodeksu budowlanego oraz do prowadzenia publicznej debaty zamawiających i wykonawców o systemie zamówień publicznych.

Składamy wyrazy podziękowania współorganizatorom i partnerom merytorycznym konferencji, członkom jej Rady Programowo-Naukowej, kadrze kierowniczej przedsiębiorstw Śląskiej Izby Budownictwa i członkom Śląskiej Okręgowej Izby Budownictwa – za konstruktywny i użyteczny współudział w przygotowaniu tego wspólnego przedsięwzięcia.

Przewodniczący Rady Śląskiej
Okręgowej Izby Inżynierów Budownictwa
Wiceprezes ŚIB

Franciszek Buszka

Prezydent
Śląskiej Izby Budownictwa
Przewodniczący „Forum”

Tadeusz Wnuk

PATRONAT HONOROWY

MINISTER
INFRASTRUKTURY

MARSZAŁEK
WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

WOJEWODA
ŚLĄSKI

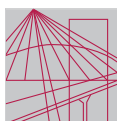

REKTOR
POLITECHNIKI CZĘSTOCHOWSKIEJ

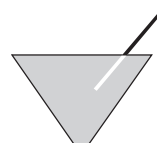

REKTOR
POLITECHNIKI ŚLĄSKIEJ

ORGANIZATORZY KONFERENCJI

Śląska Okręgowa Izba Inżynierów Budownictwa
w Katowicach
Przewodniczący Rady – **Franciszek Buszka**

Śląska Izba Budownictwa
w Katowicach
Prezydent Izby – **Tadeusz Wnuk**

WSPÓŁORGANIZATORZY KONFERENCJI

Polska Izba Inżynierów Budownictwa
Prezes Krajowej Rady – **Andrzej Roch Dobrucki**

Polski Związek Inżynierów i Techników Budownictwa
Przewodniczący Rady – **Wiktor Piwkowski**

Izba Projektowania Budowlanego w Warszawie
Prezes – **Ksawery Krassowski**

Regionalna Izba Gospodarcza w Katowicach
Prezes – **Tadeusz Donocik**

RADA PROGRAMOWA KONFERENCJI

prof. zw. dr hab. h. c. **Andrzej S. Barczak**
– Rektor Śląskiej Wyższej Szkoły Zarządzania im. Gen. J. Ziętka w Katowicach,
Prezes Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Katowicach, Członek Prezydium PAN

prof. dr hab. inż. **Jan Ślusarek**
– Prorektor ds. Nauki i Współpracy z Przemysłem Politechniki Śląskiej w Gliwicach

prof. dr hab. **Andrzej Borowicz**
– Katedra Inwestycji i Nieruchomości, Uniwersytetu Łódzkiego

prof. dr hab. **Jan Grabowski**
– Kierownik Katedry Prawa Gospodarczego Uniwersytetu Śląskiego

prof. dr hab. **Genowefa Grabowska**
– Kierownik Katedry Prawa Międzynarodowego, Publicznego i Prawa Europejskiego
Uniwersytetu Śląskiego

prof. dr hab. **Stanisława Kalus**
– Katedra Prawa Cywilnego i Prawa Prywatnego Międzynarodowego Uniwersytetu Śląskiego

prof. dr hab. inż. **Jarosław Rajczyk**
– Dziekan Wydziału Budownictwa Politechniki Częstochowskiej

prof. dr hab. inż. **Jerzy Sękowski**
– Dziekan Wydziału Budownictwa Politechniki Śląskiej w Gliwicach

PARTNERZY MERYTORYCZNI

K.P.B.P. „Budus” S.A. w Katowicach
Prezes Zarządu – **Leon Ucka**

Drogowa Trasa Średnicowa S.A. w Katowicach
Prezes Zarządu – **Ireneusz Maszczyk**

P.B.O.iU.T. „Śląsk” Sp. z o.o. w Katowicach
Prezes Zarządu – **Jarosław Żelazowski**

P.P.W.B. „Probet” Sp. z o.o. w Katowicach
Prezes Zarządu – **Tomasz Tyc**

WARBUD S.A. w Warszawie
Prezes Zarządu – **Włodzimierz Włodarczyk**

GC INVESTMENT S.A. w Katowicach
Prezes Zarządu – **Michał Goli**

MOSTOSTAL WARSZAWA S.A. w Warszawie
Prezes Zarządu – **Jarosław Popiołek**

TERMOPIAN Sp. z o.o. w Czechowicach-Dziedzicach
Prezes Zarządu – **Sylwester Będkowski**

Wielkopolska Izba Budownictwa w Poznaniu
Prezes Zarządu – **Zenon Kierczyński**

PARTNERZY BIZNESOWI

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Prezes – **Włodzimierz Albin**

MTB 24 Business Travel
Przedstawiciel Regionu – **Krystyna Śliwiok**

PROGRAM KONFERENCJI

9.30 – 10.00	Rejestracja uczestników konferencji. Hol sali Sejmu Śląskiego Urzędu Marszałkowskiego w Katowicach.	
10.00 – 10.15	Otwarcie konferencji, przedstawienie jej celów programowych oraz uczestników poszczególnych sesji tematycznych. <i>Prezydent Śląskiej Izby Budownictwa – Tadeusz Wnuk,</i> <i>Przewodniczący Rady Śląskiej Okręgowej Izby inżynierów Budownictwa – Franciszek Buszka.</i>	
10.15 – 11.00	Śląski Dzień Budowlanych - 2011.	9
11.00 – 11.15	Wykład inaugurujący konferencję – Prof. dr hab. h. c. Andrzej S. Barczak – <i>Rektor Śląskiej Wyższej Szkoły Zarządzania im. Gen. J. Ziętka w Katowicach.</i> „Znaczenie inwestycji i ich efektywnej realizacji dla wzrostu gospodarczego kraju”.	
11.15 – 12.45	SESJA I: <i>Bariera procesów inwestycyjno-budowlanych na podstawie praktyki stosowania ustawy „Prawo budowlane” oraz „Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym”. Rekomendacje do nowelizacji tych ustaw.</i> Uczestnicy sesji: ▶ TEMAT: „Budować bez barier”, mgr inż. Andrzej Roch Dobrucki – <i>Prezes Krajowej Rady Polskiej Izby Inżynierów Budownictwa.</i> ▶ TEMAT: „Bariera w procesie inwestycyjno-budowlanym”, doc. dr inż. Ksawery Krassowski – <i>Prezes Izby Projektowania Budowlanego.</i> ▶ TEMAT: „Bariera i ograniczenia w budownictwie przemysłowym, infrastrukturalnym i mieszkaniowym”, mgr inż. Wiktor Piwkowski – <i>Przewodniczący Rady Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa w Warszawie.</i> ▶ TEMAT: „Bariera procesów inwestycyjno-budowlanych na podstawie praktyki stosowania ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym”, arch. Grzegorz A. Buczek – <i>Wiceprezes Towarzystwa Urbanistów Polskich.</i> • Wystąpienie Podsekretarza Stanu Ministerstwa Infrastruktury - mgr inż. arch. Janusz Żbik ▶ TEMAT: „Bariera realizacji procesów rewitalizacji nieruchomości poprzemysłowych”, dr Elżbieta Zagórska – <i>Katedra Inwestycji i Nieruchomości, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach.</i> • Wystąpienie Prezesa Zarządu spółki Armada Development – Rafała Kincera, TEMAT: „Rewitalizacja terenów poprzemysłowych w Bytomiu – szanse i zagrożenia”. Prowadzący: prof. dr hab. inż. Jan Ślusarek – <i>Prorektor ds. Nauki i Współpracy z Przemysłem Politechniki Śląskiej w Gliwicach.</i>	13 17 23 27
12.45 – 13.15	Przerwa kawowa	

PROGRAM KONFERENCJI

13.15 – 14.30	SESJA II. Praktyka stosowania ustawy „Prawo Zamówień Publicznych”. • Wystąpienie otwierające sesję: Jacek Sadowy – Prezes Urzędu Zamówień Publicznych Uczestnicy sesji: ▶ TEMAT: „Aktualne problemy stosowania ustawy „Prawo zamówień publicznych” w procesie inwestycyjno-budowlanym”, prof. Andrzej Borowicz – Katedra Inwestycji i Nieruchomości, Uniwersytet Łódzki. ▶ TEMAT: „Rażąco niska cena a jedyne kryterium oceny ofert w zamówieniach na roboty budowlane”, dr Jacek Kaczmarczyk – Ekspert PZP, LEX-Fin, Kraków. „Zamawiający”: ▶ TEMAT: „Stosowanie kryterium ceny jako jedyne kryterium oceny ofert”, mgr inż. Stefania Czaja-Kręcioch – Ekspert PZP, Drogowa Trasa Średnicowa S.A., Katowice. ▶ TEMAT: „Kodeks Dobrych Praktyk w zakresie zamówień publicznych w Urzędzie Miejskim w Dąbrowie Górniczej”, dr Jarosław Rokicki – Kierownik Biura Zamówień Publicznych i Opinii Prawnych, Urząd Miasta Dąbrowa Górnicza. „Wykonawcy”: ▶ TEMAT: „Przypadki nieprawidłowości do jakich dochodzi na rynku zamówień publicznych”, mgr Anna Piechota-Szczepańska – Dyrektor „Dan-Pol” Sp.J. Tychy. ▶ TEMAT: „Doświadczenia w stosowaniu ustawy Prawo zamówień publicznych z perspektywy Wykonawcy”, mgr Grażyna Szeliga – Dyrektor K. P. B. P. „Budus” S.A. w Katowicach. Prowadząca: prof. zw. dr hab. Genowefa Grabowska – Kierownik Katedry Prawa Międzynarodowego, Publicznego i Prawa Europejskiego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.	29 33 39 41 43 45
14.30 – 15.30	Lunch Partnerów Merytorycznych	
15.30 – 17.00	SESJA III. Ocena systemu kształcenia kadr dla budownictwa na poziomie średnim i wyższym. Uczestnicy sesji: Szkolnictwo średnie: ▶ TEMAT: „Stan szkolnictwa zawodowego w województwie śląskim. Rok szkolny 2010/11”, mgr Stanisław Faber – Śląski Kurator Oświaty. ▶ TEMAT: „Ocena systemu kształcenia kadr na poziomie średnim”, mgr inż. Anna Hyla – Dyrektor Państwowych Szkół Budownictwa w Bytomiu. ▶ TEMAT: „Ocena szkolenia kadr dla budownictwa z pozycji przedsiębiorstwa budowlanego”, mgr inż. Roman Fiszer – Dyrektor K.P.B.P. „Budus” S.A. w Katowicach. Szkolnictwo wyższe: ▶ TEMAT: „Uwagi na temat poziomu kształcenia na kierunku budownictwo”, prof. dr hab. inż. Jerzy Sękowski – Dziekan Wydziału Budownictwa, Politechnika Śląska. ▶ TEMAT: „Realizacja postanowień Deklaracji Bolońskiej na Wydziale Budownictwa Politechniki Częstochowskiej”, prof. dr hab. inż. Jarosław Rajczyk – Dziekan Wydziału Budownictwa, Politechnika Częstochowska. Prowadzący: mgr inż. Tadeusz Glücksman – Wiceprezes Śląskiej Izby Budownictwa.	47 51 53 55 57

W poszczególnych sesjach tematycznych może ulec zmianie skład uczestników.

ŚLĄSKI DZIEŃ BUDOWLANYCH - 2011

ZASZCZYTNE WYRÓŻNIENIA – ODZNACZENIA, NAGRODY I TYTUŁY

„MEDAL ZA DŁUGOLETNIĄ SŁUŻBĘ” Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

Złoty:

Stefania Czaja-Kręcioch

Główny Specjalista w Dziale Zamówień i Umów, ekspert PZP,
Drogowa Trasa Średnicowa S.A. w Katowicach

Urszula Głodzik

Kierownik Działu Zamówień K. P. B. P. „Budus” S.A. w Katowicach

Henryk Rek

Cieśla Grupy Robót Ogólnobudowlanych przy K. P. B. P. „Budus” S.A. w Katowicach.

Odznaki Honorowe „ZASŁUŻONY DLA BUDOWNICTWA”

Złote:

Katowickie Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego „**BUDUS**” S.A. w Katowicach
z tytułu *Jubileuszu 60-lecia działalności*

Nagrodę odbierze: Pan **Leon Ucka** – Prezes Zarządu

Przedsiębiorstwo Projektowo-Wdrożeniowe Budownictwa „**PROBET**” Sp. z o.o. w Katowicach
z tytułu *Jubileuszu 25-lecia działalności*

Nagrodę odbierze: Pan **Tomasz Tyc** – Prezes Zarządu

Odznaki Honorowe POLSKIEJ IZBY INŻYNIERÓW BUDOWNICTWA

Złota:

James Jurczyk – Delegat na Zjazd ŚLOIIB,

Srebrna:

Ewa Dworska – Członek Rady ŚLOIIB III Kadencji, Delegat na Zjazd ŚLOIIB

LAUREACI KONKURSU ŚLĄSKIEJ IZBY BUDOWNICTWA „ŚLĄSKIE BUDOWANIE”

NAGRODA I TYTUŁ:

„AUTORYTET – BUDOWNICTWA I GOSPODARKI ŚLĄSKIEJ”

STANISŁAW KASZOWSKI

Prezes Zarządu Przedsiębiorstwa Budownictwa Ogólnego
„SKOBUD” Sp. z o.o. w Żywcu

TADEUSZ DONOCIK

Prezes Regionalnej Izby Gospodarczej w Katowicach

AUTORYTET – BUDOWNICTWA I GOSPODARKI ŚLĄSKIEJ

TADEUSZ DONOCIK
PREZES REGIONALNEJ IZBY GOSPODARCZEJ
W KATOWICACH

Kapituła Nagród i Wyróżnień Śląskiej Izby Budownictwa nadała Panu Tadeuszowi Donocikowi Nagrodę i Tytuł „AUTORYTET – BUDOWNICTWA I GOSPODARKI ŚLĄSKIEJ”

Pan Tadeusz Donocik – wybitny kreator przedsiębiorczości swoją wieloletnią działalnością, bogatym dorobkiem zawodowym i społecznym, wywarł i wywiera głęboki wpływ na śląską gospodarkę. Trudno jest przecenić funkcjonowanie Regionalnej Izby Gospodarczej w Katowicach kierowanej przez Prezesa Donocika. Zajmuje się ona między innymi reprezentowaniem interesów przedsiębiorców, promowaniem zasad etyki i uczciwości w działalności gospodarczej, wspieraniem przedsiębiorczości, rozwojem systemu edukacji kadr, opiniowaniem oraz monitorowaniem aktów prawnych dotyczących gospodarki.

RIG w Katowicach już ponad 20 lat realizuje swoje zadania statutowe wspierając podmioty gospodarcze, szczególnie zrzeszone w niej firmy w ich dążeniach do budowy innowacyjnej gospodarki w naszym regionie i kraju oraz wzrostu ich konkurencyjności na Rynku Europejskim.

Izba to jedna z największych i najprężniej działających organizacji samorządu gospodarczego w województwie śląskim. Jest ona inicjatorem wielu przedsięwzięć w skali regionu i kraju. Wśród najważniejszych wymienić należy organizowane już od dwudziestu lat Laury Umiejętności i Kompetencji oraz Śląską Nagrodę Jakości, która w roku 2012 po raz czternasty wyłoni liderów Jakości w naszym regionie.

W październiku tego roku odbędzie się w Katowicach, organizowany przez Izbę, I Europejski Kongres Małych i Średnich Przedsiębiorstw. W spotkaniu adresowanym do sektora MŚP udział weźmie ponad 100 panelistów z kraju i zagranicy, którzy wspólnie z uczestnikami Kongresu wytyczą będą nowy kierunek rozwoju tego sektora. Innowacje, klastry czy nowe technologie, ponadto współpraca nauki z biznesem i samorządem terytorialnym to obecnie jedne z najważniejszych wyzwań, jakie stoją przed małymi i średnimi przedsiębiorstwami.

Kongresowi towarzyszyć będą Targi usług i produktów dla MŚP Biznes Expo, w ramach których instytucje będą mogły zaprezentować swoją ofertę małym i średnim firmom.

Honorowy Patronat nad Kongresem objął Prezydent RP Bronisław Komorowski. Kongres odbywa się także pod Patronatem Prezydencji Polski w Radzie UE, oraz został wpisany jako wydarzenie odbywające się w ramach Europejskiego Tygodnia MŚP. Radzie Programowej Kongresu przewodniczy Jerzy Buzek Przewodniczący Parlamentu Europejskiego. Współorganizatorami Kongre-

su są Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Krajowa Izba Gospodarcza oraz Związek Rzemiosła Polskiego.

Jak podkreśla Prezes Tadeusz Donocik, sektor MŚP, w którym funkcjonuje także wiele firm budowlanych, ma wielkie znaczenie dla rozwoju gospodarki, a także dobrobytu społecznego.

Przykłady nowatorskiej, głęboko osadzonej w śląskiej rzeczywistości społeczno – ekonomicznej, a co równie ważne, skutecznej działalności, stanowiły dla Kapituły Nagród i Wyróżnień Śląskiej Izby Budownictwa, zasadniczą podstawę do uhonorowania Pana Tadeusza Donocika tytułem „Autorytet – budownictwa i gospodarki śląskiej”.

Kapituła szczególnie podkreśla wielkie zasługi Laureata dla rozwoju i umacniania gospodarczych fundamentów śląskiego budownictwa.

***

Pan Tadeusz Donocik jest absolwentem Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego, a także Podyplomowych Studiów w Centrum Europejskim na Uniwersytecie Warszawskim i Studium Doktoranckiego na UŚ. Swoje doskonalenie fachowe prowadził także zagranicą, odbywając staże, a także kursy w Niemczech, Wielkiej Brytanii, USA.

Przeszedł wszechstronną drogę zawodową, od kierownika zakładu komunalnego, przez dyrektora administracyjnego uniwersytetu, prowadzenie działalności gospodarczej, członka rad nadzorczych, sprawowanie funkcji prezesa w spółkach prawa handlowego, po najwyższe stanowiska rządowe.

W latach 1997 – 2001 był Szefem Gabinetu Politycznego Ministra Gospodarki, a następnie Podsekretarzem Stanu w Ministerstwie Gospodarki, odpowiedzialnym między innymi za politykę regionalną, rozwój MŚP i Specjalne Strefy Ekonomiczne.

W latach 2006-2010 był członkiem Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w Brukseli, wiceprzewodniczącym sekcji ECO ds. Unii Gospodarczej i Walutowej. Od roku 2006 do chwili obecnej jest członkiem Rady Nadzorczej Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości.

W 1990 roku został współzałożycielem Regionalnej Izby Gospodarczej w Katowicach. Zakładał także Górnośląski Bank Gospodarczy. Pan Tadeusz Donocik pełni funkcję Prezesa Regionalnej Izby Gospodarczej w Katowicach, oraz funkcję Wiceprezesa Krajowej Izby Gospodarczej.

AUTORYTET – BUDOWNICTWA I GOSPODARKI ŚLĄSKIEJ

STANISŁAW KASZOWSKI
PREZES ZARZĄDU
P. B. O. „SKOBUD” SP. Z O. O. W ŻYWCU

Kapituła Nagród i Wyróżnień Śląskiej Izby Budownictwa nadała Panu Stanisławowi Kaszowskiemu Nagrodę i Tytuł „AUTORYTET – BUDOWNICTWA I GOSPODARKI ŚLĄSKIEJ”

Pan Stanisław Kaszowski jest założycielem i współwłaścicielem firmy, Dyrektorem Naczelnym i Prezesem Zarządu. Przedsiębiorstwa Budownictwa Ogólnego „SKOBUD” Sp. z o.o. w Żywcu. Dzięki swej przedsiębiorczości i zaangażowaniu stworzył i zorganizował od podstaw przedsiębiorstwo zdolne obecnie realizować nawet najtrudniejsze zadania z zakresu budownictwa ogólnego i inżynierskiego.

Przedsiębiorstwo z powodzeniem konkuruje z firmami z terenu kraju i Unii Europejskiej realizując wiele trudnych pod względem technicznym i organizacyjnym inwestycji. Przyczynia się do tworzenia pozytywnego wizerunku ludzi i firm z regionu Żywiecczyny i Śląska.

Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego „SKOBUD” Sp. z o.o. występuje najczęściej jako generalny wykonawca obiektów budowlanych – inżynierskich wraz z infrastrukturą techniczną. Firma wykonała ponad 250 zadań i inwestycji – głównie na terenie województwa śląskiego i małopolskiego.

Na realizowanych inwestycjach przedsiębiorstwo wielokrotnie stosowało rozwiązania innowacyjne na skalę kraju. Przedsiębiorstwo wykonało wiele trudnych i skomplikowanych pod względem technicznym i organizacyjnym zadań. Najważniejsze z nich to rozbudowa w rekordowym czasie 10-ciu miesięcy terminala pasażerskiego w porcie lotniczym Kraków-Balice, budowa kompleksu skoczni narciarskich w Szczyrku-Skalite, budowa kilkunastu ko-

mend wojewódzkich i powiatowych Państwowej Straży Pożarnej, budowa osiedla mieszkaniowo-usługowego „Nowy Przewóz” w Krakowie, budowa biurowca – siedziby zarządu JSW S.A. w Jastrzębiu-Zdroju.

Realizowane w chwili obecnej inwestycje to m.in. budowa Regionalnego Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa w Raciborzu, budowa Małopolskiego Ogrodu Sztuki dla Teatru im. Juliusza Słowackiego w Krakowie, rozbudowa Centrum Leczenia Oparzeń w Siemianowicach Śląskich, rozbudowa hotelu „Różany Gaj” w Gdyni, budowa Centrum Czystych Technologii Węglowych w Zabrze, budowa biurowca Spółki Polski Koks S.A. w Katowicach.

Firma posiada System Zarządzania zgodny z wymogami ISO 9001:2008 oraz AQAP 2120:2009 wydany przez Zakład Systemów Jakości i Zarządzania.

Realizując procesy budowlane Firma dba o środowisko naturalne. Realizuje również inwestycje z zakresu ochrony środowiska i zasobów naturalnych.

Firma wspomaga finansowo wiele instytucji i działań społecznych, sportowych.

***

Pan Stanisław Kaszowski jest magistrem inżynierem budownictwa, posiada uprawnienia budowlane bez ograniczeń do kierowania i nadzorowania oraz uprawnienia projektowe bez ograniczeń.

I Europejski Kongres Małych i Średnich Przedsiębiorstw

W dniach 6 i 7 października 2011 roku w Katowicach odbędzie się I Europejski Kongres Małych i Średnich Przedsiębiorstw – jedno z największych spotkań biznesowych adresowanych do sektora MŚP w Europie Środkowo-Wschodniej.

W ciągu dwóch dni odbędzie się 12 paneli dyskusyjnych, w których udział weźmie 100 prelegentów z Polski i zagranicy. Regionalna Izba Gospodarcza w Katowicach, która jest głównym organizatorem Kongresu, spodziewa się blisko 20 delegacji zagranicznych i ponad 2000 uczestników. Kongres zainauguruje wystąpienie Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego, który objął Kongres Honorowym Patronatem. Przedsięwzięcie odbywa się także pod Patronatem Polskiej Prezydencji w Radzie Unii Europejskiej. Radzie Programowej Kongresu przewodniczy prof. Jerzy Buzek, Przewodniczący Parlamentu Europejskiego. Wydarzenie odbywa się także w ramach Europejskiego Tygodnia MŚP 2011.

Celem Kongresu jest diagnoza obecnego stanu sektora MŚP w Polsce oraz wytyczenie nowych kierunków jego rozwoju. Przedsięwzięcie adresowane jest przede wszystkim do przedstawicieli sektora MŚP, samorządów terytorialnych oraz instytucji naukowo-badawczych.

Kongresowi towarzyszyć będą **Targi usług i produktów dla MŚP Biznes Expo**, w ramach których instytucje będą mogły zaprezentować swoją ofertę małym i średnim firmom. Organizatorzy zarezerwowali miejsce dla blisko 200 wystawców, których ekspozycje będzie można odwiedzać przez dwa dni.

Podczas Kongresu zostaną również wręczone certyfikaty dla Laureatów **Programu „Samorząd, który wspiera MŚP”**. Celem Programu jest wyróżnienie oraz promocja tych samorządów, które w szczególny sposób wspierają mikro, małych i średnich przedsiębiorców, stwarzając im dogodne warunki do prowadzenia działalności gospodarczej.

Udział w Kongresie jest bezpłatny.

WIĘCEJ INFORMACJI I REJESTRACJA NA STRONIE INTERNETOWEJ KONGRESU:

www.kongresmsp.eu

ZAPRASZAMY!

ORGANIZATOR

WSPÓŁORGANIZATORZY

WSPÓŁGOSPODARZE

Śląskie.
Pozytywna energia

SESJA I: BARIERY PROCESÓW INWESTYCYJNO-BUDOWLANYCH NA PODSTAWIE PRAKTYKI STOSOWANIA USTAWY „PRAWO BUDOWLANE” ORAZ USTAWY O „PLANOWANIU I ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM”. REKOMENDACJE DO NOWELIZACJI TYCH USTAW

Budować bez barier

Mgr inż. Andrzej Roch Dobrucki

Najlepsza dla każdego procesu inwestycyjnego jest sytuacja, kiedy jest on skuteczny, przebiega szybko, sprawnie i przynosi zadowalające efekty. Niestety, są to wręcz idealne sytuacje i jak życie pokazuje, trudno taki ideał osiągnąć. Podejmując działania mające poprawić funkcjonujące rozwiązania, trzeba mieć na uwadze, aby były to zmiany systemowe obejmujące przede wszystkim przepisy ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, przepisy środowiskowe, Prawo budowlane oraz inne przepisy dotyczące realizacji inwestycji. Tylko takie działania pozwolą na likwidację barier inwestycyjno-budowlanych i mogą przyczynić się do rozwoju gospodarczego kraju.

Inwestowanie wymaga stabilnych warunków prawnych i sprawnie działającej administracji. Te zasady mają rację bytu we wszystkich sytuacjach charakterystycznych dla różnych ustrojów gospodarczych.

Inwestowanie to proces skomplikowany, trudny i podporządkowany wielu zewnętrznym czynnikom oraz ograniczeniom. Wprowadzane nowe uwarunkowania inwestycyjno-budowlane mające na celu osiągnięcie racjonalnego inwestowania powinny być wdrażane kompleksowo, a procedury prawne winny być spójne.

Sprawność procesu inwestycyjnego osłabiają błędy i niejasności w przepisach prawa, nadmierne sformalizowanie tego procesu czy słabe przygotowanie organów administracji samorządowej do przeprowadzania procedur z tym związanych. Wszystkie te ograniczenia przyczyniają się między innymi do wydłużania terminów ukończenia podejmowanych inwestycji oraz wzrostu ich kosztów. Uwzględniając rozmiar nakładów finansowych, zarówno ze środków publicznych, jak i prywatnych, jakie są angażowane w trakcie procesu inwestycyjnego oraz najczęściej długi okres ich zamrożenia, każde usprawnienie procesu inwestycyjnego może przynieść olbrzymie oszczędności.

Jak pisał „Dziennik Gazeta Prawna” w Polsce na załatwienie pozwolenia na budowę potrzeba przeciętnie 311 dni podczas gdy w Czechach 150, w Niemczech 100, we Francji 137. Skrócenie tego czasu to przede wszystkim usunięcie tzw. barier, których pokonanie jest czasochłonne.

Główne bariery procesu inwestycyjnego

Obecnie największą przeszkodę w procesie inwestycyjno-budowlanym stwarza:

- brak (lub błędy) w wielu gminach opracowań studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i wynikających z nich planów zagospodarowania przestrzennego będących najlepszą podstawą do podejmowania decyzji o lokalizacji przyszłych inwestycji i jej uwarunkowaniach. Dotychczas uchwalone plany miejscowe obejmują ok. 30% obszaru kraju.

- długi proces wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w przypadku braku planu, w których dominuje uznaniowość urzędników samorządowych (decyzje wydaje organ administracji publicznej, tj. wójt, burmistrz, prezydent miasta),
- brak koordynacji planów na trzech szczeblach – krajowym, wojewódzkim i lokalnym (gminnym),

- brak skutecznego oraz sprawnego instrumentu zarządzania, który przyspieszyłby oraz ułatwił proces inwestycyjny. Potrzebna jest koordynacja przepisów mających wpływ na proces inwestycyjny w pierwszej kolejności Prawa budowlanego oraz planowania i zagospodarowania przestrzennego, ochrony środowiska oraz innych przepisów dotyczących realizacji inwestycji.

- brak sankcji za brak uchwalenia planów miejscowych,

- zbyt rygorystyczne przepisy środowiskowe – obowiązek sporządzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko lub

mgr inż. ANDRZEJ ROCH DOBRUCKI – Jest absolwentem Wydziału Inżynierii Sanitarnej i Wodnej Politechniki Warszawskiej. W swojej karierze zawodowej pracował m. in. na budowie Orenburskiego Rurociągu Gazowego „Sojuz” w Charkowie (1974-1978) jako pełnomocnik Energopolu SA oraz w Niemczech, gdzie był pełnomocnikiem na budowach prowadzonych przez firmę Mostostal-Export SA.

W latach 1994-1998 pełnił funkcję Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego w randze podsekretarza stanu.

Od 1998 do 2004 r. był wiceprezesem w firmie Mostostal-Export SA, następnie piastował stanowisko dyrektora ds. budownictwa. Od stycznia do lipca 2011 r. pełnił funkcję prokurenta, zaś od stycznia 2011 r. jest doradcą Zarządu w firmie Mostostal-Export SA.

Poza pracą zawodową zajmuje się także działalnością społeczną m. in. pracował w Komitecie Budownictwa funkcjonującym przy Krajowej Izbie Gospodarczej, jest przewodniczącym Rady Programowej czasopisma „Materiały Budowlane”. Jest honorowym członkiem Polskiej Izby Projektowania Budowlanego.

Od lat działa także w Polskiej Izbie Inżynierów Budownictwa, w której w latach 2006-2010 pełnił funkcję wiceprezesa, a obecnie prezesa. Jego działalność na rzecz budownictwa była wielokrotnie nagradzana, otrzymał m. in. Złotą Odznakę za Zasługi dla Budownictwa, Złotą Odznakę za Zasługi dla Spółdzielczości Mieszkaniowej, Złoty Medal za Zasługi dla Obronności Kraju, Order Przyjaźni Narodów, Medal za Długoletnią Służbę oraz Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski.

obszary NATURA 2000, przy dużej dowolności ich formułowania. Fakt wstąpienia Polski do Unii Europejskiej spowodował, że musimy przestrzegać wielu dyrektyw środowiskowych, wdrażając je do polskiego systemu prawnego

Proces uzyskiwania pozwolenia na budowę w Polsce i na świecie

– brak spójności wewnętrznej i zewnętrznej (z innymi aktami prawnymi) wielokrotnie modyfikowanego Prawa budowlanego.

Jedną z uciążliwych barier inwestycyjnych jest także długa procedura procesu budowlanego, m. in. wprowadzenie obowiązkowej kontroli przed wydaniem pozwolenia na użytkowanie, co opóźnia zakończenie procesu inwestycyjnego.

Prawo powinno być blisko praktyki

Poważną przeszkodą w całym procesie budowlanym jest posługiwanie się przez ustawodawcę pojęciami niejasnymi. Inwestor, który przebrnie przez sformalizowane procedury administracyjne, uzyska decyzję o warunkach zabudowy, decyzję środowiskową, pozwolenie na budowę i wykona całe zamierzenie inwestycyjne stając przed problemem tzw. odbioru inwestycji przez nadzór budowlany, czyli uzyskania decyzji o pozwoleniu na użytkowanie. Zasadą jest, iż wykonane prace w całości powinny się pokrywać z zatwierdzonym projektem budowlanym, jednakże organ nadzoru zobligowany jest odebrać inwestycję także wówczas, gdy odstępstwa od projektu są nieistotne.

I właśnie na tle pojęć odstępstwo istotne/nieistotne rodzi się wiele problemów, bowiem organy nadzoru bardzo często kwalifikują jakiegokolwiek odstępstwo jako istotne i odmawiają udzielenia pozwolenia na użytkowanie. Takie działania organu oczywiście nie znajdują żadnego umocowania w prawie, bowiem zgodnie z dość jednolitą linią orzecznictwa sądów administracyjnych,

o tym czy dane odstępstwo jest istotne decyduje charakter całej inwestycji, a odstępstwo, które nie pozbawia charakterystycznych parametrów i cech obiektu zatwierdzonego w pozwoleniu na budowę należy kwalifikować jako nieistotne.

W praktyce zdarzają się jednak tak kuriozalne sytuacje, gdy mało istotne zmiany traktowane są jako istotne. Sytuacje takie powodują, iż inwestor zmuszony jest korzystać ze środków zaskarżenia, aby w końcu uzyskać pozwolenie na użytkowanie. Następuje to jednak kilka czy kilkanaście miesięcy później i powoduje straty finansowe inwestora.

Sytuacja ta nie zmieni się, jeżeli ustawodawca nie uwzględni praktycznych aspektów procesu inwestycyjnego podczas prac legislacyjnych. Akt prawny, jeżeli będzie napisany w oderwaniu od „praktyki”, którą reguluje nigdy nie będzie dobrym prawem.

Specustawa nie dla wszystkich

W ostatnim czasie coraz więcej inwestycji realizowanych jest na podstawie tzw. specustaw, czyli ustaw regulujących w sposób szczególny zasady przygotowywania i realizacji inwestycji w danym zakresie. Dotyczy to nie tylko inwestycji odnoszących się bezpośrednio do EURO 2012, ale także dróg, kolei, rurociągów, w zasadzie większości inwestycji celu publicznego.

Przykładowe specustawy:

– *specustawa drogowa* – ustawa z dnia 10 kwietnia 2003 roku o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych (t.p.: Dz. U. z 2003 r. Nr 80, poz. 721, ze zm.)

– *specustawa EURO 2012* – z *ustawą dnia 7 września 2007 r. o przygotowaniu finałowego turnieju Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012* (Dz. U. z 2007 r. Nr 173, poz. 1219, ze zm.)

– *specustawa kolejowa* – ustawa z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (t. p. Dz. U. z 2003 r. Nr 86, poz. 789, ze zm.)

– *specustawa lotniskowa* – ustawa z dnia 12 lutego 2009 r. o szczególnych zasadach przygotowywania i realizacji inwestycji w zakresie lotnisk użytku publicznego (Dz. U. z 2009 r. Nr 42, poz. 340, ze zm.)

– *specustawa o gazopocięku* – ustawa z dnia 24 kwietnia 2009 r. o inwestycjach w zakresie terminalu regazyfikacyjnego skroplonego gazu ziemnego w Świnoujściu (Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 700, ze zm.)

– *specustawa powodziowa* – ustawa z dnia 24 czerwca 2010 roku o szczególnych rozwiązaniach związanych z usuwaniem skutków powodzi z maja i czerwca 2010 r. (Dz. U. z 2010 r. Nr 123, poz. 835)

– *specustawa stoczniowa* – ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o postępowaniu kompensacyjnym w podmiotach o szczególnym znaczeniu dla polskiego przemysłu stoczniowego (Dz. U. z 2008 r. Nr 233, poz. 1569)

– *specustawa przeciwpowodziowa* – ustawa z dnia 8 lipca 2010 r. o szczególnych zasadach przygotowania inwestycji w zakresie budowli przeciwpowodziowych (Dziennik Ustaw 2010 r. nr 143 poz. 963)

Ukazujące się kolejne specustawy są potwierdzeniem, że zwykłe procedury są po prostu nieżyłowe. Wybrane podmioty prowadząc inwestycje, za które ponoszą od-

powiedzialność korzystają z przygotowanych procedur umożliwiających ich sprawną realizację, natomiast wszyscy pozostali zmuszeni są korzystać z procedur „zwykłych”, czyli rozwiązań systemowych, które nie funkcjonują zbyt dobrze lub są po prostu złe. Według wskazań Banku Światowego Polska jest na szarym końcu, jeśli chodzi o szybkość załatwiania formalności budowlanych. Inwestor nieuprzywilejowany (nie uprawniony do skorzystania ze specustaw), przystępując do realizacji zamierzenia inwestycyjnego zmuszony jest do podjęcia całego szeregu działań faktycznych i prawnych, przewidywanych wielu trudnych do przewidzenia barier. Nawet uzyskanie prawomocnej decyzji o pozwoleniu na budowę nie daje gwarancji, że nie zostanie ona podważona w trybie stwierdzenia nieważności czy też wznowienia postępowania i to z przyczyn zupełnie niezawinionych przez inwestora.

Zmiany są potrzebne

Potrzebne jest takie Prawo budowlane, które stałoby się pewnego rodzaju drogowskazem jak należy postępować przy przygotowaniu i realizacji inwestycji. Spróbujmy odpowiedzieć na pytanie, co powinna zapewnić ustawa Prawo budowlane:

1) zagwarantowanie bezpieczeństwa w szeroko ujętym procesie budowlanym (od lokalizowania obiektu budowlanego, poprzez jego wznoszenie, utrzymanie i rozbórkę) oraz poszanowania w nim występującego interesu publicznego i prywatnego. Określenie generalnych zasad budowy obiektu budowlanego oraz wykonywania innych robót budowlanych, praw i obowiązków uczestników procesu budowlanego oraz uprawnień i obowiązków organów administracji publicznej;

2) ograniczenie zakresu regulacji ustawy i rozporządzeń wydanych na jej podstawie do materii ściśle normatywnej;

3) ustalenie przyjaznych inwestorom procedur sytuowania obiektów budowlanych ze szczególnym uwzględnieniem konstytucyjnej zasady praworządności oraz poszanowaniem atrybutów prawa własności i interesu publicznego;

4) uproszczenie procedur administracyjnych poprzedzających rozpoczęcie robót budowlanych, w tym możliwie w najszerszym stopniu rezygnacja z rozstrzygnięć w drodze decyzji administracyjnej na rzecz form uproszczonych (np. jedna decyzja administracyjna w procesie budowlanym, którego początkiem byłoby rozstrzygnięcie lokalizacyjne);

5) spis obiektów budowlanych i robót budowlanych nie wymagających ingerencji administracyjno – prawnej na gruncie Prawa budowlanego;

6) ograniczenie zakresu ingerencji organów administracji publicznej w procesie budowlanym wyłącznie do przypadków naruszenia prawa lub interesu publicznego w tym procesie;

7) przekazanie szerokich uprawnień i zwiększenie odpowiedzialności uczestników procesu budowlanego;

8) podniesienie sprawności działania organów nadzoru budowlanego;

9) podtrzymanie sprawdzonych w praktyce rozwiązań obecnie obowiązującego Prawa budowlanego.

Należy się zastanowić, czy do Prawa budowlanego przenieść z ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym problematykę lokalizacji obiektów (warunki zabudowy, decyzja lokalizacyjna) w przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Proponowane wnioski

1. Planowanie przestrzenne

Planowanie przestrzenne należy do ważnych zadań władzy publicznej.

Obecny system planowania przestrzennego jest nieefektywny.

Należy pilnie stworzyć system planowania przestrzennego tj. zreformowanie prawa, instytucji, procedur działania wszystkich uczestników procesu inwestowania, na prawa relacji, a przede wszystkim zależności pomiędzy wszystkimi uczestnikami systemu.

Planowanie przestrzenne należy oprzeć na następujących głównych zasadach:

- stabilizacji użytkowania terenu,
- obligatoryjności planowania, hierarchii planów i monopolu planistycznego władz publicznych,
- wprowadzania zmian przeznaczenia i użytkowania terenu wyłącznie na podstawie planu miejscowego,
- ochrony terenów otwartych,
- scaleń i parcelacji gruntów na terenach nowej urbanizacji.

2. Zamówienia publiczne

a) w zakresie „rażąco niskiej ceny” należy w ustawie o zamówieniach publicznych określić kryteria i procedury obowiązku odrzucenia rażąco najniższej ceny,

b) w zakresie stosowania w zamówieniach publicznych najniższej ceny jako jedynego kryterium wyboru, należy drogą rozporządzeń wydanych przez ministrów odpowiedzialnych za poszczególne sektory gospodarki narodowej określić kryteria, jakie muszą być brane pod uwagę do oceny w przetargach publicznych. W rozporządzeniach należy określić procentowe granice, jakie w ocenie może stanowić każde z kryterium. Na przykład na obiekcie budowlanym poza ceną oceniana powinna być trwałość budowlanej i jej bezpieczeństwo, koszty eksploatacji, energochłonność, wpływ na środowisko i inne.

3. Ochrona środowiska

Przepisy dotyczące ochrony środowiska były w ostatnich latach kilkakrotnie zmieniane, za każdym razem podnoszono ich rygorystyczność. Udowodniano, że nie w pełni implementowano przepisy europejskie.

W ostatniej nowelizacji zobowiązano do ponownego ich procedowania, zgodnie z nowym brzmieniem dla przedsięwzięć inwestycyjnych, dla których postępowania były już zakończone. Argumentem była możliwość utraty dotacji finansowych.

Tak więc, dla postępowań dotyczących obszaru Natura 2000 i oddziaływania na ten obszar, a także dotyczących przedsięwzięć inwestycyjnych zamieszczonych w rozporządzeniu, oddziaływujących lub mogących oddziaływać na środowisko, zachowana była decyzja o pozwoleniu na budowę.

Niepokój budzi brak profesjonalizmu wśród członków nowo powołanych administracji odpowiedzialnych za te postępowania, jak również brak świadomości wśród społeczeństwa, które z mocy prawa każdorazowo uczestniczy w tych postępowaniach. Konieczne są szeroko zakrojone szkolenia i propagowanie wiedzy wśród społeczności lokalnej.

Należy w maksymalnym stopniu skodyfikować wymagania w zakresie ochrony środowiska w procesie inwestycyjnym określając etapy i sposób ich określania, gdyż swobodne definiowanie, a w szczególności dowolna interpretacja stanowi istotną przeszkodę w realizacji inwestycji, szczególnie liniowych.

4. Prawo budowlane

Stwierdzić należy, że istnieje zapotrzebowanie polityczne i społeczne na stworzenie Kodeksu budowlanego obejmującego cały obszar, poczynając od planowania, realizacji i inwestycji poprzez eksploatację.

Należy dokonać szczegółowej analizy tzw. „specustaw”. Rozwiązania, które zgodnie z oczekiwaniami przyczyniły się do uproszczenia i przyspieszenia procesu inwestycyjnego należy upowszechnić przez wprowadzenie do Prawa czy też Kodeksu budowlanego, przy równoczesnej rezygnacji ze „specustaw”.

5. Wnioski szczegółowe

a) We wszystkich działaniach zarówno legislacyjnych, jak i wykonawczych w większym stopniu należy wykorzystywać uczestnictwo środowisk technicznych.

b) Upowszechniać i propagować dobre przykłady jako wzorce postępowania zastosowane w procesie inwestycyjnym.

c) Upowszechniać możliwość i zastosować kryteria zobowiązujące uczestników procesu inwestycyjnego do podnoszenia kwalifikacji zawodowych.

d) Opracować zasady sprawowania nadzoru autorskiego wyłącznie przez autora projektu.

Podsumowanie

Wiele z możliwości mających na celu poprawę procesu inwestycyjnego znajduje się w sferze organizacyjnej i prawnej. Dlatego tak ważne jest sprawne oraz staranne przygotowanie i przeprowadzenie każdego procesu inwestycyjnego na podstawie jasnych i skutecznych zapisów prawnych.

Wydaje się, że w tym zakresie, niezależnie od stale podejmowanych prac w tym kierunku, jest jeszcze dużo do zrobienia, i to przez wszystkie strony zaangażowane w kształtowanie i przeprowadzanie tego procesu.

„Drogowa Trasa Średnicowa”
Spółka Akcyjna

40-877 Katowice, ul. Mieszka I nr 10
tel. +48 32/ 250 25 58, 250-24-93,
250-25-68, 250-27-94
fax +48 32/ 250-12-30
e-mail: sekretariat@dts-sa.pl
www.dts-sa.pl

„DTS” S.A. w Katowicach z planami na przyszłość...

„Drogowa Trasa Średnicowa” S.A. w Katowicach jest firmą inżynierską, powstałą w 1993 roku – wyspecjalizowaną w zarządzaniu projektami inwestycyjnymi, głównie w obszarze budownictwa drogowego.

„DTS” S.A. bazując na potencjale, wieloletnim doświadczeniu i zdobytej renomie:

- ◆ wykonuje działania niezbędne do dla realizacji jednego z najważniejszych dla konurbacji śląskiej przedsięwzięcia inwestycyjnego, jakim jest Drogowa Trasa Średnicowa Katowice – Gliwice,
- ◆ obsługuje inne inwestycje komunikacyjne, oferując z powodzeniem swoje umiejętności inwestorom dysponującym środkami publicznymi oraz innym podmiotom gospodarczym.

Drogowa Trasa Średnicowa – będąca najważniejszą inwestycją regionalną w zakresie budowy systemu komunikacyjnego, docelowo przebiegać będzie od Katowic przez Chorzów, Świętochłowice, Rudę Śląską, Zabrze do Gliwic – stycznie do obszarów centralnych tych miast.

Zrealizowanych i oddanych do użytku do chwili obecnej zostało 20 km trasy na dominującym w aglomeracji śląskiej kierunku ruchu drogowego wschód-zachód. Do pełnej realizacji inwestycji pozostaje do wybudowania 11,3 km odcinek trasy głównej obejmujący:

- ◆ kontrakty Z3 i Z4 w Zabrzu, oraz
- ◆ G1 i G2 w Gliwicach.

Według harmonogramów, opartych na założeniu sprawnego i terminowego uzyskiwania aktów administracyjnych (zezwolenie na realizację inwestycji drogowej) oraz procedur przetargowych rozpoczęcie prac budowlanych na odcinkach Z3 i Z4 w Zabrzu może nastąpić w II/III kwartale 2012 r., a na odcinkach G1 i G2 w Gliwicach w II połowie 2012 r. Jeżeli prace ruszą w założonych terminach to zabrzańskie odcinki mogą być gotowe do końca czerwca 2014 r. Wybudowanie odcinków gliwickich możliwe byłoby do końca 2014 r.

Drogowa Trasa Średnicowa tworząc możliwości uruchamiania prawidłowej organizacji i sterowania ruchem w węzłowej strefie zespołu miast Śląska, zapewnia odciążenie ulic osiedlowych, dzielnicowych, centrów miast szczególnie od ruchu średniego i ciężkiego, stając się podstawową trasą zapewniającą powiązania międzymiejskie w komunikacji indywidualnej.

Bariera w procesie inwestycyjno-budowlanym

Doc. dr inż. Ksawery Krassowski, Prezes Izby Projektowania Budowlanego

Wprowadzenie

Izba Projektowania Budowlanego przywiązuje dużą uwagę sprawnemu procesowi inwestycyjno-budowlanemu. Do regulacji prawnych, które oddziałują na jego sprawność, należą w szczególności ustawy:

- Prawo budowlane,
- O planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- Prawo zamówień publicznych,
- Prawo ochrony środowiska oraz ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Izba przy każdej okazji korzysta z możliwości przedkładania propozycji usuwania barier w regulacjach budowlanego procesu inwestycyjnego.

Prawo budowlane

Wielokrotnie zgłaszaliśmy propozycje zmian w Prawie budowlanym, które ułatwiłyby pracę uczestników procesu inwestycyjnego. Nadal wnioskujemy o:

- ustalenie formalnych nazw stadiów dokumentacji i określenie ich przeznaczenia oraz przykładowego zakresu merytorycznego. Ułatwiłoby to współpracę inwestorów (zamawiających) i wykonawców tych opracowań. Dotyczy to: studium programowo-przestrzennego, studium wykonalności inwestycji, koncepcji projektowej lub projektu wstępnego, projektu budowlanego – z uwzględnieniem jego pełnego zakresu, projektu wykonawczego i specyfikacji technicznych wykonania i odbioru robót budowlanych.
- wprowadzenie systemu sprawdzania projektów inwestycji budowlanych, zalecanego w europejskich normach konstrukcyjnych. Przewiduje on w zależności od stopnia skomplikowania obiektu sprawdzenie przez autora, zespół sprawdzający niezależny organizacyjny od projektantów; dla obiektów o podwyższonym ryzyku lub o podwyższonych

konsekwencjach zniszczenia, dalsze sprawdzenie przez stronę trzecią,

- wprowadzenie dla inwestycji wymagających sporządzenia projektu budowlanego obowiązku opracowania projektów lub rysunków wykonawczych oraz specyfikacji technicznych wykonania i odbioru robót budowlanych – czyli dokumentacji wykonawczej. Chodzi o formalne dopuszczenie tego stadium także w inwestycjach niepublicznych. Doprowadzi to do zgodności regulacji zawartych w Prawie budowlane z wymaganiami art. 647 i 648 Kodeksu cywilnego – oraz regulacji funkcjonujących w zamówieniach publicznych,
- wprowadzenie możliwości przekazywania projektów obiektów budowlanych także w wersji elektronicznej,
- uporządkowanie regulacji, dotyczącej zakresu projektu budowlanego. Chodzi o określenie opracowań, których wykonanie powinien zapewnić inwestor,
- wprowadzenie obowiązku uzyskania certyfikatu potwierdzającego poprawność wyników uzyskiwanych z programów komputerowych służących do obliczeń inżynierskich.

Propozycje szczegółowych zapisów w ustawie Prawo budowlane, dotyczące podniesionych spraw zawiera załącznik 1.

Izba również wyrażała stanowisko negatywne odnośnie zastąpienia procedury pozwolenia na budowę procedurą rejestracji projektu.

Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Podstawową wadą trudnej sytuacji w lokalizowaniu inwestycji jest brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Konsekwencją jest korzystanie z decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu jako podstawy przygotowania inwestycji. Skutkuje to rozlewaniem się zabudowy na obszary nieprzewidywane na cele budowlane i trudne dla zapewnienia obsługi komunikacją i sieciami infrastruktury technicznej. Podraża to znacząco koszty urbanizacji i systemów infrastruktury technicznej.

KSAWERY KRASSOWSKI – Absolwent Politechniki Łódzkiej, Wydz. Budownictwa i Uniwersytetu Łódzkiego Wydz. Ekonomiczno-Socjologiczny. Wykładowca Politechniki Łódzkiej i Uniwersytetu Łódzkiego.

Pracownik samorządu wojewódzkiego i przedsiębiorstw kameralnych, ostatnio dyrektor Miastoprojektu Łódź.

Współzałożyciel i od 20 lat prezes Izby Projektowania Budowlanego, wiceprezes Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Komunikacji. Współorganizator Polskiej Izby Inżynierów Budownictwa i członek jej Rady Krajowej.

Izba proponuje:

- opracowania związane z planowaniem przestrzennym wyłączyć spod rygorów ustawy Prawo zamówień publicznych. Należałoby powołać budżetowe jednostki planowania, które w ramach pracy ciągłej powinny oceniać stan istniejący zagospodarowania w gminie, prognozować przewidywane trendy rozwojowe, opracowywać miejscowy plan zagospodarowania, przygotowywać dane do projektowania i dokonywać okresowych ocen,
- zapewnić aby w ramach prac nad planem miejscowym były analizowane wariantowe lokalizacje obiektów, które wymagają takiej analizy w aspekcie wymagań przepisów środowiskowych. W miejscowym planie zagospodarowania powinna być przyjmowana lokalizacja najkorzystniejsza z możliwych. W ustaleniach planu powinny być zapisywane wymagania wynikające z planu miejscowego dla wszystkich inwestycji objętych planem, w tym także uwarunkowania środowiskowe jeżeli wynika to z przepisów.
- Rzetelna analiza wariantowych lokalizacji inwestycji oddziałujących negatywnie na środowisko możliwa jest tylko na etapie prac planistycznych,
- w większym stopniu niż dotychczas w szerokościach pasów ulicznych i drogowych powin-

no się uwzględniać potrzeby terenowe dla celów komunikacji i sieci uzbrojenia technicznego.

4. Podsumowanie

Izba Projektowania Budowlanego usprawnieniu procesu inwestycyjnego poświęca wiele uwagi. Corocznie organizuje konferencje, z których wnioski systematycznie przekazywane są władzom państwowym.

Ostatnią (XIV) zorganizowano wspólnie z Polską Izbą Inżynierów Budownictwa p. t. Inwestor i projektant w kształtowaniu przestrzeni (9-10 czerwca 2011 r.). Wnioski z tej Konferencji dotyczyły:

- 1) Planowania przestrzennego,
- 2) Ochrony środowiska,
- 3) Pozyskiwania terenów,
- 4) Prawa zamówień publicznych,
- 5) Spraw różnego charakteru.

Poruszone w tych wnioskach problemy w większości wiążą się z tematyką III Śląskiego FORUM. W związku z tym pełny ich tekst zawiera załącznik 2.

Reasumując Izba Projektowania Budowlanego jak inne środowiska budownictwa uznaje za pilne podjęcie prac nad Kodeksem budowlanym. Nie może to być Kodeks o zakresie merytorycznym proponowanym przez prof. Z. Niewiadomskiego.

Kodeks budowlany powinien obejmować całość problematyki dotyczącej budownictwa, obecnie znajdującej się w wielu ustawach. Wzajemnie skoordynowany i ujmujący (regulujący) nie tylko stosunki administracja – klient, także stosunki i współdziałanie między wszystkimi uczestnikami procesu inwestycyjno-budowlanego; obejmować wszystkie fazy i etapy tego procesu.

Szczególnie istotnym jest powiązanie w nim regulacji o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, Prawa budowlanego z zapisami ustawy o ocenach oddziaływania na środowiska oraz Prawa zamówień publicznych i Kodeksu Postępowania Administracyjnego jak również Kodeksu Cywilnego.

Załącznik nr 1

Propozycje zmian w ustawie Prawo budowlane

1. Sprawdzanie projektów

Izba wnioskuję następujący system sprawdzania rozwiązań zawartych w projekcie budowlanym:

- 1) Utrzymać funkcjonujący obecnie system sprawdzania projektów, ukształtowany w wyniku regulacji zawartych w art. 20 ust. 2 i 3 pkt. 1 obowiązującej ustawy, z wprowadzeniem korekt, które powinny ograniczyć obserwowane mankamenty. Proponuje się zmianę numeracji ustępów i dodanie nowych ustępów o następującej treści: „**ust. 2. Autor każdego opracowania projektowego jest zobowiązany wykonać autorskie sprawdzenie wykonanego przez siebie projektu.**
- 2a. Projektant ma obowiązek zapewnić sprawdzenie projektu budowlanego (skreślono słowo: architektoniczno) pod względem zgodności z przepisami, w tym techniczno-budowlanymi, przez osobę posiadającą uprawnienia budowlane do projektowania bez ograniczeń w odpowiedniej specjalności lub rzeczoznawcę budowlanego.
- 2b. Osoba wykonująca sprawdzenie powinna być niezależna organizacyjnie od projektanta.
3. Obowiązek, o którym mowa w ust. 2a, nie dotyczy:
  - 1) zakresu objętego sprawdzaniem i opiniowaniem na podstawie przepisów szczególnych,
  - 2) projektów obiektów i robót budowlanych, o których mowa w art. 29 i 33a.
- 3a. Projektant razem ze sprawdzającym ponoszą odpowiedzialność za szkody powstałe w wyniku błędów w projekcie budowlanym i w dokumentacji wykonawczej, o której mowa w art. 40b.”
- 2) Po art. 20 dodaj się art. 20a w brzmieniu: „**Art. 20a.**
1. Dla obiektów o podwyższonym stopniu ryzyka lub o podwyższonych konsekwencjach zniszczenia, inwestor zapewnia wykonanie sprawdzenia rozwiązań zawartych w projekcie budowlanym przez stronę trzecią, tj. niezależny zespół sprawdzających.
2. Sprawdzanie prawidłowości rozwiązań zawartych w projekcie budowlanym, o którym mowa w ust. 1, jest wykonywane równoległe czasowo z procedurą pozwolenia na budowę, o której mowa w art. 35.
3. Wnioski i propozycje sprawdzających, po ich rozpatrzeniu, decyzją inwestora, powinny być zalecone do uwzględnienia w projektach wykonawczych, z wyłączeniem przypadków gdy stanowią one odstępstwo istotne, o którym mowa w art. 36a.
4. W przypadku gdy inwestor akceptuje propozycje sprawdzających, kwalifikujące się do zmian o charakterze istotnym, o których mowa w art. 36a, jest zobowiązany wycofać wniosek o rejestrację zamierzonej inwestycji i przedłożyć nowy wniosek ze skorygowanym projektem budowlanym.
5. Minister właściwy do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej, w drodze rozporządzenia, w sprawie sprawdzenia projektów budowlanych obiektów o podwyższonych konsekwencjach zniszczenia, określi:
  - 1) rodzaje obiektów, których projekty budowlane wymagają (3-go w kolejności) sprawdzenia przez niezależny zespół sprawdzających, jako stronę trzecią, ze względu na podwyższone ryzyko lub

podwyższone konsekwencje zniszczenia, uwzględniając rodzaje obiektów podane w załączniku do obowiązującej ustawy,

- 2) współczynniki konsekwencji zniszczenia zalecane do uwzględnienia w projektach budowlanych obiektów, o których mowa w pkt. 1,
- 3) wymagania kwalifikacyjne i organizacyjne dla osób prawnych organizujących czynności sprawdzania obiektów, o których mowa w ust. 1,
- 4) tryb składania wniosków o sprawdzenie, zakres sprawdzania i czas, w którym powinna być wykonana ta czynność,
- 5) szczegółowy sposób postępowania z uwagami i wnioskami wynikającymi ze sprawdzenia projektu budowlanego,
- 6) tryb przekazywania przez podmioty sprawdzające okresowych informacji do właściwego organu o wynikach i wnioskach ze sprawdzenia”

Uzasadnienie

Potrzeba wprowadzenia zmian w systemie sprawdzania projektów inwestycji budowlanych, w ocenie Izby, jest niezbędna. Nowy system sprawdzania projektów jaki został zaproponowany w art. 20a i 18 (str. 6) jest bardzo ogólnie zarysowany i nie zapewni poprawy wykonywania tej istotnej czynności. Izba zaproponowała wprowadzenie w Polsce systemu sprawdzania zalecanego z eurokodach (europejskich normach konstrukcyjnych) z utrzymaniem zasad ogólnych zawartych w art. 20a. Zasady Eurokodów wymagają dodatkowego sprawdzania projektów obiektów o dużej konsekwencji zniszczenia przez niezależny, specjalistyczny zespół sprawdzający. Izba proponuje odpowiednią modyfikację zapisów w art. 20 ust. 2 i 3 obecnej ustawy oraz upoważnienie ministra właściwego do spraw budownictwa do określenia w rozporządzeniu wykazu obiektów wymagających 3-go w kolejności sprawdzenia przez fachową jednostkę, zatrudniającą wysokokwalifikowanych specjalistów.

Sprawdzanie powyższe, zdaniem Izby, powinno być przeprowadzane na odrębne zamówienie inwestora, w okresie zgłoszenia wniosku o pozwolenie na budowę. Uwagi i propozycje wynikające z protokołu sprawdzenia projektu budowlanego byłyby zalecane decyzją inwestora do uwzględnienia w projektach wykonawczych.

2. Dokumentacja wykonawcza

Wnioskuję się w zakończeniu rozdziału pt. „Postępowanie poprzedzające rozpoczęcie robót budowlanych” dodanie nowego art. 40a o następującej treści: „**40b.**

1. Inwestor, przyjmując formułę realizacji robót budowlanych według zasad określonych w ustawie Kodeks cywilny (art. 647 i 648) dla potrzeb wykonania robót jest zobowiązany do umowy dołączyć dokumentację stanowiącą podstawę ich wykonania.
2. O zakresie i treści dokumentacji, nazwanej dokumentacją wykonawczą, rozstrzyga inwestor stosownie do specyfiki i charakteru obiektu oraz stopnia skomplikowania robót budowlanych.
3. Dokumentację wykonawczą, stosownie do stopnia skomplikowania robót budowlanych, tworzą:

- 1) opisy, rysunki i dokumenty, o których mowa w art. 30 – dla robót nieskomplikowanych,
- 2) dla robót, które wymagają sporządzenia projektu budowlanego, dokumentacji wykonawczą tworzą:
  - a) projekt budowlany wraz z pozwoleniem na budowę, a dla przedsięwzięć oddziałujących na środowisko także z zezwoleniem na realizację przedsięwzięcia,
  - b) rysunki wykonawcze, a przy skomplikowanych obiektach branżowe projekty wykonawcze, stanowiące uszczegółowienie rozwiązań zawartych w projekcie budowlanym,
  - c) specyfikacje techniczne wykonania i odbioru robót budowlanych, zawierające wymagania niezbędne do określenia standardu i jakości wykonania robót w zakresie sposobu wykonania robót i ich odbioru, właściwości wyrobów budowlanych oraz oceny prawidłowości wykonania poszczególnych robót,
  - d) informacja dotycząca bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, w przypadkach gdy jej opracowanie jest wymagane na podstawie przepisów odrębnych.
4. Szczegółowy zakres i formę projektów wykonawczych oraz specyfikacji technicznych wykonania i odbioru robót budowlanych inwestor może określić korzystając z regulacji wydanej na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych.
5. Do projektów wykonawczych, specyfikacji technicznych wykonania i odbioru robót budowlanych w sprawie ich zakresu, formy i sprawdzania odnoszą się te same wymagania jak do projektu budowlanego.
6. Projekt wykonawczy i specyfikacje techniczne wykonania i odbioru robót budowlanych inwestor akceptuje swoją decyzję i kieruje do wykonania robót budowlanych.”

Uzasadnienie

Wnioskuję się wprowadzenie dla inwestycji, wymagających sporządzenia projektu budowlanego, obowiązku opracowania projektów lub rysunków wykonawczych i specyfikacji technicznych wykonania robót budowlanych, w zakresie dostosowanym do stopnia skomplikowania robót budowlanych. Projekty wykonawcze i specyfikacje techniczne powinny podlegać procedurze sprawdzania organizowanej przez projektanta. Dokumentacja wykonawcza, tj. projekty wykonawcze, stanowiące uszczegółowienie rozwiązań zawartych w projekcie budowlanym dla potrzeb wykonania robót budowlanych i specyfikacje techniczne wykonania i odbioru robót budowlanych, jako dokumenty inwestora, powinny podlegać jego akceptacji, przed ich skierowaniem do wykonawcy robót budowlanych.

Wprowadzenie stadium dokumentacji wykonawczej doprowadzi do zgodności regulacji zawartych w ustawie Prawo budowlane z wymaganiami art. 647 i 648 Kodeksu cywilnego. W obecnym stanie prawnym dokumentacja wykonawcza (projekty wykonawcze i specyfikacje techniczne) są wymagane tylko w inwestycjach realizowanych jako zamówienia publiczne – na podstawie ustawy Prawo zamówień publicznych. Natomiast na zasadzie dobrych praktyk, dokumentacja wykonawcza jest przygotowywana prawie powszechnie przez inwestorów, realizujących inwestycje ze środków prywatnych.

W ocenie Izby niezbędne jest w znówelizowanej ustawie Prawo budowlane uwzględnienie projektów wykonawczych oraz specyfikacji technicznych wykonania i odbioru robót budowlanych jako dokumentów określających sposób wykonania i odbioru robót budowlanych.

3. Przekazywanie projektów obiektów budowlanych w wersji elektronicznej

Wnioskuję się w nowym art. 40b zamieszczenie delegacji dla ministra właściwego do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej, do wydania odpowiedniego rozporządzenia. Proponuje się następującą redakcję art. 40b: „40c.

1. Minister właściwy do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i formaty przekazywania w wersji elektronicznej projektów obiektów budowlanych.
2. W rozporządzeniu należy określić:
  - 1) jednolity dla wszystkich użytkowników format elektroniczny zapewniający przesyłanie i odbiór projektów budowlanych,
  - 2) system powinien spełniać wymagania administracji budowlanej, Prawa zamówień publicznych i być zgodny ze standardami geodezyjnymi,
  - 3) system powinien:
    - a) przewidywać możliwość nieupubliczniania niektórych elementów projektów, które mogłyby być wykorzystane przez organizacje terrorystyczne,

- b) uniemożliwiać wprowadzenie zmian do projektów przez osoby postronne,
- c) uniemożliwiać kopiowanie projektów z naruszeniem praw autorskich.”

Uzasadnienie

Obecny sposób sporządzania projektów z wykorzystaniem komputerów, pozwala na ich przekazywanie i przechowywanie także w wersji elektronicznej. Z projektu rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie metodologii obliczania charakterystyki energetycznej budynku wynika wymóg aby świadectwo charakterystyki energetycznej budynku było opracowane w wersji papierowej i elektronicznej.

Podobnie raport oceny oddziaływania inwestycji na środowisko również jest wymagany w wersji papierowej i elektronicznej. Także z przepisów o zamówieniach publicznych wynika wymóg dysponowania dokumentacją projektową w wersji elektronicznej. Również nowelizowana ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wymaga opracowania dokumentów planistycznych w wersji papierowej i elektronicznej.

W ocenie Izby obszerność zmian w ustawie Prawo budowlane i obecny poziom technologii elektronicznej uzasadnia także w postępowaniach administracyjnych związanych z inwestycjami budowlanymi, korzystanie z formy elektronicznej. Niezbędne jest aby w ustawie Prawo budowlane i w odpowiednich rozporządzeniach zostały sprecyzowane zasady, standardy i format informatyczny dla przekazywania projektów w budownictwie. Powyższe zasady, standardy i format informatyczny powinny również uwzględniać zasady przyjęte przez służby geodezyjne oraz przewidywać możliwość nieupubliczniania niektórych elementów projektów, które mogłyby być wykorzystane przez organizacje terrorystyczne. Format informatyczny powinien również uniemożliwić wprowadzanie zmian do projektów przez osoby postronne, jak również kopiowanie projektów z naruszeniem praw autorskich.

4. Propozycja redakcji art. 34 ust 3, który dotyczy zakresu projektu budowlanego

„Art. 34.3. Projekt budowlany powinien zawierać:

- 1) projekt zagospodarowania działki lub terenu, sporządzony na kopii aktualnej mapy, obejmujący:
  - a) określenie granic działki lub terenu, a dla obiektu liniowego także oś przebiegu,
  - b) lokalizację (usytuowanie), obrys i układ istniejących i projektowanych obiektów budowlanych,
  - c) sieci uzbrojenia terenu i sposób odprowadzania ścieków i wód odpadowych,
  - d) układ komunikacyjny i parkingowy oraz jego połączenie z drogą publiczną,
  - e) układ zieleni niskiej i wysokiej oraz innych obiektów zagospodarowania i urządzenia terenu, ze wskazaniem: charakterystycznych elementów, wymiarów, rzędnych i wzajemnych odległości między obiektami, w nawiazaniu do istniejącej i projektowanej zabudowy terenów sąsiednich, a dla obiektu liniowego także profil podłużny, obrazujący usytuowanie osi tego obiektu względem istniejącego zagospodarowania terenu i skrzyżowania z istniejącymi i projektowanymi obiektami oraz przekroje poprzeczne w charakterystycznych punktach, przedstawiające zasięg robót związanych z projektowanym obiektem.
- 2) projekt architektoniczno-budowlany, określający funkcję, formę, dane programowe i konstrukcję ustroju nośnego obiektu, a dla obiektu liniowego przekrój normalny i dane o obiektach inżynierskich oraz:
  - a) parametry energetyczne obiektu i bilanse zapotrzebowania mediów,
  - b) charakterystykę ekologiczną i oddziaływanie na środowisko,
  - c) proponowane rozwiązania techniczne, a także materiałowe obiektu i ochraniające środowisko,
 a dla obiektów budowlanych, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt. 4 rozwiązania zapewniające dostępność osobom niepełnosprawnym, w szczególności poruszających się na wózkach inwalidzkich,
- 3) stosownie do specyfikacji obiektu dane z wyników badań geologiczno-inżynierskich i przesłanki wyboru sposobu posadowienia obiektów budowlanych oraz projektowane posadowienie,
- 4) stosownie do potrzeb:
  - a) dokumenty właściwych jednostek organizacyjnych o zapewnieniu dostaw energii, wody, ciepła i gazu, odbioru ścieków oraz warunkach przyłączenia obiektu do sieci wodociągowych, kanalizacyjnych, ciepłych, gazowych, elektromagnetycznych i teleinformatycznych oraz dróg publicznych,
  - b) dokumenty właściwego zarządcy drogi o możliwości połączenia działki z drogą publiczną zgodnie z przepisami o drogach publicznych, jeżeli nie rozstrzyga tego miejscowy plan zagospodarowania lub decyzja o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu,

- c) dane o przewidywanych odpadach przemysłowych i komunalnych w ujęciu rocznym i miesięcznym oraz przewidywany sposób dalszego postępowania z nimi,
  - 5) w przypadku budynków, z zastrzeżeniem art. 5 ust. 7, projektowaną charakterystykę energetyczną budynków,
  - 6) kartę informacyjną opisującą, zgodność planowanych robót budowlanych z ustaleniami planu miejscowego lub decyzją o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu,
  - 7) udokumentowania uzyskanych opinii, uzgodnień, zgód, pozwoleń i sprawdzenia,
  - 8) wykaz autorów projektu i osób sprawdzających,
  - 9) oświadczenie projektanta i sprawdzającego o kompletności projektu budowlanego oraz o sporządzeniu go zgodnie z przepisami i zasadami wiedzy technicznej.
- ust. 3a.** Przepisu ust. 3 pkt. 1 nie stosuje się do projektu budowlanego przebudowy i nadbudowy istniejących obiektów budowlanych lub montażu urządzenia na istniejącym obiekcie budowlanym.
- ust. 3b.** Przepisu ust. 3 pkt. 2 nie stosuje się do projektu budowlanego budowy lub przebudowy urządzeń budowlanych bądź podziemnych sieci uzbrojenia terenu, jeżeli całość problematyki może być przedstawiona w projekcie zagospodarowania działki lub terenu.
- ust. 3c.** Równoległe z projektem budowlanym, stosownie do specyfikacji obiektu budowlanego, inwestor powinien, zapewnić wykonanie:
- a) raportu oceny oddziaływania na środowisko, jeżeli tak wynika z ustawy o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko,
  - b) informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, uwzględnionej w planie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
  - c) projektu technologicznego, jeżeli technologia występuje w obiekcie,
  - d) zbioru obliczeń statycznych i wymiarowania głównych elementów konstrukcji,
  - e) operatu energetycznego, zawierającego obliczenia i dane określające charakterystykę energetyczną budynków,
  - f) operatu ochrony przeciwpożarowej obiektu, akcji ewakuacyjnych i ratowniczych, zawierającego dyspozycje i warunki jakie powinny spełniać rozwiązania projektowe,
  - g) operatu wodno-prawnego,
  - h) projektu organizacji ruchu – dla dróg, oraz uwzględnienie dyspozycji tych opracowań w rozwiązaniach projektu budowlanego,
- ust. 3d.** Dla potrzeb organizacji i przeprowadzenie budowy, równoległe z projektem budowlanym, inwestor może zdecydować o opracowaniu:
- a) zbiorczego zestawienia kosztów (ZZK),
  - b) zestawień kosztów obiektów (ZKO) lub kosztorysu inwestorskiego,
  - c) zestawień ilości robót,
  - d) założeń realizacji inwestycji,
  - e) harmonogramu dyrektywnego realizacji inwestycji.

ust. 3e. Archiwizowaniu przez organ podlegają opracowania określone w ust. 3 pkt. 1,2,3,4,5,6,7,8,9 lub ust. 3a, 3aa, 3b, a archiwizowaniu przez inwestora i/lub użytkownika wszystkie opracowania wyszczególnione w ust. 3 lub 3a, 3aa, 3b oraz 3c i 3d.

Uzasadnienie

Obecna regulacja nie wyczerpuje wszystkich potrzeb w zakresie dokumentów, którymi powinien dysponować inwestor w ramach przygotowania inwestycji – stosownie do specyfiki inwestycji i stopnia skomplikowania robót budowlanych. Zaproponowano również uwzględnienie w regulacji specyfiki inwestycji liniowych.

5. Certyfikacja programów komputerowych służących do obliczeń inżynierskich potwierdzająca prawidłowość uzyskiwanych wyników

W miejsce uchylonego artykułu 10a proponuje się wstawienie nowej następującej treści: „10a.

1. Programy komputerowe służące do obliczeń inżynierskich mogą być wprowadzone na rynek i do użytkowania powszechnego dopiero po uzyskaniu certyfikatu wydanego przez jednostkę akredytowaną.

2. Minister właściwy do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej, w drodze rozporządzenia, określi:

- a) rodzaje obliczeń inżynierskich, dla których programy wymagają certyfikacji,
- b) jednostki akredytowane upoważnione do certyfikacji programów komputerowych do obliczeń inżynierskich,
- c) szczegółowy tryb składania wniosków o certyfikację i wymagane dokumenty,
- d) tryb, zakres i sposób przeprowadzenia badań w procesie certyfikacji,
- e) sposób ustalania opłat i ich wysokość za przeprowadzenie certyfikacji inżynierskich programów obliczeniowych,
- f) sposób postępowania z wersjami programu, będącymi jego ulepszeniem,
- g) wzór certyfikatu wiarygodności programu komputerowego do obliczeń inżynierskich budownictwie”.

Uzasadnienie

Programy komputerowe to powszechne obecnie narzędzia do wykonywania obliczeń inżynierskich, udostępniane na zasadach rynkowych. Dla podniesienia bezpieczeństwa ich stosowania, powinny one podlegać ocenie sprawdzającej (certyfikacji) potwierdzającej poprawność uzyskiwanych wyników obliczeń. Jako produkty sprzedawane na rynku powinny posiadać potwierdzenie, że ich stosowanie (zgodnie z instrukcją) daje prawidłowe wyniki, a więc nie zagraża bezpieczeństwu obiektu.

Wnosi się regulację (art. 10a) warunkującą wprowadzenie na rynek programów komputerowych do obliczeń inżynierskich. Zaproponowano wydanie rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej regulującego problematykę wprowadzania na rynek programów komputerowych do obliczeń inżynierskich w budownictwie.

Załącznik nr 2

Podsumowanie XIV Konferencji Izby Projektowania Budowlanego i Polskiej Izby Inżynierów Budownictwa p.t. *Inwestor i projektant w kształtowaniu przestrzeni* (9-10 czerwca 2011 r.)

W Konferencji udział wzięło 120 osób, reprezentujących IPB, PIIB i samorządy terytorialne.

Dyskusja prowadzona była w 3-ch panelach:

- Panel I – Planowanie przestrzenne,
- Panel II – Gminy, powiaty – inwestycje,
- Panel III – Problematyka projektowania.

W oparciu o wygłoszone 11 referatów i dyskusję, w której zabrały głos 33 osoby, opracowano, najważniejsze zdaniem organizatorów wnioski, prezentując je w 5 grupach tematycznych z niżej wymienionymi ocenami ogólnymi stanu istniejącego:

I. **Planowanie przestrzenne** - brak pokrycia kraju, hierarchicznie tworzone planami zagospodarowania przestrzennego, prowadzi do nierzetelnego wykorzystywania sytuacji przez deweloperów, do nieracjonalnego i kosztownego gospodarowania terenami, samowoli urzędniczej i zjawisk korupcyjnych.

II. **Ochrona środowiska** - wymagania w zakresie ochrony środowiska nie są skodyfikowane, a swobodne interpretacje, stanowią istotną przeszkodę w realizacji, zwłaszcza liniowych inwestycji

III. **Pozyskiwanie terenów** - skomplikowane i biurokratyzowane procedury wyłączeniowe stanowią istotny czynnik wydłużający procesy inwestycyjne.

IV. **Prawo zamówień Publicznych** Dobrze skonstruowana ustawa PZP jest źle wykorzystywana, wymaga wielu wskazówek objaśniających i nakazujących, ujętych w rozporządzeniach, przepisanych do ustawy.

V. **Wśród zagadnień o różnym charakterze**, na plan pierwszy wybija się zagadnienie systematycznej deprecjacji roli projektanta, obniżenie zainteresowania tą funkcją zawodową, kosztowne obniżanie jakości realizacji, wynikające z wadliwego doboru wykonawców i nieracjonalne skonstruowane elementy prawa gospodarczego.

Wnioski szczegółowe zawarte w załączniku zostaną:

- opublikowane w Wiadomościach Projektanta Budownictwa i przekazane uczestnikom Konferencji,
- skierowane do władz państwowych i odpowiedniej Komisji Sejmowej,
- rozpatrzone na posiedzeniu Porozumienia Urbanistów, Architektów i Inżynierów Budownictwa.

Wiele z postulatów zawartych we wnioskach konferencyjnych znalazło się już wcześniej w obszernym opracowaniu IPB, przekazanym władzom krajowym i Komisji Europejskiej, zawierającym odpowiedzi na pytania postawione przez UE w „Zielonej Księdze” zwłaszcza w sprawie działania procedur zamówień publicznych.

Wnioski z XIV Konferencji pt. *Inwestor i projektant w kształtowaniu przestrzeni*

I. W sprawie zagospodarowania przestrzennego

1. Na szczęblu Rady Ministrów powinny być podjęte kroki powodujące wyegzekwowanie na wszystkich poziomach administracji, opracowanie i uchwalenie planów zagospodarowania przestrzennego.

2. Państwo i jego władza wykonawcza musi być regulatorem racjonalnego zagospodarowania kraju i zasady wolnego rynku nie mogą tej powinności władzy zastąpić.

3. W określonym czasie należy doprowadzić do stosowania precyzyjnych zasad udzielania pozwoleń na budowę wyłącznie na bazie planów miejscowych, uwzględniających stabilizację użytkowania terenu, hierarchię i monopol planistyczny władz publicznych.

4. Należy doprowadzić do ujednolicenia zasad udzielania pozwolenia na realizację inwestycji, z wykorzystaniem zasad i praktyk wypracowanych w inwestycjach liniowych i na Euro 2012.

5. W trybie szczególnie pilnym, wyprzedzającym nowelizację ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, należy uchwalić i wprowadzić w życie zasady ograniczające niekontrolowane „rozlewanie się miast”.

6. Wdrożyć zasadę analizy i oceny możliwości wariantów lokalizacji inwestycji potencjalnie oddziałujących lub mogących oddziaływać na środowisko w opracowaniach związanych z planowaniem przestrzennym z przyjmowaniem i zapisywaniem w ustaleniach miejscowego planu zagospodarowania lokalizacji ocenianej jako najkorzystniejsza.

II. W sprawach ochrony środowiska

1. Przyjąć zasadę, że lokalizacja inwestycji oddziałujących na środowisko przyjęta w miejscowym planie zagospodarowania jest najkorzystniejsza w aspekcie środowiskowym, a w ustaleniach planu są określone wszystkie wymagania dla tej inwestycji, które powinny być spełnione w projekcie budowlanym, zaś raport oceny oddziaływania tej inwestycji na środowisko powinien to potwierdzić.

2. Wprowadzić uproszczone procedury i przepisy dla obiektów o standardowym zagrożeniu, egzekwowane przez organa wydające pozwolenia na budowę.

3. Rejonowe Dyrekcje Ochrony Środowiska powinny zajmować się wyłącznie wnioskami, dotyczącymi budów o podwyższonym i szczególnym zagrożeniu.

4. W nowelizacji prawa, w szczególności w konstruowaniu Kodeksu Budowlanego należy także uwzględnić, wymagania ochrony środowiska.

III. W sprawach wywłaszczeniowych związanych z lokalizacją inwestycji

1. Przyjąć powszechnie zasadę, że decyzja o wywłaszczeniu może również zatwierdzać podział nieruchomości, niezależnie od jej stanu prawnego.

2. Dopuszczyć, przy pozyskiwaniu terenu pod inwestycję, możliwość zawarcia umowy ugody, w dowolnym czasie.

3. Wprowadzić jednolite procedury prawne ułatwiające realizację inwestycji celu publicznego dla państwa (drogi, energetyka, obronność itp.), na wzór specjalnej ustawy drogowej, wprowadzając te regulacje do ustawy o gospodarce nieruchomościami.

4. Rozdzielić decyzje o wywłaszczeniu od decyzji o odszkodowaniu

5. Przyjąć, że adres właściciela ujawniony w ewidencji gruntów, jest jedyną wiążącą.

6. Stworzyć zasadę aby w Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego określić ściśle funkcje realizowane na danym terenie, nie dopuszczając odstępstw.

7. Ustalić, że postanowienia art. 53 ust. 4 pkt. 6 Ustawy o planowaniu przestrzennym wskazujące właściwy organ nie dotyczą gruntów rolnych położonych w granicach administracyjnych miast.

8. Art. 7 ust. 2 pkt. 1 Ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych doprecyzować tak, żeby wykluczyć stopniowe inwestowanie na obszarach zwartych kompleksów rolnych klasy I – III o powierzchni przekraczającej 0,5 ha.

9. Wprowadzić takie zapisy do ustaw, by budżety jednostek samorządów terytorialnych nie mogły być ograniczane przez Ministra Finansów.

10. Nie wprowadzać zmian do Ustaw: o partnerstwie publiczno – prawnym i o koncesji na roboty budowlane lub usługi.

IV. W sprawie Prawa Zamówień Publicznych

1. Ustawa o zamówieniach Publicznych nie w pełni, pozwala na racjonalne i logiczne kształtowanie procesów przetargowych, w szczególności w tzw. zamówieniach intelektualnych.

2. Ze względu na wyjątkowo obszerny zakres zastosowań ustawy PZP, należy wymagania szczególne ująć w rozporządzeniach resortowych.

3. Rozporządzenia powinny:

- ustalić zasady doboru członków komisji przetargowych, zapewniając większośćowy udział osób merytorycznie przygotowanych,
- wskazać sposób określania „rażąco niskiej ceny”,
- wskazać katalog przykładowych pozacenowych kryteriów oceny ofert dla zamówień, przy ocenie których powinna być stosowana ocena wielokryterijna,
- określić zakres wyjaśnień wymaganych od oferentów, których oferta zawiera „rażąco niską ceną”,
- wyszczególnić obiekty i usługi, dla których w przetargach obowiązuje wybór oferty najkorzystniejszej na podstawie kryteriów merytorycznych,
- wprowadzić zasadę zapraszania do oceny ofert niezależnych ekspertów, określając regulamin postępowania, wymagania i odpowiedzialność,
- określić warunki obowiązkowego stosowania trybu przetargu ograniczonego z zastosowaniem prekwalfikacji uwzględniającej ocenę właściwości wykonawców,
- ustanowić obowiązek monitorowania realizacji i okresowej prezentacji sprawozdania z przebiegu i zakończenia inwestycji

V. W sprawach różnych

1. Podjąć działania skierowane na uświadomienie decydentom, ważności etapu projektowania w procesie inwestycyjnym, niskich efektów oszczędności wynikających z ograniczania kosztów prac projektowych, w stosunku do korzyści z odpowiedzialnego projektowania w optymalizacji kosztów inwestycji.

2. Propagować szczególną ważność wyboru do zadań inwestycyjnych projektanta który, poza merytorycznym przygotowaniem do podejmowanych zadań projektowych powinien:

- być autorem koncepcji zabudowy i zagospodarowania przestrzennego,
- mieć świadomość zakresu studiów przedprojektowych, pozwalających na racjonalne korzystanie z przestrzeni, uwzględnienie wymagań ochrony środowiska, wszystkich niezbędnych mediów,
- być współodpowiedzialny wraz z producentami i wykonawcami za wykonane dzieło, uczestnicząc w sprawowaniu nadzoru autorskiego w okresie wykonywania robót budowlanych,
- mieć doświadczenie w realizacji projektów w ramach nadzoru autorskiego.

3. Eliminować obciążanie projektanta działaniami pomocniczymi nie należącymi do meritum zadania, nie wymagającymi kwalifikacji inżynierskich.

4. Ustanowić zasady obniżenia zobowiązań fiskalnych przedsiębiorców zatrudnianych w projektowaniu młodych inżynierów w okresie wymaganym do uzyskania przez nich uprawnień.

5. Przyjęcie w Prawie zamówień publicznych, że procedury wywłaszczeniowe i odszkodowawcze, związane z przeniesieniem własności na Skarb Państwa lub jednostkę samorządu terytorialnego, występujące przy zamówieniach o charakterze inwestycyjnym, należą do obowiązków Zamawiającego.

6. Opracować i upowszechnić poradnik „dobrych praktyk” w zakresie zamówień publicznych w budownictwie.

7. Wprowadzić do programów kursów, szkoleń oraz studiów podyplomowych z zakresu zamówień publicznych w budownictwie, modele oceny ofert oparte o kryteria merytoryczne.

8. Opracować i upowszechnić wzory umów, które wprowadzą uzasadnione zależności między stronami,

9. Umożliwić zamawiającemu, uczestnictwo w kosztach usługodawcy, w zakresie pozyskania nowoczesnego oprogramowania i sprzętu, niezbędnego przy realizacji zamówienia, będącego przedmiotem umowy.

10. Opracować zasady wynagradzania, za nadzór autorski, tak aby stworzyć warunki do sprawowania go wyłącznie przez autorów projektu z wyeliminowaniem praktyki wyboru wykonawcy nadzoru autorskiego w przetargu nieograniczonym.

11. Wprowadzić obowiązek opracowania projektów wykonawczych także dla inwestycji niepublicznych przez projektantów spełniających wymagania określone w Prawie budowlanym.

12. Podjąć lobbing na rzecz uczestnictwa przedstawicieli środowisk technicznych w gremiach doradczych administracji państwowej i samorządowej.

13. Podjąć analizę możliwości stosowania procedury ppp w sytuacji udziału finansowania przedsięwzięcia z funduszy unijnych.

14. W ramach podejmowanych inicjatyw w strukturze ppp należy brać pod uwagę możliwość uczestnictwa jednostek projektowania.

solidna
firma 2002

PRZEDSIĘBIORSTWO BUDOWNICTWA OGÓLNEGO I USŁUG TECHNICZNYCH „ŚLĄSK” Sp. z o. o.

40-282 KATOWICE, ul. W. Sikorskiego 41
tel.: +48 32 251-44-42, faks: +48 32 256-21-51
e-mail: marketing@pboslask.com.pl
sekretariat@pboslask.com.pl
www.pboslask.com.pl

Przedsiębiorstwo prowadzi od 1986 roku nieprzerwaną działalność w branży budowlanej na terenie Polski realizując:

- generalne i kompleksowe wykonawstwo wraz ze wszystkimi specjalistycznymi pracami instalacyjnymi obiektów użyteczności publicznej, biurowych i mieszkalnych, a także sportowych, hotelowo – restauracyjnych oraz przemysłowych;
- generalną i kompleksową realizację inwestycji w zakresie budownictwa przemysłowego inżynieryjnego i ekologicznego oraz infrastruktury socjalno-technicznej;
- realizację pod klucz banków, szkół, przedszkoli, bibliotek pawilónów handlowych i hal sportowych;
- prace adaptacyjne modernizacyjne i remontowe z wykorzystaniem najnowszych technologii i najnowocześniejszych rozwiązań projektowych, roboty konserwatorskie w zakresie renowacji wnętrz oraz elewacji budynków zabytkowych;
- opracowania projektowe we wszystkich branżach budownictwa ogólnego i przemysłowego oraz obsługę geodezyjną;
- dostawę i układanie betonu, transport materiałów budowlanych, montaż konstrukcji stalowych i drewnianych, montaż okładzin ścian a także roboty dachowe, budowę tarasów, układanie chodników, roboty drogowe oraz prace w zakresie małej architektury

***My nie mówimy o jakości
– my ją realizujemy!***

Scena Teatru Rozrywki w Chorzowie

Pałac Ślubów w Katowicach

Wnętrze Pałacu Ślubów w Katowicach

Biblioteka Publiczna w Jaworznie

Hala Widowiskowo Sportowa w Cieszynie

Basen kryty na kąpielisku Leśnym w Gliwicach

Bariery procesów inwestycyjno-budowlanych na podstawie praktyki stosowania ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Arch. GRZEGORZ A. BUCZEK, Wiceprezes Towarzystwa Urbanistów Polskich

Zamiast wstępu

...podsumowanie wystąpienia Autora „Planistyczna rola gminy w przygotowaniu inwestycji” wygłoszonego 9 czerwca 2011 r. w Józefowie k. Warszawy, podczas XIV Konferencji Izby Projektowania Budowlanego i Polskiej Izby Inżynierów Budownictwa „Inwestor i projektant w kształtowaniu przestrzeni”.

Ustawodawca bardzo obszernie i dość szczegółowo określił problematykę szeroko rozumianej sfery inwestycyjnej do stanowienia w dokumentach planistycznych gminy samorządowej – określających jej politykę przestrzenną (definiowaną w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy; dalej: studium, studium uikzp, studium gminne), a także w przestrzennym prawie miejscowym (stanowionym w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego; dalej: mpzp, plany miejscowe, plany zagospodarowania), spójnym ze studium gminnym, które ma służyć realizacji tejże polityki przestrzennej (a za jej pośrednictwem – także w strategii rozwoju gminy). Ustawodawca określił też sposób i zakres powiązania ustaleń planów miejscowych z dokumentami o charakterze finansowym i rzeczowym (prognoza skutków finansowych uchwalenia planu miejscowego oraz załącznik o sposobie realizacji, zapisanych w planie, inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej...). Przepisy ustawy z dnia 27 marca o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (dalej: ustawa o pizp) ustalają sposób i zakres partycypowania wszystkich zainteresowanych (a więc także podmiotów inwestorskich) w sporządzaniu dokumen-

tów planistycznych. „Systemowy” obraz tej sfery wydaje się być dość całościowy i w miarę spójny... Niestety jej obraz rzeczywisty jest znacznie mniej zadawalający...

Niewiele gmin sporządza strategię rozwoju czy kompleksowe lokalne polityki rozwoju. Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin – pomimo obligatoryjności ich aktualizacji – w bardzo wielu gminach nie spełniają wymagań obecnych przepisów... Pokrycie obszarów gmin miejscowymi planami zagospodarowania wynosi średnio niewiele ponad 25 %, a do tego większość tych planów (sporządzonych na podstawie przepisów ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym z 1994 r.; dalej: ustawa o zp) nie jest dostatecznie aktualna i wystarczająco szczegółowa, spójna ze studiami gminnymi. Oczywiście nie posiadają one wspomnianych prognoz i załączników, tak istotnych z punktu widzenia inwestowania w gminie. Istnieje pogląd, iż jedną z istotniejszych przyczyn blokowania procesów planowania miejscowego przez samorząd gminny, jest zakres zobowiązań ze sfery prawnej, finansowej oraz inwestycyjnej, które plany wywołują bezpośrednio po uchwaleniu, podczas gdy ich pozytywne skutki wydają się mniej wymierne i są odsunięte w czasie...

Do tego – gwoi prawdy – bardzo wiele podmiotów inwestorskich ignoruje systemowe rozwiązania, nie partycypuje aktywnie w procedurach planistycznych, i często „lobbuje” na rzecz arbitralnego, nie kompleksowego (a często wręcz „rabunkowego”) gospodarowania przestrzenią przy pomocy urzędniczych decyzji o warunkach zabudowy.

GRZEGORZ A. BUCZEK – architekt – urbanista, wiceprezes Towarzystwa Urbanistów Polskich, członek Rady programowej IV. Kongresu Urbanistyki Polskiej 2012; współzałożyciel Europejskiego Instytutu Nieruchomości, członek Polskiej Rady Architektury oraz kolegium sędziów konkursowych Oddziału Warszawskiego SARP; współautor Karty Przestrzeni Publicznej oraz projektu Polskiej Polityki Architektonicznej; wykładowca Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej (także gościnnie – SGGW i SGH), oraz studiów podyplomowych; wieloletni sekretarz Głównej Komisji Urbanistyczno – Architektonicznej i sekcji „Planowanie przestrzenne i urbanistyka” Komisji Nagród ministra właściwego do spraw...; b. pracownik i radny samorządów warszawskich, członek ciał doradczych burmistrzów dzielnic i prezydentów m. st. Warszawy; partner w firmie doradczej „Buczek i Wojda Architekci” współpracującej z samorządami lokalnymi oraz niepublicznymi podmiotami aktywnymi na rynku nieruchomości; autor licznych publikacji dotyczących problematyki planowania przestrzennego i urbanistyki, gospodarowania nieruchomościami oraz parterstwa publiczno-prywatnego.

Dość powszechna jest opinia, że cała sfera planowania przestrzennego / gospodarowania polską przestrzenią znajduje się w stanie głębokiego kryzysu i wymaga systemowych zmian (m. in. dotyczących efektywnego powiązania planowania przestrzennego z planowaniem finansowym, gospodarczym i społecznym). Jednak taka opinia nie spowodowała powstania żadnego kompleksowego projektu nowych systemowych regulacji. A resortowy projekt ustawy o zmianie ustawy o planowaniu przestrzennym (choć fragmentaryczny i wysoce niedoskonały, to zmierzający co najmniej we fragmentach w kierunku właściwych rozwiązań), nie znalazł się na li-

ście priorytetów legislacyjnych rządu do końca obecnej kadencji... W tej sytuacji nie można oczekiwać, aby ocena planistycznej roli „przeciętnej gminy” w przygotowaniu inwestycji wypadła zadowalająco... Jednak są gminy, które w ramach tego samego systemu, tych samych przepisów radzą sobie całkiem nieźle, co potwierdzają także opinie inwestorów w nich aktywnych. W tej sytuacji warto zdobyć się na dyskusję i refleksję ogólniejszej natury: czy regulacje ustrojowe i przestrzenne są tak niedoskonałe, a bariery przez nie tworzone dla procesów inwestycyjno – budowlanych tak oczywiste i powszechne, że przepisy te wymagają rewolucyjnych zmian i zastąpienia ich zupełnie nowymi, odmiennymi, czy raczej wymagają szerszej i profesjonalnej implementacji, doskonalenia, ściślejszego nadzoru nad ich przestrzeganiem, a wreszcie większej aktywności w procedurach planistycznych podmiotów inwestorskich.

Pomimo, że autor niniejszego tekstu jest zwolennikiem tezy, że przepisy ustawy o pizp wymagają raczej niewielkich zmian oraz profesjonalizmu, rzetelności i dobrej woli (głównie politycznej!) dla osiągnięcia lokalnie niezłych efektów, raczej niż rewolucyjnych – systemowych zmian, to w dalszym wywodzie wskazane zostaną te jej przepisy, które jednak wymagają najpilniejszych korekt. Praktyka stosowania przepisów ustawy o pizp wykazuje bowiem, że są one źródłem wielu patologii w zarządzaniu przestrzenią i faktycznie tworzą bariery dla procesów projektowania i realizacji inwestycji budowlanych.

Oczekiwania inwestorów, a rzeczywistość

Inwestorzy oczekują, że w miastach/gminach zasadniczo zwiększy się pokrycie planami miejscowymi, zwłaszcza obszarów przeznaczonych pod zabudowę, będących przedmiotem ich zainteresowania. Istnienie planu miejscowego jako podstawy do wnioskowania o decyzję o pozwoleniu na budowę, skracając bowiem czas ubiegania się o taką decyzję (w porównaniu z sytuacją braku planu i konieczności uprzedniego ubiegania się o ustalenie warunków zabudowy w formie decyzji) od kilku do nawet kilkunastu miesięcy (w zależności od tego, jak sprawnie przebiegać będzie procedura administracyjna ustalenia i uprawomocnienia się takiej decyzji). Jednak planów miejscowych jest nadal mniej niż się oczekuje, a procedury ich sporządzania i uchwalania zbyt często przedłużają się ponad wszelką miarę (czasami nawet, jak to ma miejsce w licznych przypadkach w Warszawie – do kilkunastu

lat!), tak więc na wydanie decyzji o warunkach zabudowy na ogół oczekuje się krócej niż na sporządzenie i uchwalenie planu miejscowego. Nie wymaga uzasadnienia oczekiwanie, nie tylko inwestorów, na odpowiednią jakość dokumentów planistycznych, ich zgodność z wszelkimi, bardzo licznymi przepisami dot. sfery przestrzennej i inwestorskiej, otwartość organów gminy na wnioski i uwagi dotyczące tych planów, wypełnianie przez gminy licznych zobowiązań, które wprost wynikają z treści planów i załączników do nich. Jednak z tym jest – jak powszechnie wiadomo – nie najlepiej... Dobrą ilustracją do narastającej krytyki jakości dokumentów planistycznych jest zmniejszająca się od kilkunastu lat ilość wniosków do właściwego ministra o przyznanie nagród resortowych w dziedzinie „planowanie przestrzenne i urbanistyka”, a wreszcie – zaniechanie przyznawania przez Ministra Infrastruktury takich nagród ...

Bariery tworzone przez plany miejscowe uchwalone na podstawie ustawy o zp

Do tego obowiązywanie na danym terenie planu miejscowego nie zawsze sprzyja procesowi sprawnego przygotowania inwestycji, w szczególności przygotowania dokumentacji projektowej i uzyskaniu decyzji o pozwoleniu na budowę. W tej dziedzinie bariery są zróżnicowane w zależności od tego, czy obowiązujący mpzp został sporządzony jeszcze na podstawie przepisów ustawy o zp czy też już na podstawie przepisów ustawy o pizp. Swoistym paradoksem polskiej praktyki planistycznej jest to, że takie zróżnicowanie w zasadzie nie powinno mieć miejsca, wobec odnośnych przepisów ustawy o pizp (tj. art. 32 i 33¹). Zobowiązują one gminy do aktualizacji studiów gminnych oraz planów miejscowych, o ile nie są zgodne z wymaganiami nowych przepisów dotyczących ich zawartości. I chociaż właściwie wszystkie studia gminne oraz plany miejscowe sporządzone pod rządami przepisów ustawy o zp tego warunku nie spełniają, a od wejścia w życie wspomnianych przepisów upłynęło ponad 7 lat, czyli prawie dwie kadencje samorządu, to nadal większość dokumentów planistycznych obowiązujących w gminach pozostaje nieaktualne co najmniej w rozumieniu wspomnianych przepisów. Bariery, którą tworzą takie nieaktualne plany miejscowe dla projektowania inwestycji, szczególnie w zakresie dominującej w tych planach niejednoznaczności i/lub ogólnikowości ich ustaleń, wzmacnia fakt, że w rozumieniu obecnych przepisów (także ich wykładni

w wyrokach NSA), nie ma możliwości ich interpretacji czy uzyskania wyjaśnień dla celów projektowania budowlanego, w inny sposób niż poprzez złożenie do właściwego organu kompletnego wniosku (z projektem budowlanym) o wydanie decyzji o pozwoleniu na budowę. Tymczasem plany te ze swej istoty i na mocy ówczesnie obowiązujących przepisów ustawy o zp były przystosowane do dwuetapowego postępowania dla w sprawie decyzji o pozwoleniu na budowę, poprzez uzyskanie (dawnego typu) decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, wydawanej na wniosek zainteresowanego przez organ sporządzający plan miejscowy na podstawie jego ustaleń. W praktyce takie wystąpienie było uzyskaniem stosunkowo niewielkim kosztem i w dość krótkim czasie odpowiedzi na pytanie o zgodność planowanej inwestycji z ustaleniami odnośnego mpzp, a taka decyzja o wzięt była swoją gwarancją bezpiecznego projektowania i uzyskania pozwolenia na budowę. Jednak Ustawodawca, pod hasłem „skracania procedur”, przepisami ustawy o pizp zlikwidował możliwość (nawet fakultatywnego, w zależności od potrzeb wynikających np. z ogólnikowości planu miejscowego!) uzyskiwania wspomnianej decyzji o wzięt, natomiast wprowadził wymagania zwiększające szczegółowość ustaleń planów miejscowych (i zapisów studiów gminnych) oraz obowiązków ich aktualizacji w tym zakresie. Utrzymano jednak status planów miejscowych przez dokumenty planistyczne nie spełniające wymagań takich planów w rozumieniu przepisów ustawy o pizp, tworząc barierę i ryzyko – zwłaszcza dla projektowania budowlanego (w jednoetapowym postępowaniu o pozwolenie na budowę), wobec powszechnego ignorowania przez gminy wskazanych wyżej przepisów art. 32 i 33 ustawy o pizp. Jedną z przyczyn takich zaniechań przez organa gminy, jest – niestety – dość „sztywny” przepis art. 27² ustawy o pizp, nie przewidujący żadnego odejścia od pracochłonnej procedury planistycznej w przypadku takich aktualizacji... Należy w tej sytuacji zadać pytanie o przyczyny bierności organów nadzoru (województw) w stosunku do takiej dość powszechnej praktyki gmin, niezgodnej z przepisami ustawy o pizp, tym bardziej, że na kwestii aktualizacji planów miejscowych w zakresie zgodności zakresu ich ustaleń z przepisami artykułów 15 i 16 ust. 1³ ustawy o pizp „sprawa się nie kończy”... Otóż, zgodnie z przepisami ustawy o pizp, na dokumentację planu miejscowego składają się także (m.in.): prognoza skutków finansowych uchwalenia planu miejscowego oraz załącznik „o sposobie realizacji, za-

pisanych w planie, inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej, które należą do zadań własnych gminy, oraz zasadach ich finansowania, zgodnie z przepisami o finansach publicznych.” Takie materiały nie były sporządzane łącznie z planami miejscowymi na podstawie przepisów ustawy o zp, tak więc większość nadal obowiązujących planów ich nie posiada, co oznacza, że działający w ich granicach inwestorzy są pozbawieni wiążących (bo uchwalonych przez radę gminy) decyzji i istotnych informacji ze sfer nimi objętych...

Bariery tworzone przez plany miejscowe uchwalone na podstawie ustawy o pizp

Pozostaje jednak kwestią otwartą, czy wszystkie te opisane wyżej bariery, wynikające ze specyfiki planów miejscowych uchwalonych na podstawie ustawy o zp, znikają w sytuacji ich zmian i aktualizacji w zakresie spełnienia przez nie wymagań przepisów ustawy o pizp oraz w nowych planach sporządzanych i uchwalanych pod rządami aktualnych przepisów. Otóż – niestety – takie plany nawet jeśli likwidują stare, to zwykle tworzą nowe bariery dla projektowania i przygotowywania procesów inwestycyjnych w budownictwie. Najpoważniejszą z nich jest nadmierna szczegółowość ich ustaleń, a co za tym idzie – drastycznie ograniczona elastyczność. Ustawodawca uznał bowiem, że wobec likwidacji dwuetapowego postępowania o wydanie decyzji o pozwoleniu na budowę, należy przepisami ustawy wprowadzić obowiązek wysokiej szczegółowości i jednoznaczności ustaleń planu, tak aby planistyczna podstawa prawna do projektowania, mająca przecież rangę prawa miejscowego, nie tworzyła obszaru niepewności dla projektanta oraz ryzyka dla (finansującego projektowanie i transakcje nieruchomościowe) inwestora. Niestety, wprowadzające takie szczegółowe wymagania przepisy o pizp, zwłaszcza te obowiązujące w rezultacie jej zmian od października 2010 r. (patrz cytowane wyżej przepisy art. 15), zaowocowały nadmierną szczegółowością nowych planów miejscowych, praktycznie ingerującą z zakres dokumentacji projektowej... Oczywiście jest, że w procedurach planistycznych (tj. w składaniu wniosków i uwag do projektów planów, pomijając wynikającą z art. 7⁴ możliwość ich arbitralnego rozpatrywania...) niezbyt często może uczestniczyć projektant zabudowy, zwłaszcza współpracujący z inwestorem, zaś projektant planu – urbanista, nie może w jego zastępstwie optymalnie zaprojektować w planie wszystkich rozwiązań dot. przyszłej

zabudowy, do tego w takim stopniu szczegółowości, jakiego wymagają aktualne przepisy... „Wahadło przepisów” zostało więc wychylone skrajnie w przeciwnym kierunku: - ogólnikowe i nazbyt „elastyczne” przepisy wcześniej sporządzanych planów, zastąpiono rygiem nadmiernej szczegółowości, wykluczającym nawet minimum elastyczności projektowania inwestorskiego, do tego przy procedurze jednoetapowej ubiegania się o pozwolenie na budowę i bez możliwości formalnej interpretacji ustaleń planu przez organ gminy, który plan sporządził...

Zobowiązania planistyczne gminy, a praktyka

Niestety, podobny rygor szczegółowości oraz status prawa miejscowego nie obejmuje wspomnianych wcześniej dwóch załączników do uchwały rady gminy o przyjęciu mpzp, mianowicie prognozy skutków finansowych uchwalenia planu miejscowego oraz tekstu „o sposobie realizacji, zapisanych w planie, inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej, które należą do zadań własnych gminy, oraz zasadach ich finansowania, zgodnie z przepisami o finansach publicznych.” A są to dokumenty, które stanowią o szczególnych zobowiązaniach, które gmina podejmuje uchwalając plan miejscowy, ze względu na ich charakter wręcz kluczowe dla właścicieli terenów objętych takim planem oraz inwestorów, planujących ich zabudowę i zagospodarowanie. Tymczasem, w przeciwieństwie do bardzo szczegółowych wymagań ustawy o pizp oraz rozporządzenia dotyczącego zawartości planów miejscowych⁶, zwłaszcza dot. sposobu formułowania ich ustaleń, wymagania dotyczące tych dokumentów są ogólnikowe i niedostatecznie precyzyjne... W konsekwencji nie wypracowano przez ponad 8 lat od wprowadzenia odnośnych przepisów metody ich optymalnego sporządzania, nie upowszechnia się najlepszych z nich jako tzw. „dobrych przykładów”... Wykonywane są więc one bardziej „pro forma” niż dla faktycznego ich stosowania, zwłaszcza że realizacja zawartych w nich zobowiązań planistycznych (np. ze sfery budowy dróg gminnych i innej infrastruktury, w szczególności „społecznej”) jest dla gmin kosztowna i „uciążliwa”. Do tego, pomimo że zarówno w opiniach Głównej Komisji Urbanistyczno-Architektonicznej od lat, a w projekcie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego⁷ ostatnio, wyraźnie formułowana jest teza o konieczności wprowadzenia spójności pomiędzy planowaniem przestrzennym a planowaniem społeczno – gospodarczym,

a wręcz o celowości integracji tych dwóch sfer planowania, jednocześnie rozpowszechniany jest pogląd o tym, że planowanie miejscowe „pograża” gminy aktywnie planujące, gdyż nakłada na nie zbyt wiele zobowiązań, zwłaszcza finansowych. Autorzy tego poglądu zdają się jednak zapominać, że to organa gmin sporządzając i uchwalając miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, same biorą na siebie te obowiązki (często „zbyt optymistycznie” planując, np. przeznaczając całe obszary gmin pod zabudowę...), a ich zakres wynika de iure nie tylko z treści przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (a wcześniej z przepisów ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym), ale przede wszystkim z przepisów ustawy o ustroju samorządu gminy obowiązujących już ponad 20 lat. Uprawnione jest więc pytanie czy i jak gminy samorządowe (z) realizowały ich zadania własne, a szczególnie te opisane na początku art. 7 ustawy o samorządzie gminnym: „Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

- 1) ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej,
- 2) gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego,
- 3) wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz (...).”

Być może genezą barier dla procesów inwestycyjnych nie są tylko przepisy ze sfery planowania przestrzennego, ale także przepisy „ustrojowe” przypisujące gminom samorządowych zbyt szeroką sferę obowiązków, bez umożliwienia ich wykonywania przez ustanowienie odpowiednio szerokiej sfery narzędzi realizacji, także narzędzi finansowych, np. podatku kadastralnego – od wartości nieruchomości. Ten podatek zastąpił by fikcją obecnej renty planistycznej faktycznymi pożytkami dla gmin, wykazującymi (także w krótkim czasie) atrakcyjność planowania miejscowego. Jest to jednak temat na odrębne rozważania...

Post scriptum

Autor całkiem świadomie pominął w tym tekście problem obu rodzajów decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, pomimo tego, że w wielu gminach faktycznie zastąpiły one „partycypacyjne” publiczne zarządza-

nie przestrzeni i są – wbrew oczywistej intencji ustawodawcy – podstawą prawną do większości wydawanych decyzji o pozwoleniu na budowę. Jednak decyzje te w wielu opiniach, także mających rangę analiz sejmowych⁸, uważane są za główną przyczynę narastającego w naszym kraju chaosu przestrzennego, co jest także swoistą barierą inwestycyjną... Ryzyko inwestorskie wynikające z ich stosowanie jest odmienne, a tworzone przez nie bariery czy problemy inwestycyjne – w szerszym ujęciu problemu – znacznie poważniejsze, niż te omówione powyżej. Do tego postulowane kierunki zmian ustawy o pizp (udokumentowane resortowym projektem ustawy o zmianie ustawy o pizp i niektórych innych ustaw z września 2010 r., przyjętym przez Radę Ministrów, lecz dalekim od uchwalenia⁹, oraz propozycjami o charakterze wręcz systemowym, zawartymi w projekcie KPZK 2030), zasadniczo ograniczają możliwości stosowania takich decyzji (za czym opowiada się autor niniejszych rozważań...), albo wręcz proponują ich wyeliminowanie z obrotu prawnego (co wydaje się propozycją nazbyt radykalną, zwłaszcza w odniesieniu do obszarów zurbanizowanych, z pewnymi rezerwami terenowymi...).

¹ Art. 32. 1. W celu oceny aktualności studium i planów miejscowych wójt, burmistrz albo prezydent miasta dokonuje analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy, ocenia postępy w opracowywaniu planów miejscowych i opracowuje wieloletnie programy ich sporządzania w nawiązaniu do ustaleń studium (...), oraz wniosków w sprawie sporządzenia lub zmiany planu miejscowego. 2. Wójt, burmistrz albo prezydent miasta przekazuje radzie gminy wyniki analiz, o których mowa w ust. 1 (...), co najmniej raz w czasie kadencji rady. Rada gminy podejmuje uchwałę w sprawie aktualności studium i planów miejscowych, a w przypadku uznania ich za nieaktualne, w całości lub w części, podejmuje działania, o których mowa w art. 27. 3. Przy podejmowaniu uchwały, o której mowa w ust. 2, rada gminy bierze pod uwagę w szczególności zgodność studium albo planu miejscowego z wymogami wynikającymi z przepisów art. 10 ust. 1 i 2, art. 15 oraz art. 16 ust. 1.

Art. 33. Jeżeli w wyniku zmiany ustaw zachodzi konieczność zmiany studium lub planu miejscowego, czynności, o których mowa w art. 11 i 17, wykonuje się odpowiednio w zakresie niezbędnym do dokonania tych zmian.

² Art. 27. Zmiana studium lub planu miejscowego następuje w takim trybie, w jakim są one uchwalane.

³ Art. 15. 1. Wójt, burmistrz albo prezydent miasta sporządza projekt planu miejscowego, zawierający część tekstową i graficzną, zgodnie z zapisami studium oraz z przepisami odrębnymi, odnoszącymi się do obszaru objętego planem. 2. W planie miejscowym określa się obowiązki: 1) przeznaczenie terenów oraz linie rozgraniczające tereny o różnym przeznaczeniu lub różnych zasadach zagospodarowania; 2) zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego; 3) zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego; 4) zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej; 5) wymagania wynikające z potrzeb kształtowania przestrzeni publicznych; 6) zasady kształtowania zabudowy oraz wskaźniki zagospodarowania terenu, maksymalną i minimalną intensywność zabudowy jako wskaźnik powierzchni całkowitej zabudowy w odniesieniu do powierzchni działki budowlanej, minimalny udział procentowy powierzchni biologicznie czynnej w odniesieniu do powierzchni działki budowlanej, maksymalną wysokość zabudowy, minimalną liczbę miejsc do parkowania i sposób ich realizacji oraz linie zabudowy i gabaryty obiektów; 7) granice i sposoby zagospodarowania terenów lub obiektów podlegających ochronie, ustalonych na podstawie odrębnych przepisów, w tym terenów górniczych, a także obszarów szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszarów osuwania się mas ziemnych; 8) szczegółowe zasady i warunki scalania i podziału nieruchomości objętych planem miejscowym; 9) szczególne warunki zagospodarowania terenów oraz ograniczenia w ich użytkowaniu, w tym zakaz zabudowy; 10) zasady modernizacji, rozbudowy i budowy systemów komunikacji i infrastruktury technicznej; 11) sposób i termin tymczasowego zagospodarowania, urządzania i użytkowania terenów; 12) stawki procentowe, na podstawie których ustala się opłatę, o której mowa w art. 36 ust. 4. 3. W planie miejscowym określa się w zależności od potrzeb: 1) granice obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń i podziałów nieruchomości; 2) granice obszarów rehabilitacji istniejącej zabudowy i infrastruktury technicznej; 3) granice obszarów wymagających przekształceń lub rekultywacji; 3a) granice terenów pod budowę urządzeń, o których mowa w art. 10 ust. 2a, oraz granice ich stref ochronnych związanych z ograniczeniami w zabudowie, zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu oraz występowaniem znaczącego oddziaływania tych urządzeń na środowisko; 4) granice terenów pod budowę obiektów handlowych, o których mowa w art. 10 ust. 2 pkt 8; 4a) granice terenów rozmieszczenia inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym; 4b) granice terenów inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, umieszczonych

w planie zagospodarowania przestrzennego województwa lub w ostatecznych decyzjach o lokalizacji drogi krajowej, wojewódzkiej lub powiatowej, linii kolejowej o znaczeniu państwowym, lotniska użytku publicznego, inwestycji w zakresie terminalu lub przedsięwzięcia Euro 2012; 5) granice terenów rekreacyjno-wypoczynkowych oraz terenów służących organizacji imprez masowych; 6) granice pomników zagłady oraz ich stref ochronnych, a także ograniczenia dotyczące prowadzenia na ich terenie działalności gospodarczej, określone w ustawie z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady; 7) granice terenów zamkniętych, i granice stref ochronnych terenów zamkniętych; 8) sposób usytuowania obiektów budowlanych w stosunku do dróg i innych terenów publicznie dostępnych oraz do granic przyległych nieruchomości, kolorystykę obiektów budowlanych oraz pokrycie dachów; 9) zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, ich gabaryty, standardy jakościowe oraz rodzaje materiałów budowlanych, z jakich mogą być wykonane; 10) minimalną powierzchnię nowo wydzielonych działek budowlanych. Art. 16. 1. Plan miejscowy sporządza się w skali 1: 1000, z wykorzystaniem urzędowych kopii map zasadniczych albo w przypadku ich braku map katastralnych, gromadzonych w państwowym zasobie geodezyjnym i kartograficznym. W szczególnie uzasadnionych przypadkach dopuszcza się stosowanie map w skali 1:500 lub 1:2000, a w przypadkach planów miejscowych, które sporządza się wyłącznie w celu przeznaczenia gruntów do zalesienia lub wprowadzenia zakazu zabudowy, dopuszcza się stosowanie map w skali 1:5000.

⁴ Art. 7. Rozstrzygnięcia wójta, burmistrza, prezydenta miasta (...) o nieuwzględnieniu (...) wniosków dotyczących (...) miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, uwag dotyczących projektu tego planu (...) – nie podlegają zaskarżeniu do sądu administracyjnego.

⁵ Patrz: wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Rzeszowie (sygnatura akt: II SAB /Rz 50/10).

⁶ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie wymaganego zakresu projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

⁷ Projekt Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 oraz odnośny Plan Działania.

⁸ Patrz: BAS – Biuro Analiz Sejmowych, Infos nr 3 (73) z 11 lutego 2010 r.: „Kryzys gospodarki przestrzennej”.

⁹ Informacja ze strony www.mi.gov.pl: „W dniu 23 marca 2011 r. Zespół do spraw Programowania Prac Rządu negatywnie zaopiniował dalsze procedowanie projektu ustawy. W dniu 18 maja 2011 r. Rządowe Centrum Legislacji poinformowało o zgodności projektu ustawy z ustaleniami Komisji Prawniczej.”

Bariera realizacji procesów rewitalizacji nieruchomości przemysłowych

Dr ELŻBIETA ZAGÓRSKA, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach,
Katedra Inwestycji i Nieruchomości, Zakład Ekonomiki Nieruchomości

Ponowne wykorzystanie terenów poprzemysłowych, które przestały pełnić funkcje gospodarcze, ogranicza zapotrzebowanie na nowe tereny niezbędne dla rozwoju przemysłu, usług i mieszkalnictwa. W tym kontekście uwidacznia się znaczenie procesów rewitalizacji nakierowanych na stworzenie warunków dla ich zagospodarowania.

Istotą procesu rewitalizacji na obszarach dawniej użytkowanych przez przemysł jest wprowadzenie tam nowych funkcji, z jednoczesnym przekształceniem istniejącej formy przestrzennej w wyniku powstawania nowej zabudowy, modernizacji i przystosowywania do nowych wymagań części obiektów poprzednio służących przemysłowi. Poprzednie formy działalności gospodarczej zastępowane są aktywnościami sektora trzeciego i czwartego, czyli usługami. W wielu miastach obszary poprzemysłowe znajdują się w ich centralnej części, stając się ważnym składnikiem wewnątrzmięjskiej przestrzeni publicznej, która powinna mieć charakter reprezentacyjny i dlatego też nowe formy zagospodarowania powinny harmonijnie współistnieć z otoczeniem, wzbogacać jego program funkcjonalny oraz uatrakcylniać wyraz przestrzenny – architektoniczny i urbanistyczny.¹

Samo pojęcie rewitalizacja jest nader często mocno nadużywane. W zdecydowanej większości przypadków w odniesieniu do zdegradowanych fragmentów miast podejmuje się jedynie działania naprawcze o charakterze inwestycyjnym, których celem jest poprawa jakości przestrzeni istniejącej bądź wprowadzenie w określony obszar lub jego fragment nowej jakości, pod postacią nowych inwestycji.² Biorąc pod uwagę, że działania te nie są z reguły kontynuowane i nie obejmują pozostałych, wadliwie funkcjonujących aspektów życia, są one mało skuteczne i trudno je nazwać kompleksowymi procesami, które zmierzają do ożywienia obszarów zdegradowanych.

Bariera towarzyszące inicjowaniu procesów rewitalizacji uważa się za znaczące, mimo iż problemy terenów zdegradowanych

dostrzegane są obecnie przez władze i szereg instytucji, które na różnych szczeblach podejmują inicjatywy, mające w perspektywie wspierać promotorów tych przedsięwzięć. Podstawową kwestią jest brak spójnej ustawy o rewitalizacji. Wśród barier procesu rewitalizacji na plan pierwszy wysuwa się również nieuporządkowany status prawny nieruchomości. Problemy prawno-własnościowe na obszarach poprzemysłowych, stanowią stosunkowo powszechne zjawisko, będąc istotnym hamulcem procesów rewitalizacji.

Brak właściwych regulacji prawnych generuje barierę finansową, nie ustanawiając czytelnych instrumentów finansowania tego procesu. Jako kolejne istotne bariery finansowe procesu rewitalizacji należy wymienić: zbyt małe środki finansowe w porównaniu z ogromnymi potrzebami, niemożność wykorzystania wszystkich środków unijnych z powodu niewystarczających środków własnych miast na dofinansowanie, złą sytuację materialną znacznej części wspólnot mieszkaniowych, ograniczającą środki na dofinansowanie rewitalizacji starych budynków mieszkalnych.

Kolejną barierą są kwestie ekologiczne, które dotyczą zagrożenia dla otoczenia, wynikającego z zanieczyszczenia powierzchni ziemi związkami chemicznymi, metalami ciężkimi czy ropopochodnymi. Wówczas wymagana jest identyfikacja skażeń oraz przeprowadzenie rekultywacji terenów pod kątem ich przyszłego przeznaczenia.

Stopień degradacji środowiskowej (zanieczyszczenia chemiczne) lub/i morfologicznej (przekształcenie powierzchni) nieruchomości poprzemysłowych najczęściej ogranicza możliwość pełnienia przez nie nowych funkcji. Usunięcie lub zmniejszenie stopnia degradacji do określonego poziomu wymaga dużych nakładów, w skrajnych przypadkach przekraczających wartość rynkową tych terenów. Stąd też ich konkurencyjność na rynku terenów przeznaczonych pod inwestycje w stosunku do terenów „zielonych” (tzw. greenfields) jest istotnie ograniczona. W efekcie inwestorzy lokują swoją działalność

na nowych terenach, co nieuchronnie prowadzi do ich przyszłej degradacji. Działania te uszczuplają zasób terenów zielonych, co przeczy zasadzie zrównoważonego rozwoju.

Należy również zwrócić uwagę na barierę techniczną związaną z fizycznymi cechami terenów poprzemysłowych. Jest ona spowodowana głównie brakiem dostępu do kompleksowej informacji nt. nieruchomości poprzemysłowych, dotyczącej istniejącej infrastruktury podziemnej, warunków geologicznych panujących na tych terenach i zmian zachodzących w tej sferze w wyniku zaprzestania działania oraz wprowadzenia tam nowych funkcji.³

Bariera organizacyjna to brak odpowiedniej kadry zarządzającej projektami rewitalizacyjnymi, natomiast bariera mentalnościowa to brak chęci zmian ze strony właścicieli rewitalizowanych obiektów, wysoki poziom ubóstwa i patologii w starych dzielnicach, duży procent ludzi w wieku emerytalnym oraz złe warunki mieszkaniowe znacznej części ludności, bardzo zły stan substancji mieszkaniowej.

Szanse ponownego zagospodarowania terenu poprzemysłowego znacznie ograniczają specjalistyczne urządzenia takie, jak: porty, wywrotnice wagonowe, przenośniki taśmowe, specjalne oczyszczalnie ścieków czy rurociągi. Mogą one bowiem służyć tylko pewnym specjalnym sposobom użytkowania.

¹ S. Karczmarek: Tereny poprzemysłowe w miastach – problem czy wyzwanie? W: Przemiany struktury przestrzennej miast w sferze funkcjonalnej i społecznej. Praca zbiorowa pod red. J. Ślodziyka. Uniwersytet Opolski, Opole 2004, s. 160-161.

² K. Wójcik: Bytom jako przykład miasta kreatywnego. W: Kreatywna aglomeracja – potencjały, mechanizmy, aktywności. Podejścia metodologiczne. Praca zbiorowa pod red. A. Klasika. AE, Katowice, 2008, s. 129.

³ Konferencja pt. „Nowoczesne zasoby Śląska. Nowoczesne nieruchomości. Rewitalizacja terenów poprzemysłowych. Katowice – Zabrze, 22 – 23 IV 2009 r., s. 82 – 83.

Rewitalizacja terenów przemysłowych w Bytomiu

W Bytomiu w dzielnicy Szombierki rozpoczęła się realizacja największego na Śląsku projektu rewitalizacji terenu pokopalnianego. Przez ponad 100 lat w tym miejscu działała kopalnia Szombierki. Pod koniec lat 90-tych ubiegłego wieku kopalnia zaczęła podupadać. Obecnie teren, który dotychczas składał się głównie z nieużytków zyskuje nowe oblicze. **Armada Development**, spółka zależna należąca do grupy kapitałowej **GC Investment SA**, rozpoczęła przywracanie tego terenu do życia, nadając mu nowe funkcje i zamierza zapewnić tej części miasta zrównoważony rozwój.

W ostatnich latach nastąpiła w Bytomiu restrukturyzacja tradycyjnych sektorów gospodarki – przede wszystkim górnictwa i hutnictwa. Zamknięto większość bytomskich kopalń i 2 huty oraz szereg zakładów pracujących na ich rzecz. Bytom czeka na inwestorów, którzy zapełnią lukę, jaka pozostała po likwidacji dużej części przemysłu ciężkiego. Atutem miasta jest centralne położenie w Aglomeracji Górnośląskiej, duży potencjał ludzki, liczne placówki kulturalne oraz różnorodne tereny inwestycyjne znajdujące się w obrębie miasta.

Realizowane przez Armadę przedsięwzięcie zlokalizowane jest na terenach, na których działalność przemysłowa została zakończona kilkanaście lat temu. Zróznicowana topografia terenu, stawy, bogata flora i fauna sprawiają, że obszar ten idealnie nadaje się do zagospodarowania go funkcjami rekreacyjnymi i mieszkalnymi.

Rafał Kincer, prezes zarządu Armady: „Inwestycja w tereny przemysłowe niesie ze sobą wiele zagrożeń takich jak niedostępność i wyłączenie z przestrzeni aktyw-

ności mieszkańców, niedorozwój infrastruktury, skażenia ekologiczne czy brak informacji na temat stanu terenu. W przypadku terenów górniczych dodatkową barierą może być niestabilność gruntów, ograniczająca możliwość posadowienia ciężkich konstrukcji i stwarzająca ryzyko dla inwestorów. Doszukaliśmy się jednak niezwykle walorów tego miejsca, które zostały wyrażone w projekcie inwestycji. Naszą aspiracją jest stworzenie nowej wartości miejskiej. Elementem wyróżniającym inwestycję jest pełnowymiarowe pole golfowe jako przestrzeń publiczną między planowanymi obiektami komercyjnymi (usługowymi i handlowymi) oraz osiedlami mieszkalnymi”.

Mimo wielu problemów, które można napotkać, duże tereny przemysłowe usytuowane w dzielnicach śródmiejskich lub na ich obrzeżu stwarzają możliwości realizacji projektów prestiżowych, zarówno publicznych jak i prywatnych, którym przypisuje się szczególnie duże znaczenie w rewitalizacji w Wielkiej Brytanii i Niemczech. Wizja takich przedsięwzięć zmieniających charakter dzielnic czy ca-

Rafał Kincer, prezes zarządu firmy Armada Development

łych miast porusza wyobraźnię ekspertów, władz lokalnych i właścicieli terenu.

Inwestycja Srebrne Stawy może stać się takim prestiżowym miejscem. Nazwana tak ze względu na licznie występujące na tym terenie stawy pokopalniane, zakłada budowę pola golfowego oraz osiedla domów. Profesjonalne, 18-dolkowe pole ma powstać na obszarze prawie 60 ha. Inwestycja jest już realizowana. Driving range czyli pole do wybijania piłek jest już czynny. Ukształtowane zostały także 3 pierwsze dolki, które już się zielenią. Grę na nich będzie można rozpocząć na wiosnę przyszłego roku. W przyszłym roku Armada planuje oddanie w sumie 9 dolków. Pole na pewno będzie robiło swą urodą niezwykle wrażenie. W dolki pola golfowego zostało wkomponowane osiedle 80 domów jednorodzinnych. Osiedle tworzą dwa typy domów o prostej, oszczędnej architekturze, nawiązującej do tradycyjnej architektury śląskiej. Obecnie budowane są dwa domy modelowe, a jesienią rusza budowa pierwszego etapu osiedla, która zakłada wzniesienie 14 domów. „Sprzedaż rozpoczęła się w czerwcu i znaleźliśmy już klientów na większość oferowanych domów. Klienci dostrzegają urodę i potencjał tego miejsca.” – mówi Dominika Breza Dyrektor Marketingu i Sprzedaży.

Bardzo ważnym punktem całej inwestycji będzie rewitalizacja Szybu Krystyna, który jest symbolem tego terenu, przypominającym o jego historii. Koncepcja zagospodarowania Szybu Krystyna wraz z przyległym obszarem obejmuje stworzenie parku technologicznego z obiektami biurowo-usługowymi. Założeniem projektowym jest wykreowanie atrakcyjnej przestrzeni opierającej swoją unikatowość na odmienności architektonicznej, symbolice i niepowtarzalności wizerunku miejsca.

Pierwszy etap inwestycji zakładający budowę pola golfowego oraz osiedla domów jednorodzinnych ma się zakończyć w 2014 roku.

Aktualne problemy stosowania ustawy „Prawo zamówień publicznych” w procesie inwestycyjno-budowlanym

Prof. dr hab. Andrzej Borowicz, Uniwersytet Łódzki

O roli ustawy Prawo zamówień publicznych (Pzp) w procesach inwestycyjno-budowlanych w Polsce mówi się ostatnio bardzo dużo. Niestety, z reguły są to opinie negatywne. Zapoznając się z tymi opiniami można odnieść wrażenie (po raz kolejny, bo wiem mieliśmy już takie okresy w przeszłości), iż ta nieszczęsna ustawa jest „głównym hamulcowym” procesów inwestycyjno-budowlanych w naszym kraju. Autor niniejszego referatu, znając mankamenty ustawy, zdecydowanie sprzeciwia się takim poglądom. Wydaje się natomiast, iż szczególnie trafnie omawiany problem opisał w udzielonym wywiadzie były wieloletni Prezes Urzędu Zamówień Publicznych Tomasz Czajkowski. Pytanie: *„Prawo zamówień publicznych stanowi barierę, która blokuje proces inwestycyjny – czy zgadza się Pan z takim poglądem?”* Odpowiedź: *„Absolutnie nie, nawet w takim kształcie, w jakim jest obecnie. /.../ To jest wykręt stosowany przez nieudolnych urzędników, którzy nie są w stanie przewidzieć i przeprowadzić pewnych czynności. Pogląd taki jest wygodny dla tych osób, które winę za swój brak sprawności, a czasami zwykłe lenistwo zwalają na rzekomo złe przepisy”*¹.

W sytuacji opisanej powyżej, celem niniejszego referatu jest dokonanie syntetycznej rekapitulacji aktualnych problemów stosowania ustawy Pzp w polskim procesie inwestycyjno-budowlanym. Dla lepszego zobrazowania rangi problemu przedstawiona zostanie również wielkość i dynamika krajowych rynków zamówień publicznych z jakimi mamy do czynienia w procesie inwestycyjno-budowlanym.

1. Charakterystyka statystyczna rynków zamówień publicznych w sektorze budowlano-nieruchomościowym.

Stronę popytową analizowanych rynków zamówień publicznych poddano analizie na podstawie ogłoszeń o wszczęciu postępowań jakie opublikowane zostały w BZP

w latach 2000-2010. Rozmiary tych rynków, określone na podstawie ogólnej ilości ogłoszeń o wszczęciu postępowania, prezentuje tabela 1 publikowana na następnej stronie.

Rokiem w którym, na wszystkich badanych rynkach, dało się zauważyć skokowe zmniejszenie skłonności zamawiających do żądania wadium, był rok 2007. Co charakterystyczne – stwierdzone w wyniku badań skokowe zmniejszenie skłonności zamawiających do żądania wadium było wyraźne skorelowanie z, również skokowym, zwiększeniem się rozmiarów badanych rynków wyrażonych ilością wszczynanych postępowań. Tak istotna dynamika rozwoju rynków zamówień publicznych w roku 2007 była efektem unijnej „koperty 2007-2013”.

Jak wynika z danych zebranych w tabeli 1, wśród innych rynków procesu inwestycyjno-budowlanego, rynkiem o szczególnie istotnym ciężarze gatunkowym był rynek zamówień publicznych na roboty budowlane. W kolejnym punkcie referatu poddamy zatem dokładniejszej analizie problemy tego właśnie rynku.

2. Zamówienia publiczne na roboty budowlane.

W chwili obecnej wyróżnić można cztery główne problemy polskiego rynku zamówień publicznych na roboty budowlane. Są one następujące:

- a) dominacja trybu przetargu nieograniczonego,
- b) ograniczona rola warunków udziału w postępowaniu w procesie selekcji wykonawców,
- c) spetryfikowana dominacja jednokryterialnego modelu oceny ofert oraz
- d) patologie cenotwórcze.

2.1. Dominacja przetargu nieograniczonego i jej skutki.

Przetarg ograniczony będąc trybem pojeдинczego rankingu² umożliwia przeprowa-

Dr hab. **ANDRZEJ BOROWICZ** – profesor nadzwyczajny Uniwersytetu Łódzkiego, Prodziekan Wydziału Ekonomiczno – Socjologicznego UŁ. Wieloletni arbiter z listy Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych. Autor ponad 70 artykułów oraz autor bądź współautor pięciu książek poświęconych problematyce systemu zamówień publicznych w Polsce i na świecie, ze szczególnym uwzględnieniem oddziaływania przepisów o zamówieniach publicznych na procesy inwestycyjno-budowlane. Przewodniczący Rady Programowej miesięcznika Zamówienia Publiczne Doradca.

dzenie jedynie uproszczonego badania (formuła: spełnia – nie spełnia) „jakości” wykonawców składających swoje oferty. Przetarg ograniczony oraz inne tryby podwójnego rankingu pozwalają przeprowadzić to podstawowe dla procedury selekcyjnej zamówienia publicznego badanie w sposób znacznie bardziej precyzyjny. Niestety, pomimo tego immanentnego mankamentu, to właśnie przetarg nieograniczony dominuje na polskim rynku zamówień publicznych na roboty budowlane. Według „Sprawozdania Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych o funkcjonowaniu systemu zamówień publicznych w 2010 roku”³ w tym trybie w roku objętym sprawozdaniem udzielono 77,94% wszystkich zamówień⁴ (w roku 2009 – 68,28%), podczas gdy w trybie przetargu ograniczonego udzielonych zostało jedynie 0,69% zamówień (w roku 2009 – 0,79%). Dysproporcja popularności tych dwóch trybów podstawowych jest zatem **bezdyskusyjna**.

2.2. Warunki udziału w postępowaniu.

Jak wiadomo, ustawa Pzp w art. 22 ust. 1 umożliwia zastosowanie do badania wykonawców, czyli tzw. badania podmiotowego, czterech warunków udziału w postępowaniu o charakterze stopniowalnym. Są one następujące:

Tabela 1

**Zbiory zamówień publicznych w procesie inwestycyjno-budowlanym i gospodarce nieruchomościami
w latach 2000-2010 według ogłoszeń publikowanych w BZP**

Rok	Zamówienia na dokumentację projektową i urbanistyczną				Zamówienia na zarządzanie i nadzór w procesie inwestycyjnym				Zamówienia na roboty budowlane				Zamówienia w sektorze nieruchomości			
	Dokumentacja urbanistyczna		Prace projektowe		Nadzory inwestorskie		Zastępstwo inwestycyjne		Roboty budowlane		Projekt i wykonanie		Zarządzanie nieruchomościami		Wycena nieruchomości	
	liczba postępowań	skłonność do wadium*	liczba postępowań	skłonność do wadium	liczba postępowań	skłonność do wadium	liczba postępowań	skłonność do wadium	liczba postępowań	skłonność do wadium	liczba postępowań	skłonność do wadium	liczba postępowań	skłonność do wadium	liczba postępowań	skłonność do wadium
2000	A 160	94,37	805	89,06	59	96,61	52	96,15	17318	99,12	281	4,27	60	90,00	23	100,00
	B 151	717	717		57		50		17166		12		54		23	
2001	A 190	92,63	775	91,74	44	95,45	55	96,36	17781	98,34	569	44,81	66	81,81	20	85,00
	B 176		711		42		53		17487		255		54		17	
2002	A 138	97,10	614	89,57	54	98,14	29	100,00	18355	95,83	510	46,66	87	93,10	23	26,08
	B 134		550		53		29		17591		238		81		6	
2003	A 193	99,48	845	85,56	50	98,00	13	100,00	15712	98,81	418	59,09	76	97,36	35	94,28
	B 192		723		49		13		15526		247		74		33	
2004	A 52	88,46	643	90,66	58	98,27	9	77,77	11744	97,63	236	82,62	61	93,44	49	83,67
	B 46		583		57		7		11466		195		57		41	
2005	A 46	91,30	626	91,69	62	98,38	18	94,44	11821	97,66	379	96,83	45	91,11	113	63,71
	B 42		574		61		17		11545		367		41		72	
2006	A 48	77,08	654	78,28	39	84,21	22	90,90	17143	85,87	412	83,00	30	76,66	131	33,58
	B 37		512		32		20		14721		342		23		44	
2007	A 326	20,24	4003	26,03	188	14,89	43	41,86	35728	45,00	845	46,98	39	46,15	440	3,40
	B 66		1042		28		18		16081		397		18		15	
2008	A 563	17,58	5461	24,40	495	15,75	71	32,39	53318	37,13	1125	38,75	44	31,81	816	4,16
	B 99		1333		78		23		19799		436		14		34	
2009	A 552	21,37	655	24,12	1283	14,81	104	53,84	52690	39,30	804	44,90	41	19,51	992	3,52
	B 118		158		190		56		20706		361		8		35	
2010	A 402	22,63	253	20,16	1568	15,24	98	35,71	51685	36,16	943	45,81	48	18,75	1070	3,27
	B 91		51		239		35		18690		432		9		35	
Razem	A 2670	43,14	15334	45,35	3899	22,72	514	62,45	303415	59,57	6522	50,32	597	72,52	3711	9,57
	B 1152		6954		886		321		180740		3282		433		355	

* obliczono jako udział postępowań w których wadium było żądane do całkowitej ilości zamówień należących do danego zbioru.
A – wszystkie zamówienia należące do danego zbioru; B – zamówienia należące do danego zbioru w których żądano wadium.
Źródło: obliczenia własne na podstawie BZP.

- posiadanie wiedzy i doświadczenia niezbędnych do realizacji zamówienia,
- dysponowanie odpowiednim potencjałem technicznym,
- dysponowanie osobami zdolnymi do wykonania zamówienia oraz
- pozostawanie w sytuacji ekonomicznej i finansowej umożliwiającej wykonanie zamówienia.

Prawodawca wymaga przy tym, ażeby opis sposobu oceny spełnienia tych warunków był, w miarę możliwości, związany z przedmiotem zamówienia oraz proporcjonalny do przedmiotu zamówienia (art. 22 ust. 4).

O ile wartość zamówienia jest mniejsza niż kwoty określone w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 8 ustawy³, zamawiający *de facto* może badania podmiotowe w ogóle nie przeprowadzać (por. art. 26 ust. 2 w związku z art. 26 ust. 1). Natomiast wykonawca zgodnie z art. 26 ust. 2b Pzp może polegać na wiedzy i doświadczeniu, potencjale technicznym, osobach zdolnych do wykonania zamówienia oraz zdolnościach finansowych innych podmiotów.

Sposób podejścia polskiego prawodawcy do badania podmiotowego wyrażony dwoma przywoływanymi ostatnio przepisami ustawy, zmniejszył jego znaczenie a nawet w pewnym sensie, zdezwuolił jego wyniki.

Trudno się zatem dziwić, że zamawiający nie „przykładają się” szczególnie do tego, ażeby w sposób możliwie najbardziej efektywny wykorzystać systemowe możliwości badania podmiotowego, czyli ażeby doprowadzić do wyboru wykonawcy wiarygodnego, który będzie w stanie zrealizować zamówienie na warunkach wynikających ze złożonej przez niego oferty.

2.3. Dominacja jednokryteriowego modelu oceny ofert.

Ustawa Pzp dopuszcza w przypadku większości trybów⁶ możliwość zastosowania jednego z dwóch modeli oceny ofert, a mianowicie modelu jednokryteriowego (*price only*) lub modelu wielokryteriowego.

Pomimo tego, przewidzianego w ustawie dualizmu, polski rynek zamówień publicznych na roboty budowlane zdominowany został przez jednokryteriowy model oceny ofert, co ilustrują dane zestawione w tabeli 2.

Bezdiskusyjna dominacja jednokryteriowego („najtąwszy wygrywa”) modelu oceny ofert na polskim rynku zamówień publicznych na roboty budowlane niesie za sobą szereg negatywnych skutków zarówno dla zamawiających i wykonawców tych zamówień jak i – w ostatecznym rozrachunku – dla budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

2.4. Patologie cenotwórcze na rynku zamówień publicznych na roboty budowlane.

Negatywne konsekwencje dominacji jednokryteriowego modelu oceny ofert na rynku zamówień publicznych na roboty budowlane można by skutecznie ograniczyć,

Tabela 2
Popularność jednokryteriowego modelu oceny ofert na polskim rynku zamówień publicznych na roboty budowlane w latach 2000-2010

Lata	Zamówienia na roboty budowlane		Zamówienia na zaprojektowanie i wykonanie robót budowlanych	
	liczba postępowań	udział postępowań „najtąwszy wygrywa”	liczba postępowań	udział postępowań „najtąwszy wygrywa”
2000	440	2,54	7	2,51
2001	1311	7,50	89	16,24
2002	7771	43,71	132	26,40
2003	9662	61,70	174	41,63
2004	8654	74,06	110	47,01
2005	9968	83,69	259	67,80
2006	17971	92,59	316	86,34
2007	32371	92,96	688	84,42
2008	49197	94,03	962	87,69
2009	49421	99,89	707	99,44
2010	49591	99,81	881	99,89
Ogółem	233357	79,29	4325	69,40

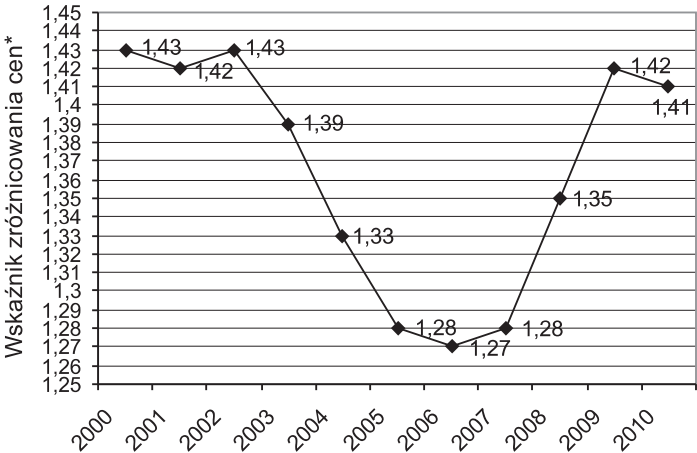
Źródło: obliczenia własne na podstawie ogłoszeń publikowanych w BZP.

gdyby zachowania cenotwórcze wykonawców budowlanych stały się bardziej racjonalne. Niestety, najnowsze dane statystyczne nie potwierdzają tych oczekiwań. Tak więc według ogłoszeń publikowanych w BZP, zróżnicowanie cen ofertowych na rynku zamówień publicznych na roboty budowlane w drugiej połowie minionej dekady, po okresie tendencji spadkowej, ponownie zaczęło rosnąć. Omówione tendencje ilustruje wykres 1.

Na rynku zamówień publicznych na roboty budowlane ujawniła się ponadto, niespotykana na innych polskich rynkach zamówień publicznych, tendencja do proponowania cen ofertowych znacznie niższych niż oszacowana przez zamawiającego z należytą starannością, wartość zamówienia. Narastanie tego, bardzo niepokojącego zjawiska, ilustrują dane liczbowe zestawione w tabeli 3.

Wykres 1

Zróżnicowanie cen ofertowych w zamówieniach publicznych na roboty budowlane w latach 2000-2010

*Wskaźnik zróżnicowania cen obliczono według wzoru: $W_z = \frac{\sum_{i=1}^n C_{min}}{n}$, gdzie: C_{max} , C_{min} – najwyższa i najniższa cena w danym postępowaniu; n – liczba badanych postępowań
Źródło: opracowanie własne na podstawie ogłoszeń publikowanych w BZP.

Tabela 3

Cena wybranej oferty jako odsetek wartości szacunkowej zamówienia publicznego w latach 2008-2010

(100,00% = oszacowana przez zamawiającego wartość zamówienia publicznego)

Rodzaj zamówień	2008	2009	2010
Roboty budowlane	96,00	77,00	70,00
Dostawy	89,00	90,00	89,00
Usługi	92,00	86,00	86,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania Prezesa UZP z funkcjonowania systemu zamówień publicznych w 2010 roku, s. 26, www.uzp.gov.pl, pobrano 31.07, godz. 20.10.

Szczególnie niepokojące w danych zebranych w tabeli 3 jest to, iż pomimo że prawodawca w sposób szczególnie dokładny dopracował w przepisach o zamówieniach publicznych (tzn. w samej ustawie oraz w rozporządzeniu wykonawczym⁷) zasady i podstawy oszacowania wartości zamówienia publicznego na roboty budowlane, natomiast kalkulacje cen ofertowych proponowanych przez wykonawców sporządzają, **w oparciu o tą samą dokumentację**, fachowe służby kosztorysowe przedsiębiorstw budowlanych, **różnice pomiędzy tymi kalkulacjami są, w przypadku zamówień na roboty budowlane, o blisko 20 punktów procentowych wyższe, niż w przypadku dostaw i usług!**

Na tle przedstawionych powyżej sygnałów statystycznych świadczących o tym, że z kalkulacja cen ofertowych na polskim rynku zamówień publicznych na roboty budowlane „coś jest nie tak”, należy zwrócić uwagę na dwa kolejne problemy szczegółowe, jednak o bardzo istotnym znaczeniu. Są to:

- problem rażąco niskiej ceny oraz
- zapis w SIWZ co do wymaganego przez zamawiającego sposobu obliczania ceny.

Nieprecyzyjna kategoria rażąco niskiej ceny.

Udowodnienie wykonawcy, iż proponuje on w ofercie rażąco niską cenę – nie jest zadaniem łatwym. Jedyny przepis w ustawie Pzp który odnosi się do tej kategorii, a mianowicie art. 90, nie definiuje jej bowiem w sposób jednoznaczny. Powodem tego stanu rzeczy jest stanowisko, jakie wobec rażąco niskiej ceny zajął prawodawca unijny. W art. 55 tzw. dyrektywy klasycznej⁸ prawodawca ten zawarł następującą normę prawną: „jeżeli w przypadku danego zamówienia, oferty odnoszące się do świadczenia wydają się rażąco niskie, instytucja zamawiająca, przed odrzuceniem tych ofert, zwraca się na piśmie do oferenta o podanie szczegółów dotyczących tych składowych elementów ofert, które uważa za istotne”.

Jak wynika z powyższego cytatu, unijna definicja rażąco niskiej ceny *de facto* nie istnieje. Trudno się zatem dziwić, iż w obowiązującej nas również, doktrynie unijnego prawa zamówień publicznych znaleźć można następujący pogląd: „Zamawiający nie

może **automatycznie odrzucić oferty** (AB) jedynie na podstawie matematycznego kryterium, przy przyjęciu, że jest ona poniżej pewnego poziomu – przykładowo zamawiający nie może przyjąć, że odrzuceniu będą podlegać wszystkie oferty, których cena jest niższa o 15% od średniej ceny wszystkich złożonych ofert lub od wartości ustalonej przez organizatora przetargu⁹.

Zdaniem autora niniejszej publikacji, takie stanowisko, jako zbyt liberalne i mało praktyczne, wymaga ponownego przemyślenia, natomiast unijna definicja rażąco niskiej ceny – doprecyzowania i „utwardzenia”. Pozwoliłoby to ukonkretnić definicję tego pojęcia również w polskim prawie krajowym, co w ostatecznym rachunku mogłoby wpłynąć pozytywnie na jakość kalkulacji cen ofertowych.

Sposób obliczania ceny według zapisów SIWZ.

Zamieszczenie w SIWZ zapisu o którym mowa wynika z dyspozycji zawartej w art. 36 ust. 1 pkt 12 Pzp. Z prowadzonych przez autora niniejszego referatu systematycznych badań¹⁰ wynika, iż w obecnym stanie prawnym zapis ten, czytamy łącznie z odpowiednimi postanowieniami projektu umowy, powinien składać się z 16 niżej wymienionych elementów szczegółowych:

- ogólna formuła ceny obiektu budowlanego lub roboty budowlanej,
- wskazówki zamawiającego dotyczące zastosowania w cenie właściwej stawki podatku VAT,
- określenie rodzaju wynagrodzenia wykonawcy (ryczałtowe lub kosztorysowe),
- żądanie (lub rezygnacja) z dokumentu kalkulacyjnego ceny ofertowej. Doprecyzowanie postaci tego dokumentu,
- określenie gradacji ważności podstaw kalkulacji ceny ofertowej (w tym zwłaszcza sprecyzowanie roli przedmiaru robót),
- metoda kalkulacji ceny oferty,
- sposób postępowania zamawiającego wobec przewidywanych w Pzp usterek w kalkulacji ceny,
- waloryzacja wynagrodzenia wykonawcy,
- ekwiwalentność ceny wobec przedmiotu zamówienia (umowy), upusty cenowe,
- rola składników (czynników) cenotwórczych w zamówieniach dodatkowych i/lub uzupełniających,

- rola zestawień R, M, S,
- zaliczkowanie robót,
- sposób fakturowania robót (rozliczeń),
- rażąco niska cena,
- inne postanowienia o różnorodnym charakterze.

Jest rzeczą oczywistą, iż kompletność omawianego zapisu SIWZ jest istotnym, chociaż nie jedynym, miernikiem jego jakości. Praktyka gospodarcza pozostawia w tym zakresie wiele do życzenia.

Zakończenie.

Ustawa Pzp nie powinna być traktowana jako „kula u nogi” polskich inwestorów i wykonawców budowlanych. Jednakże racjonalizację pewnych jej przepisów skorelowaną z podniesieniem poziomu profesjonalizmu oraz etyki zawodowej uczestników rynków zamówień publicznych uznać należy za istotne warunki ogólnej sprawności oraz efektywności procesów inwestowania budowlanego w Polsce.

¹ Żadne prawo nie zastąpi zdrowego rozsądku. Wywiad E. Zychowicz z T. Czajkowskim, „Licz i Buduj” nr 8 z 2001 roku, s. 34.

² W trybach **pojedynczego rankingu** (np. przetarg nieograniczony) badanie wykonawców oraz badanie ofert prowadzone jest łącznie, podczas gdy w trybach **podwójnego rankingu** (np. przetarg ograniczony) badanie wykonawców (I ranking) i badanie ofert (II ranking) prowadzone są w dwóch odrębnych krokach proceduralnych.

³ www.uzp.gov.pl

⁴ Dane te dotyczą **wartości** udzielonych zamówień.

⁵ W obecnym stanie prawnym kwota ta w odniesieniu do zamówień na roboty budowlane jest stosunkowo wysoka. Wynosi bowiem 18 599 955 zł (netto, bez podatku VAT).

⁶ Wyjątkiem jest tu tryb z wolnej ręki oraz zapytanie o cenę.

⁷ Mowa tutaj o rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z 18.05.2004 roku w sprawie metod i podstaw sporządzania kosztorysu inwestorskiego, obliczania planowanych kosztów prac projektowych oraz planowanych kosztów robót budowlanych określonych w programie funkcjonalno-użytkowym (Dz. U. Nr 130, poz. 1389).

⁸ Mowa tu o dyrektywie 2004/18/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 31.03.2004 roku w sprawie koordynacji procedur udzielania zamówień publicznych na roboty budowlane, dostawy i usługi. Polskie tłumaczenie patrz na przykład: P. Trepte, *Zamówienia publiczne w Unii Europejskiej objęte dyrektywą klasyczną*, Urząd Zamówień Publicznych, Warszawa 2006.

⁹ A. Sołtyśńska, *Europejskie prawo zamówień publicznych. Komentarz*, Zakamycze, Kraków 2008, s. 435.

¹⁰ Wyniki tych badań patrz: A. Borowicz, *Sposób obliczania cen ofertowych w świetle zapisów specyfikacji istotnych warunków zamówienia (SIWZ)*, [w:] *Inwestycje budowlane w sektorze publicznym*, XII Konferencja Naukowo-Techniczna, Ciechocinek 2006. Materiały konferencyjne, s. 101-120 oraz A. Borowicz, *Jak obliczać cenę oferty o zamówieniach publicznych? Odpowiedź znajdziesz w specyfikacji istotnych warunków zamówienia (SIWZ)*. Referat przygotowany na XVII Konferencję Naukowo-Techniczną w Ciechocinku (październik 2011).

Rażąco niska cena a jedyne kryterium oceny ofert w zamówieniach na roboty budowlane

Dr Jacek Kaczmarczyk – ekspert LEX-FIN Finanse i Obrót Gospodarczy – Doradztwo i Usługi w Krakowie

Do napisania artykułu skłoniło mnie kilka wypowiedzi i dokumentów powstałych w ostatnich miesiącach, dotyczących z jednej strony tzw. rażąco niskiej ceny, z drugiej zaś jedyne, cenowe kryterium oceny ofert, a w szczególności projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo zamówień publicznych (druk sejmowy nr 4451) przygotowany przez Komisję Nadzwyczajną „Przyjazne Państwo”, dyskusja nad wnioskiem, a następnie nad inicjatywą ustawodawczą podczas posiedzeń Komisji, pierwsze czytanie projektu ustawy podczas posiedzenia Komisji Gospodarki, oraz przyjęte przez Radę Ministrów „Stanowisko Rządu wobec poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo zamówień publicznych (druk nr 4451)”. Wszystkie ww. dokumenty zostały zamieszczone na stronie internetowej UZP (www.uzp.gov.pl) i/lub na stronie internetowej Sejmu RP (www.sejm.gov.pl).

Wypada wpiąć przytoczyć kilka przepisów ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (dalej: „Pzp”) dotyczących rażąco niskiej ceny oraz kryteriów oceny ofert.

Rażąco niska cena

Ustawa Pzp nie definiuje rażąco niskiej ceny, jednak obliguje zamawiającego do odrzucenia oferty, jeżeli ta zawiera rażąco niską cenę w stosunku do przedmiotu zamówienia (art. 89 ust. 1 pkt 4), przy czym odrzuceniem nie może być automatyczne, lecz przed odrzuceniem oferty zamawiający w celu ustalenia, czy oferta zawiera rażąco niską cenę w stosunku do przedmiotu zamówienia, obowiązany jest zwrócić się do wykonawcy o udzielenie w określonym terminie wyjaśnień dotyczących elementów oferty mających wpływ na wysokość ceny (art. 90 ust. 1). Złożone wyjaśnienia podlegają ocenie. Wyko-

nawca obowiązany jest przekonać zamawiającego, że cena nie jest rażąco niska (obowiązek ten nie wynika wprost z przepisów Pzp, ale z jednolitego w tym zakresie orzecznictwa Krajowej Izby Odwoławczej i sądów okręgowych). Jeżeli wykonawca nie przekona zamawiającego, to oferta podlega odrzuceniu, podobnie jak w przypadku, gdy wykonawca nie udzieli wyjaśnień.

Rażąco niska cena odnosi się wyłącznie do przedmiotu zamówienia, z drugiej zaś strony do przedmiotu zamówienia w danym postępowaniu, a więc nie wolno jej odnosić ani do innych, podobnych lub nawet (prawie) identycznych zamówień, ani w szczególności do ofert składanych w danym postępowaniu przez innych wykonawców. Rzecz jasna wykonanie przedmiotu zamówienia oferują także inni wykonawcy składający swe oferty w postępowaniu, a więc ceny złożonych przez nich ofert są cenami za wykonanie zamówienia, w związku z czym cenami takich ofert może posiłkować się zamawiający w celu oceny, czy konkretna cena jest rażąco niska – ale może się nimi jedynie posilkować, gdyż ostatecznie musi odnieść konkretną cenę do przedmiotu zamówienia.

Wartość zamówienia wynikająca z kosztorysu inwestorskiego ma decydujące znaczenie dla ustalenia, czy oferta zawiera rażąco niską cenę w stosunku do przedmiotu zamówienia. Pod jednym wszak warunkiem: że wartość zamówienia została ustalona istotnie z należytą starannością, w szczególności, że nie została, całowo lub przez wadliwie przeprowadzone oszacowanie, ani zawyżona, ani zaniżona.

Kryteria oceny ofert

Podstawowym celem wszczęcia postępowania o udzielenie zamówienia publicznego jest zawarcie umowy, czyli właśnie udziele-

JACEK KACZMARCZYK jest doktorem nauk matematycznych (doktorat na Uniwersytecie Jagiellońskim). Zamówieniami publicznymi zajmuje się od kilkunastu lat. Współpracował z Urzędem Zamówień Publicznych m.in. w latach 1998-2000 w grupie ekspertów nad przygotowaniem projektu nowej ustawy o zamówieniach publicznych, w roku 2003 nad projektem obowiązującej ustawy – Prawo zamówień publicznych (głównie sporządzając ekspertyzy) oraz na przełomie lat 2007 i 2008 r. opiniując propozycje nowelizacji ustawy. W latach 2001–2004 współpracował z grupą senatorów przy nowelizacjach ustawy o zamówieniach publicznych oraz w procesie uchwalania nowej ustawy – Prawo zamówień publicznych. Współpracował z Kancelarią Senatu (z Biurem Prawno-Organizacyjnym) przy nowelizacji Prawa zamówień publicznych w 2006 r. Przy nowelizacji ustawy w 2008 r. na zaproszenie przewodniczącego senackiej podkomisji Komisji Gospodarki był ekspertem oraz autorem kilkunastu poprawek.

Jest autorem ponad 100 artykułów z zakresu zamówień publicznych (problematyka prawna, zagadnienia teoretyczne i praktyczne).

nie zamówienia (zamówienie publiczne to umowa odpłatna zawierana między zamawiającym a wykonawcą – art. 2 pkt 13 Pzp). Przepis art. 7 ust. 3 jednoznacznie stanowi, że „Zamówienia udziela się wyłącznie wykonawcy wybranemu zgodnie z przepisami ustawy”. Z wyjątkiem udzielenia zamówienia w trybie z wolnej ręki, w pozostałych trybach zamówienia udziela się wykonawcy, którego oferta została wybrana przez zamawiającego jako najkorzystniejsza (w postępowaniu o udzielenie zamówienia w trybie z wolnej ręki nie składa się ofert). Przez ofertę najkorzystniejszą rozumie się (art. 2 pkt 5 Pzp) „*ofertę, która przedstawia najkorzyst-*

niejszy bilans ceny i innych kryteriów odnoszących się do przedmiotu zamówienia publicznego albo ofertę z najniższą ceną, a w przypadku zamówień publicznych w zakresie działalności twórczej lub naukowej, których przedmiotu nie można z góry opisać w sposób jednoznaczny i wyocznający – ofertę, która przedstawia najkorzystniejszy bilans ceny i innych kryteriów odnoszących się do przedmiotu zamówienia publicznego". Już ta definicja wskazuje, że kryteria (tu nie jest użyty zwrot „kryteria oceny ofert”) odnoszą się do przedmiotu zamówienia. Doprecyzowanie znajdziemy w przepisie art. 91 ust. 3 „Kryteria oceny ofert nie mogą dotyczyć właściwości wykonawcy, a w szczególności jego wiarygodności ekonomicznej, technicznej lub finansowej”. Przykładowe kryteria oceny ofert wymienione są w art. 91 ust. 2: „Kryteriami oceny ofert są cena albo cena i inne kryteria odnoszące się do przedmiotu zamówienia, w szczególności jakość, funkcjonalność, parametry techniczne, zastosowanie najlepszych dostępnych technologii w zakresie oddziaływania na środowisko, koszty eksploatacji, serwis oraz termin wykonania zamówienia”.

Cena jest zatem obowiązkowym kryterium oceny ofert. Czy zamawiający stosuje inne kryteria, a jeżeli tak to jakie, jakie przypisze im wagi (znaczenia) oraz w jaki sposób będzie dokonywał oceny ofert według tych kryteriów, zależy wyłącznie od zamawiającego. Nikt nie może nakazać zamawiającemu stosowania wyłącznie kryterium cenowego, podobnie, nikt nie może mu nakazać stosowania innych niż cena kryteriów. Nikt nie może narzucić zamawiającemu znaczeń przypisanych kryteriom oraz sposobu oceny ofert, byleby została zachowana podstawowa zasada udzielania zamówień wyrażona w art. 7 ust. 1 Pzp, tj. zasada zachowania uczciwej konkurencji oraz równego traktowania wykonawców, oraz by kryteria oceny ofert służyły istotnie wyborowi najkorzystniejszej oferty, a nie np. manipulacji postępowaniem: „Zamawiający wybiera ofertę najkorzystniejszą na podstawie kryteriów oceny ofert określonych w SIWZ” (art. 91 ust. 1). Jedynie ograniczenia w stosowaniu kryteriów wynikają z przepisów Pzp (dotyczy trybu dialogu konkurencyjnego i zapytania o cenę).

Rażąco niska cena w praktyce

Pojęcie rażąco niskiej ceny w stosunku do przedmiotu zamówienia, procedura wyjaśniania oraz przesłanki odrzucenia oferty (art. 89 ust. 1 pkt 4 i art. 90 ust. 3) poza nieistotnymi zmianami nie uległy zmianie od wejścia w życie Pzp, tj. od dnia 2 marca 2004 r. Chociaż problematyka ceny rażąco niskiej od początku budziła kontrowersje i była przedmiotem szczególnego zainteresowania przede wszystkim wykonawców, w tym przedsiębiorców budowlanych, to nie była poruszana tak ostro, jak w ostatnich latach, co wiąże się z istotną zmianą koniunktury na rynku robót budowlanych i znacznym zwiększeniem konkurencji.

Jak już było powiedziane, Pzp nie zawiera legalnej definicji ceny rażąco niskiej. Jed-

nak doktryna, a przede wszystkim orzecznictwo, najpierw zespołów arbitrów, a później Krajowej Izby Odwoławczej, a także sądów okręgowych, wypracowały dość szybko zadowalającą, jak się wydaje, definicję. Wystarczy przytoczyć lapidarnie sformułowane poglądy zawarte w orzeczeniach Izby z dnia 29 maja 2008 r. (sygn. akt KIO/UPZ 466/08): „O rażąco niskiej cenie można mówić w przypadku, gdy całkowita cena oferty odbiega od cen obowiązujących na danym rynku w taki sposób, że nie ma możliwości realizacji zamówienia przy założeniu osiągnięcia zysku” oraz z dnia 13 stycznia 2009 r. (sygn. akt KIO 1492/08): „Dla uznania, że cena jest rażąco niską konieczne jest wykazanie, że przy określonym przedmiocie zamówienia (...) nie jest możliwe wykonanie zamówienia za oferowaną cenę, bez ryzyka ponoszenia strat przez wykonawcę”. Po drobnej przeróbce opinie powyższe mogłyby być uznane jako definicje rażąco niskiej ceny w stosunku do przedmiotu zamówienia.

Interesujące i warte przytoczenia jest orzeczenie Izby z dnia 16 września 2009 r. (sygn. akt KIO/UPZ 1149/09) Izba stwierdziła (przedmiotem zamówienia były roboty budowlane, cena wybranej oferty wynosiła 44,5 mln zł, tj. 45% wartości zamówienia ustalonej przez zamawiającego na 98,2 mln zł, a cena oferty odwołującego wynosiła 57,9 mln zł): „Składowi orzekającemu znana jest z urzędu sytuacja cen ofertowych odbiegających w dół od [wartości – dopisek JK] przedmiotu zamówienia oraz znacząco różniących się między sobą w branży budowlanej. Przyjmuje zatem za celowe dokonywanie również porównania cen poszczególnych ofert, a w razie stwierdzenia znacznej ich rozbieżności, konieczność ustalenia, czy oferta nie zawiera rażąco niskiej ceny. W przedmiotowej sprawie, w ocenie Izby, różnice między wskazanymi cenami nie uzasadniają wniosku, iż oferta najtańsza zawiera rażąco niską cenę”.

Zamawiający nie może więc odrzucić oferty na podstawie przepisu art. 89 ust. 1 pkt 4, lecz musi – jeżeli podejrzewa, a nawet jeżeli ma pewność, że cena jest rażąco niska – zwrócić się do wykonawcy o udzielenie wyjaśnień dotyczących elementów oferty mających wpływ na wysokość ceny (art. 90 ust. 1). Jeżeli wykonawca nie obalił podejrzenia złożenia oferty z rażąco niską ceną, jednak wyjaśnienia nie potwierdzają, że cena jest rażąco niska, to co wówczas? Poniekąd wbrew językowej wykładni przepisu art. 90 ust. 3, interpretuje się go na niekorzyść wykonawcy. Przyjmuje się bowiem, że zamawiający zamiast wprost odrzucić ofertę gdy uważa, że zawiera rażąco niską cenę, daje wykonawcy możliwość (gwarantuje to przepis art. 90 ust. 1) udzielenia wyjaśnień i przekonania zamawiającego, że oferta nie zawiera ceny rażąco niskiej, a skoro wykonawca z możliwości tej nie skorzystał, to zamawiający odrzuca ofertę. Z drugiej jednak strony z przepisu art. 90 ust. 1 wynika, że wykonawca jest wzywany do złożenia wyjaśnień w celu ustalenia, czy oferta zawiera rażąco niską cenę. Ustalenia dokonuje zamawiający. Jeżeli na podstawie złożonych wyjaśnień zamawiający nie jest w stanie ustalić,

czy cena jest rażąco niska, to czy powinien odrzucić ofertę? Należy przyjąć, dokonując wykładni językowej, że nie. Lecz czy wówczas zamawiający powinien ponowić wezwanie o udzielenie wyjaśnienia? A jeżeli tak, to ile razy? Powszechnie przyjmuje się tu wykładnię celowościową: wezwany wykonawca ma „obalić” podejrzenie złożenia oferty z rażąco niską ceną, a jeżeli tego nie uczyni, to oferta podlega odrzuceniu. Taki punkt widzenia, powszechnie przyjmowany także w orzecznictwie KIO, został ostatnio zakwestionowany w przygotowanym przez UPZ i przyjętym przez Radę Ministrów dokumencie „Stanowisko Rządu wobec poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo zamówień publicznych (druk nr 4451)”. W stanowisku RM czytamy (str. 2): „przede wszystkim podkreślenia wymaga fakt, iż obecnie obowiązujące brzmienie przepisu art. 90 ust. 1 Prawa zamówień publicznych pozwala zamawiającemu na wielokrotne zwracanie się do wykonawcy o udzielenie wyjaśnień odnośnie rażąco niskiej ceny, co więcej zamawiający jest obowiązany do kontynuowania wyjaśnień aż do momentu usunięcia wszelkich wątpliwości albo potwierdzenia istnienia rażąco niskiej ceny”. Wydaje się, że takie stanowisko jest błędne. Zamawiający zwraca się do wykonawcy o udzielenie wyjaśnień tylko wtedy, gdy podejrzewa, że cena jest rażąco niska. Ale to podejrzenie musi z czegoś wynikać, co jest równoznaczne temu, że zamawiający potrafi uzasadnić tezę o rażąco niskiej cenie złożonej oferty. Jeżeli wykonawca nie przekona zamawiającego, że złożona przez niego oferta nie zawiera rażąco niskiej ceny, to zamawiający odrzuca ofertę podając uzasadnienie faktyczne (że prawne, to oczywiste). Rzecz jasna nie odbiera to zamawiającemu możliwości kolejnego zwrócenia się o wyjaśnienie, raczej o dodatkowe wyjaśnienie, jeżeli zamawiający uważa to za celowe lub konieczne – decyzja należy do zamawiającego. W tym sensie przepis istotnie nie zamyka drogi do kolejnego zwrócenia się o wyjaśnienie, ale nie nakłada obowiązku „kontynuowania wyjaśnień aż do momentu usunięcia wszelkich wątpliwości”, gdyż „usunięcie wszelkich wątpliwości” może nigdy nie nastąpić.

O ile, jak wskazano wyżej, to wezwany przez zamawiającego wykonawca powinien wykazać, że cena oferty nie jest rażąco niska, to radykalnie odmiennie przedstawia się sytuacja, gdy konkurent uważa, że cena wybranej oferty jest rażąco niska, a wykonawca albo nie został wezwany do złożenia wyjaśnień albo złożone wyjaśnienia potwierdzają, że cena jest rażąco niska albo *de facto* czegoś nie potwierdzają. Należy więc zauważyć, że nawet jeżeli konkurent jest w stanie udowodnić, że cena oferty jest rażąco niska, lecz wartość zamówienia jest mniejsza niż próg unijny, to nie może wnieść odwołania wobec zaniechania czynności zamawiającego lub wadliwej oceny złożonych wyjaśnień, jako że odwołanie mu nie przysługuje, gdyż dotyczy innego wykonawcy niż on sam (poniżej progów unijnych, jeżeli upłynął termin składania ofert, odwołanie przysługuje wyłącz-

nie wobec wykluczenia odwołującego z postępowania oraz wobec odrzucenia oferty odwołującego). Jeżeli wartość zamówienia jest równa lub przekracza próg unijny, to oczywiście odwołanie przysługuje, lecz wówczas na odwołującym spoczywa obowiązek wykazania, że cena wybranej przez zamawiającego oferty jest rażąco niska. Obowiązek ten wynika po pierwsze z przepisu art. 190 ust. 1 Pzp, zgodnie z którym „Strony i uczestnicy postępowania odwoławczego są obowiązani wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne”. Po drugie z art. 6 k. c., który co prawda na mocy art. 14 Pzp ma zastosowanie do czynności podejmowanych przez zamawiającego i wykonawców w postępowaniu o udzielenie zamówienia, a nie w postępowaniu odwoławczym, to jednak powinien być stosowany poślikowo: „Ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne”. Tak więc odwołanie wykonawcy, który nie jest w stanie udowodnić, że cena wybranej oferty jest rażąco niska, musi być oddalone.

Sejmowa Komisja Nadzwyczajna „Przyjazne Państwo” przygotowała projekt nowelizacji Pzp (druk sejmowy nr 4451), w którym obecnemu art. 90 ust. 3 proponowała nadać brzmienie „Ciężar udowodnienia, że oferta nie zawiera rażąco niskiej ceny spoczywa na wykonawcy”. Takie brzmienie przepisu wydaje się być racjonalne i przekreśla dyskusje, kto komu ma udowodnić, że cena nie jest rażąco niska. Przepis jest jednoznaczny i rozwiewa wątpliwości interpretacyjne. Problem polega jednak na stosowaniu tego przepisu w przypadku, gdy inny wykonawca postawi zarzut rażąco niskiej ceny. Oto w uzasadnieniu projektu czytamy: „W obecnym stanie prawnym zamawiający, a także konkurenci wykonawcy nie są w zasadzie w stanie wykazać nieuczciwości ceny proponowanej przez innego wykonawcę. Odwroć ciężar dowodu powinno przyczynić się do poprawy sytuacji”. Powyższe jednoznacznie dowodzi, że wykonawca będzie musiał udowodnić nie tylko zamawiającemu, że cena oferty nie jest rażąco niska, ale ciężar takiego dowodu przeniesiony miałby być na wykonawcę w każdym przypadku, także wtedy, gdy złożenie oferty z ceną rażąco niską zarzuca konkurent. Jeżeli tak należałoby interpretować proponowany przepis, to należy go zdecydowanie odrzucić. Po pierwsze pozostaje on w jaskrawej sprzeczności z jedną z fundamentalnych zasad prawa cywilnego (i nie tylko), zgodnie z którą „dowodzi kto twierdzi, a nie kto zaprzecza”. Po drugie takie brzmienie (i interpretacja) przepisu oznaczałoby, że każdy bezkarnie mógłby zarzucić wykonawcy złożenie oferty zawierającej rażąco niską ceną, nawet wówczas, gdy w sposób oczywisty ceną taką nie jest, sam będąc zwolniony z obowiązku udowodnienia tego faktu. Po trzecie wreszcie, przepis byłby niewykonalny w przypadku, gdy zarzut postawiłby konkurent. Projektodawca zapomniał najwyraźniej, że zarzut jest stawiany nie innemu wykonawcy ale zamawiającemu. Jeżeli zatem byłby postawiony zarzut dotyczący ceny rażąco niskiej, to byłby to zarzut

Tabela 1.

kryterium	odsetek przetargów, w których stosowano kryterium			
	2000 r.	2001 r.	2002 r.	2003 r.
doświadczenie i przygotowanie fachowe (techniczne) oferenta	48%	40%	–	–
wiarygodność ekonomiczna oferenta	34%	23%	–	–
termin wykonania	19%	15%	13%	9%
warunku gwarancji i serwisu	19%	16%	18%	17%
ocena techniczna (jakość)	17%	13%	11%	9%
warunki płatności	19%	19%	24%	20%

zaniechania odrzucenia oferty przez zamawiającego w sytuacji, gdy cena – zdaniem odwołującego – jest rażąco niska. A jednak to wykonawca miałby dowodzić, że oferta nie zawiera rażąco niskiej ceny. Lecz wykonawca taki nawet nie musiałby być uczestnikiem postępowania odwoławczego, nie musiałby przystąpić do odwołania po stronie zamawiającego, a jeżeli przystąpiłby, to nie miałby obowiązku być obecnym podczas rozprawy przez KIO. Przepis, przy interpretacji przyjętej w uzasadnieniu, jest tak absurdalny, że nawet trudno rzeczowo nad nim dyskutować.

Kryteria oceny ofert w praktyce

Wpierw krótki rys historyczny. „Stara” ustawa z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych (dalej: „uozp”), która obowiązywała do dnia wejścia w życie ustawy – Prawo zamówień publicznych, czyli do dnia 1 marca 2004 r., początkowo, a nawet przez dość długi okres czasu, dopuszczała stosowanie podmiotowych kryteriów oceny ofert. Dopiero nowelizacją uozp, która weszła w życie w dniu 26 października 2001 r., wprowadziła zakaz stosowania tego typu kryteriów. Ustawa uozp od samego początku „do końca swych dni” w odniesieniu do terminu wykonania umowy posługiwała się pojęciami „pożądany termin” oraz „wymagany termin”. Powyższe okoliczności miały istotne znaczenie z punktu widzenia stosowania przez zamawiających kryteriów oceny ofert. Co więcej, w załącznikach do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie określenia wzorów ogłoszeń o zamówieniach publicznych publikowanych w Biuletynie Zamówień Publicznych wymienione były przykładowe kryteria oceny ofert: ocena techniczna (jakość), koszty eksploatacji, termin wykonania, wiarygodność ekonomiczna oferenta, doświadczenie i przygotowanie fachowe (techniczne) oferenta, warunki gwarancji i serwisu, warunki płatności.

Jak wynika ze sprawozdań UZP z funkcjonowania systemu zamówień publicznych za lata 2000 – 2003 (komplet sprawozdań, aż do ostatniego za rok 2010, zamieszczony jest na stronie internetowej UZP) najczęściej stosowanymi w latach 2000-2003 kryteriami oceny ofert, pomijając obowiązkowe kryterium cenowe, były kryteria wskazane w tabeli 1. Powyższe dane dotyczą wszystkich rodzajów zamówień. W przypadku robót budowlanych ze sprawozdań UZP można się jedynie dowiedzieć, jakie kryteria były stosowane w roku 2002. Były to, w kolejności częstości stosowania: warunki gwarancji i serwisu (32%), termin wykonania (19%), warunki płatności (8%) oraz ocena techniczna (jakość) (2%).

Pod koniec 2001 roku „ubyły” więc dwa najczęściej stosowane kryteria oceny ofert: „wiarygodność ekonomiczna oferenta” oraz „doświadczenie i przygotowanie fachowe (techniczne) oferenta”. Kolejnym kryterium, które szybko straciło na znaczeniu, to „warunki płatności”, pod którym zwykle rozumiano termin płatności, a to w związku z wejściem w życie z dniem 1 stycznia 2004 r. ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych, która de facto ograniczyła termin zapłaty do 30 dni po spełnieniu świadczenia i doręczeniu faktury. Tak więc z czasem „ubyło” kolejne, często uprzednio stosowane kryterium.

Lecz na tym nie koniec. Dość szybko zamawiający zorientowali się, że część wykonawców oferuje bardzo długie okresy gwarancji, niekiedy nawet 50 lub 100 lat (sic!), oraz bardzo krótki, niekiedy całkowicie nie-realny termin wykonania, co przede wszystkim dotyczyło robót budowlanych. W związku z tym zamawiający zaczęli przyjmować ograniczenia: „jednak nie więcej niż ... miesięcy” (w przypadku okresu gwarancji) oraz „jednak nie krótszy niż ... miesięcy” (w przypadku terminu wykonania). Część zamawiających całkowicie zrezygnowała ze stosowania tych kryteriów i zaczęła stosować wyłącznie kryterium cenowe, co w roku 2002 dotyczyło już 53% postępowań na roboty budowlane, wobec 39% na wszystkie rodzaje zamówień. Odsetek postępowań, w których jedynym kryterium oceny ofert była cena, zaczął systematycznie rosnąć z roku na rok z pewnym zachwianiem w roku 2004, czyli w roku wejścia w życie ustawy Pzp, co ilustrują wartości zawarte w tabeli 2, (dane zaczerpnięte ze sprawozdań UZP z funkcjonowania systemu zamówień publicznych i dotyczą tylko postępowań, o których ogłoszenia ukazały się w BZP – dla robót budowlanych brak danych za lata 2003-2006).

Warto zauważyć, na podstawie dostępnych danych z lat 2007-2010, że w przypadku robót budowlanych odsetek postępowań, w których zamawiający stosowali wyłącznie kryterium ceny, przewyższał odsetek postępowań na wszystkie rodzaje zamówień (dostawy, usługi i roboty budowlane), w których było sto-

Tabela 2.

zamówienia	lata								
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
wszystkie rodzaje	39%	51%	29%	53%	64%	87%	89%	90%	91%
roboty budowlane	53%	–	–	–	–	91%	93%	94%	95%

sowane jedynie kryterium cenowe, średnio o 4 punkty procentowe.

Dane pochodzące ze sprawozdań UZP dotyczą postępowań o wartości zamówienia poniżej progów unijnych. Dane zawarte w TED (*Tenders Electronic Daily* – internetowa wersja suplementu do Dziennika Urzędowego UE, w którym publikowane są ogłoszenia dotyczące zamówień publicznych o wartości większej lub równej od progu unijnego) pozwoliły autorowi zbadać ilość i jakość kryteriów oceny ofert stosowanych przez zamawiających w „dużych” postępowaniach na roboty budowlane, *de facto* w przetargowych trybach udzielenia zamówienia, z uwagi na marginalne stosowanie innych trybów. Informacje zawarte w tabeli 3. dotyczą okresu 1.08 – 31.12.2006 r. oraz, dla porówna-

(ogłoszenia o zamówienia) opublikowane zostały we wskazanych wyżej okresach.

Niezawarcie w ogłoszeniu o zamówieniu informacji o kryteriach oceny ofert jest rzecz jasna naruszeniem przepisów Pzp (art. 41 pkt. 9 i art. 48 ust. 2 pkt. 10). Te ogłoszenia z oczywistych powodów nie mogły być podane analizie.

Nie można dokonać porównania danych z tabel 2. i 3. z roku 2006, gdyż UZP nie podała informacji z tego roku dla robót budowlanych. Jednak dla roku 2010, mając na uwadze nawet tylko 1/3 roku wziętą pod uwagę widać, że odsetek przetargów, w których zamawiający w postępowaniach na roboty budowlane stosowali wyłącznie kryterium cenowe jest bardzo zbliżony: 95% i blisko 94%.

Jakie kryteria i w jakich ilościach były sto-

Tabela 3.

	1.09 – 31.12.2006 r.		1.09 – 31.12.2010 r.	
	liczba postępowań	odsetek postępowań	liczba postępowań	odsetek postępowań
ogłoszenia o zamówieniu	119		340	
brak informacji o kryteriach	1		3	
ogłoszenia poddane analizie	118		337	
wyłącznie kryterium cenowe	100	84,7%	316	93,8%
co najmniej dwa kryteria	18	15,3%	21	6,2%

nia, analogicznego okresu w roku 2010. Wybór tego okresu wynika z faktu, że ogłoszenia o zamówieniach archiwizowane są w TED przez 5 ostatnich lat, oraz drugiego faktu, że artykuł ten powstał w końcu sierpnia 2011 roku. Tak więc jedynym najwcześniejszym, rozsądnym okresem do zebrania informacji dla porównań, był wskazany wyżej okres czterech ostatnich miesięcy 2006 r. Dla porównania zostały uwzględnione wszystkie postępowania o udzielenie zamówienia w trybach przetargowych, o których ogłoszenia

sowane w 2006 i 2010 roku (w porównywalnych okresach) dla zamówień „dużych”? Wyniki przedstawione są w tabeli 4.

Jak widać, poza okresem gwarancji i terminem wykonania, które to kryteria były stosowane zarówno w zamówieniach sektorowych, jak i klasycznych, pozostałe kryteria, tj. koszt eksploatacji, ocena techniczna (jakość) oraz kilka innych kryteriów, stosowali praktycznie wyłącznie „sektorowcy”. „Praktycznie”, gdyż dwa inne kryteria zastosowali zamawiający klasyczni.

Tabela 4.

	1.09 – 31.12.2006 r.		1.09 – 31.12.2010 r.	
	zamówienia sektorowe	zamówienia klasyczne	zamówienia sektorowe	zamówienia klasyczne
ogłoszenia poddane analizie	118		337	
okres gwarancji	6	3	2	7
termin wykonania	3	2	3	3
koszt eksploatacji	5	–	2	–
ocena techniczna (jakość)	4	–	–	–
razem	18	5	7	10
inne	7	1	4	1

Innymi kryteriami stosowanymi w zamówieniach sektorowych były (w nawiasach liczba wystąpień kryterium): harmonogram rzeczowo-finansowy (1), koncepcja wykonania i organizacji (2), awaryjność (1), koszt serwisu (1), czas wyłączeń (1), produktywność (2), sprawność (kotła) (1), oraz jedno kryterium niedopuszczalne: stosunek ceny do mocy (zamiast „czystej” ceny). Z kolei zamawiający klasyczni posłużyli się dwoma niedopuszczalnymi kryteriami: ilość wykonanych analogicznych prac (robót) oraz koszt finansowania inwestycji (zamawiający wymagał, aby przedsiębiorca budowlany sfinansował całość inwestycji, czyli *de facto* udzielił zamawiającemu pożyczki, której koszt miał być oceniany).

Należy przypomnieć, że w postępowaniu o udzielenie zamówienia na roboty budowlane zamawiający obowiązany jest opisać przedmiot zamówienia za pomocą dokumentacji projektowej oraz specyfikacji technicznej wykonania i odbioru robót lub program funkcjonalno-użytkowego. A więc nie tylko opisuje co i jak ma być wykonane, ale także z czego ma być wykonane, czyli jakie materiały i urządzenia mają być zastosowane. Opisuje ich parametry techniczne i jakościowe. Obowiązek wskazania terminu wykonania wynika wprost z przepisów Pzp (np. art. 36 ust. 1 pkt 4 – zawartość SIWZ). Trudno sobie także wyobrazić, chociaż nie wynika to wprost z przepisów Pzp, aby zamawiający nie określił okresu gwarancji. Cóż więc pozostaje do oceny w ramach oceny ofert? Owszem, być może koszty eksploatacji, ale wówczas, gdy koszty te można jednoznacznie określić na etapie składania oferty, co dotyczy znikomej liczby zamówień na roboty budowlane, przede wszystkim tzw. zamówień sektorowych. Czy są inne, rozsądne kryteria oceny ofert? Zapewne tak, ale związane są z wyjątkowymi zamówieniami (kilka z nich zostało wskazanych wyżej).

Jednoznacznie zatem można stwierdzić, że w przeważającej licznie postępowań, których przedmiotem zamówienia są roboty budowlane, prawdopodobnie właśnie w około 95 procentach wszystkich postępowań, zamawiający powinni stosować wyłącznie kryterium cenowe. Ci zamawiający, którzy właśnie tak postępują, zachowują się jak najbardziej racjonalnie. Co więcej, można nawet postulować, by zamawiający, który stosuje inne niż cena kryteria, miał obowiązek wytłumaczyć się z tego. Rzecz jasna postulat taki autor artykułu nie stawia. Tylko zdrowym rozsądkiem można tłumaczyć fakt znacznego spadku odsetka postępowań, w których zamawiający stosują inne niż cena kryterium oceny ofert, co w szczególności dotyczy robót budowlanych (tabela 2 i 3). Nie należy robić nic, aby ten trend zmienił.

W bardzo ważnym i znaczącym dokumencie, jakim jest zamieszczony w dniu 10 czerwca 2011 r. na stronie internetowej Urzędu Zamówień Publicznych „Komunikat Prezesa Urzędu w sprawie stosowania kryterium ceny przy udzielaniu zamówień publicznych na roboty drogowe oraz odrzucania oferty z najniższą ceną”, Prezes UZP Jacek Sadowy stwierdził „W przypadku robót budowlanych, zamawiający opisując przed-

miot zamówienia zwykle precyzyjnie określa termin wykonania zamówienia, warunki gwarancji, parametry techniczne i jakościowe. W takich też okolicznościach sprecyzowanie innych niż cena kryteriów oceny ofert może stać się bezprzedmiotowe, albowiem kwestie te są bezzwzględnie wymagane od każdego z wykonawców przystępującego do przetargu". Trudno nie zgodzić się z tym poglądem.

Wielość kryteriów a rażąco niska cena

W cytowanym już uzasadnieniu projektu nowelizacji Pzp przygotowanego przez Komisję „Przyjazne Państwo” znajdujemy interesujące fragmenty dotyczące relacji kryteriów oceny ofert i ceny rażąco niskiej. Oto jeden z nich: „Przepisy o zamówieniach publicznych są podstawą wydatkowania ponad 160 mld zł rocznie. Ich jakość jest ważna z jednej strony dla sektora finansów publicznych, który na ich podstawie dokonuje wydatków, z drugiej zaś dla przedsiębiorców, dla których powinny stanowić gwarancję uczciwej konkurencji podczas ubiegania się o realizację zamówień. Oba wspomniane cele doznają uszczerbku wskutek niewystarczającej ochrony przed składaniem ofert, w których cena oferty całkowicie nie odpowiada warunkom rynkowym, a co się z tym wiąże po zawarciu umowy z wykonawcą, który zaproponował taką cenę wykonanie zamówienia nierzadko okazuje się niemożliwe. Problem ten może być obecnie rozwiązywany poprzez stosowanie pozacenowych kryteriów oceny ofert”.

Tak więc twórcy projektu w sposób nie ulegający wątpliwości wiążyli cenę rażąco niską ze stosowaniem jednego, cenowego kryterium oceny ofert. Przyjęcie innych, dodatkowych kryteriów, zdaniem twórców projektu wyeliminuje ten problem. Czy istotnie, a przede wszystkim czy zmiany zaproponowane w projekcie nowelizacji Pzp (o których niżej) istotnie rozwiążą problem rażąco niskiej ceny?

Niekiedy, a może nawet dość często twierdzi się, jak chociażby czynią to twórcy komisyjnego projektu nowelizacji Pzp, że dodatkowe kryteria oceny ofert „zlikwidują” problem rażąco niskiej ceny. Nic bardziej błędnego!

Jeżeli wykonawca oferuje cenę na granicy opłacalności, czyli na granicy ceny rażąco niskiej, to w przypadku dodatkowego kryterium ma dwie możliwości: albo pozostawić cenę bez zmian i zaoferować najmniej korzystne warunki w tym dodatkowym kryterium, albo zaoferować lepsze warunki w dodatkowym kryterium, lecz podnieść cenę. Wszystko bowiem kosztuje. Przykładowo, jeżeli dodatkowym kryterium jest termin wykonania, to skrócenie terminu oznacza dodatkowe koszty. Za wydłużenie okresu gwarancji należy się dodatkowa premia. Nie mówiąc już o wyższej jakości, gdyż tu wzrost ceny jest oczywisty.

Należy zauważyć, że żaden przepis ustawy nie uzależnia badania oferty pod kątem rażąco niskiej ceny od kryteriów oceny ofert. Oferta może zawierać rażąco niską cenę także wówczas, gdy kryterium będzie więcej. Jak słusznie zauważył J. Sadowy w przytoczonym wyżej „Komunikacie” *„W trakcie postępowa-*

nia o zamówienie publiczne mogą pojawić się wątpliwości co do wiarygodności oferowanej ceny. Problem ten może dotyczyć zarówno postępowania, w którym cena jest jedynym kryterium oceny ofert, jak i postępowania, w którym zastosowano również inne kryteria oceny ofert. Fakt zastosowania innych kryteriów nie wyłącza ryzyka złożenia oferty z rażąco niską ceną”.

Do czego sprowadza się druga istotna propozycja projektu nowelizacji ustawy przygotowanego przez Komisję „Przyjazne Państwo”? Zgodnie z projektem w art. 91 po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu *„Jeżeli jedynym kryterium oceny ofert jest cena, zamawiający jest obowiązany wykazać w protokole postępowania, że zastosowanie innych kryteriów nie przyczyni się do zmniejszenia wydatków ze środków publicznych ponoszonych w całym okresie korzystania z przedmiotu zamówienia”.*

Propozycja powyższa jest niedorzeczna. Zamawiający, który zastosuje dwa kryteria, nie będzie musiał niczego udowadniać, choćby kryteria były absurdalne lub były im przypisane absurdalnie niskie znaczenia. Jeżeli jednak zastosuje jedynie kryterium cenowe, to będzie musiał wykazać, że zastosowanie każdego innego dodatkowego kryterium lub każdego dodatkowych innych kryteriów nie spowoduje zmniejszenia wydatków ponoszonych w okresie korzystania z przedmiotu zamówienia. Kryteriów dodatkowych można sobie wyobrazić wiele, ich kombinacji (po dwa, po trzy itd.) już bardzo wiele. Nadto nie tylko będą musiały być brane pod uwagę kryteria, ale – co oczywiste – także ich znaczenia. A zatem rzecz jest najwzajemniej niewykonalna.

Absurdalność projektu dostrzegł UZP, a następnie Rada Ministrów przyjmując skrajnie negatywne stanowisko wobec projektowanego przepisu w cytowanym już wyżej dokumencie „Stanowisko Rządu wobec poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo zamówień publicznych (druk nr 4451)”. W odniesieniu do robót budowlanych, które jak się wydaje są bliskie przewodniczącemu Komisji Przyjazne Państwo, Rada Ministrów stwierdza (str. 3) *„Równocześnie należy zauważyć, iż w przypadku zamówień na roboty budowlane, tj. w sytuacji gdy zamawiający dokonuje szczegółowego opisu przedmiotu zamówienia i precyzyjnie określa zarówno termin wykonania zamówienia, warunki gwarancji, parametry techniczne i jakościowe, określanie dodatkowego, poza ceną, kryterium oceny ofert, jest bezprzedmiotowe – albowiem kwestie te są bezzwzględnie wymagane od każdego z wykonawców przystępujących do postępowania o udzielenie zamówienia. Tym samym w przedstawionej sytuacji jedynym kryterium powinna być cena”.* Nic dodać, nic ująć. Warto także zapoznać się z innymi argumentami Rządu zaprezentowanymi w „Stanowisku” wobec komisyjnego projektu.

Kilka spostrzeżeń i wniosków

Z ceną rażąco niską należy walczyć – to jasne. Ale nie przez łączenie jej z wielością

kryteriów oceny ofert. Jak się wydaje, nie jest w tej chwili najważniejsze zdefiniowanie rażąco ceny niskiej w stosunku do przedmiotu zamówienia, chociaż w stanowisku zajętym do „Zielonej Księgi w sprawie modernizacji polityki UE w dziedzinie zamówień publicznych: W kierunku zwiększenia skuteczności europejskiego rynku zamówień” Rząd RP proponuje zdefiniowanie na poziomie unijnym pojęcia rażąco niskiej ceny. Wydaje się, że orzecznictwo sądowe i KIO wypracowało zasadniczo jednolite i jednoznaczne stanowisko, czym jest cena rażąco niska. Istotniejsze jest określenie kryteriów, którymi powinien kierować się zamawiający wszczynając postępowanie wyjaśniające w trybie art. 90 Pzp.

Warto także zmobilizować zamawiających do bardziej precyzyjnego, z większą starannością, szacowania wartości zamówienia na roboty budowlane, gdyż w wielu przypadkach, w szczególności gdy projekt jest współfinansowany ze środków unijnych, zamawiający, niekiedy bardzo znacznie, zawyżają wartość zamówienia.

Jako ciekawostkę należy zauważyć, co dotyczy zamówień na roboty budowlane o wartości poniżej progu unijnego, że roboty te mogą być udzielane w trybie licytacji elektronicznej bez żadnych dodatkowych zastrzeżeń (art. 74 ust. 2). A wówczas pojęcie rażąco niskiej ceny nie obowiązuje (art. 81), co oznacza, że teoretycznie wykonawcy mogą „walczyć do upadłego” i oferować ceny, które w innym trybie udzielenia zamówienia w sposób oczywisty byłyby nie tylko uznane za rażąco niskie, ale faktycznie takimi byłyby.

Należy w pełnym zakresie przywrócić środki ochrony prawnej w postępowaniach na roboty budowlane, przynajmniej od wartości zamówienia równej wartości zamówienia na dostawy i usługi. Tylko bowiem wykonawcy są w stanie realnie kontrolować czynności wykonywane przez zamawiającego w postępowaniu, w tym dotyczące wyboru najkorzystniejszej oferty, także w sytuacji, gdy oferta taka istotnie zawiera rażąco niską cenę. Nadto da im to możliwość wnoszenia odwołań wobec sprzecznego z Pzp opisu przedmiotu zamówienia.

Należy zobowiązać zamawiających do zamieszczania w ogłoszeniach o zamówieniu wartości zamówienia oraz kwoty, jaką zamierzają przeznaczyć na sfinansowanie zamówienia. Będzie to skutecznym narzędziem w walce z rażąco niskimi cenami. Można zrezygnować z podawania kwoty, jaką zamawiający zamierzają przeznaczyć na sfinansowanie zamówienia, pod warunkiem wprowadzenia przepisu, że kwota ta nie może być mniejsza od wartości zamówienia powiększonej o kwotę podatku VAT.

Rzecz jasna niektóre postulaty wymagają zmian ustawowych i/lub zmian w przepisach wykonawczych.

Artykuł jest skrótem obszerniejszego artykułu o tym samym tytule. Pełny tekst ukaże się w najbliższym wydaniu Forum Budownictwa Śląskiego.

Przedsiębiorstwo Projektowo-Wdrożeniowe Budownictwa PROBET Sp. z o. o.

PPWB PROBET tworzy warunki do rozwoju i współpracy firm funkcjonujących w ramach klastra budowlanego, obejmującego firmy świadczące usługi budownictwa ogólnego, przemysłowego, inżynierskiego i drogowego oraz specjalistyczne usługi budowlane, projektowe i laboratoryjne.

Partnerzy biznesowi:

Polbet S.A.

True Trade & Technology Sp. z o.o.

Autostrada II Biuro Projektów Sp. z o.o.

Śląskie Laboratoria Budowlane LAB-SYSTEM Sp. z o.o.

Integral Sp. z o.o.

25 Lat

PROBET

POLBET® S.A.

TrueTrade
A TECHNOLOGY SP. Z O.O.

AUTOSTRADA II
BIURO PROJEKTÓW

LAB-SYSTEM
SP. Z O.O.

 Integral
Sp. z o.o.

www.probet.katowice.pl

ul. 73 Pułku Piechoty 1, 40-467 Katowice

Stosowanie kryterium ceny jako jedynego kryterium oceny ofert.

W oparciu o przeprowadzone postępowania na budowę Drogowej Trasy Średnicowej Katowice-Gliwice

Mgr inż. **Stefania Czaja-Kręcioch**,
Gł. Specjalista w Dziale Zamówień i Umów „DTŚ” SA

W jednym z czasopism branżowych przeczytałam, że w zamówieniach publicznych na roboty budowlane niezbyt odważni zamawiający w zdecydowanej większości stosują jako jedyne kryterium wyboru najniższą cenę, odważniejsi natomiast decydują się na wagę ceny – równą lub troszeczkę wyższą od nakazanej przez Unię Europejską granicy 60%.

Ja reprezentuję grupę pierwszą i uważam, że stosowanie kryterium ceny jako jedyne kryterium nie wynika wcale z braku odwagi, lecz z przesłanek, którymi musi kierować się zamawiający udzielając zamówienia publicznego na roboty drogowe.

Problem ten został dostrzeżony również przez Urząd Zamówień Publicznych, o czym świadczy opublikowany w czerwcu br. komunikat Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych w sprawie stosowania kryterium ceny przy udzielaniu zamówień publicznych na roboty drogowe oraz odzucania oferty z najniższą ceną.

W komunikacie tym czytamy m.in.: „Zjawisko stosowania kryterium ceny jako jedynego kryterium oceny ofert w przetargach zostało dostrzeżone przez **Urząd Zamówień Publicznych, który w lipcu 2010 r., zaprosił do konsultacji szerokie grono uczestników rynku zamówień publicznych w celu wypracowania wzorców pozwalających na wybór oferty najkorzystniejszej ekonomicznie. Część przedstawicieli branży budowlanej uznała, iż stosowanie przez zamawiających ceny jako wyłącznego kryterium oceny ofert przy jednoczesnym stawianiu wymogów dotyczących jakości, terminu wykonania, terminu gwarancji, jest właściwe i pozwala na zachowanie określonych prawem zasad systemu zamówień publicznych.**

W mojej dotychczasowej praktyce przygotowania i przeprowadzenia postępowa-

nia o udzielenie zamówienia publicznego na roboty drogowe -budowa kilku odcinków Drogowej Trasy Średnicowej o wartości ponad 1 mld złotych tylko dwa postępowania zawierały inne kryteria poza ceną.

Były to jednak przetargi prowadzone w oparciu nie o obowiązującą wtedy ustawę o zamówieniach publicznych lecz procedury Banku Światowego (wyłączenie ze stosowania ustawy o zamówieniach publicznych – zamówienie finansowane na podstawie umowy zawartej w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej).

Do oceny ofert złożonych w w/w postępowaniach oprócz ceny zostały wprowadzone m.in. kryteria:

- ▶ dla trybu „projekt i budowa” (estakada)-doświadczenie wykonawcy, organizacja robót, rozwiązanie konstrukcyjne
- ▶ dla trybu przetargu nieograniczonego (budowa układu komunikacyjnego w centrum miasta wraz z tunelem) – wstępny projekt organizacji robót i zagospodarowania placu budowy oraz sumaryczny czas wstrzymania ruchu.

Punkty za ocenę wstępnego projektu organizacji robót i zagospodarowania placu budowy przyznawane były indywidualnie przez członków komisji w oparciu o procedury analizy wielokryterialnej opracowanej specjalnie dla potrzeb tego przetargu w której m.in. oceniane były właściwości wykonawcy.

Z chwilą wejścia Polski do Unii Europejskiej i finansowaniu projektów drogowych ze środków unijnych wybór wykonawcy robót dla realizacji kolejnych odcinków Drogowej Trasy Średnicowej nastąpił zgodnie z przepisami ustawy Prawo zamówień publicznych.

Ustawa Prawo zamówień Publicznych z dnia 29 stycznia 2004 r. zawiera w art. 1 pkt 5 definicję najkorzystniejszej

Mgr inż. STEFANIA CZAJA-KRĘCIOCH. Wykształcenie - Studia na Wydziale Inżynierii Sanitarnej Politechniki Śląskiej w Gliwicach. Praca zawodowa - 20 lat pracy w wykonawstwie na stanowisku od majstra budowy do stanowisk kierowniczych w zarządzie.

Praca na budowach przy realizacji infrastruktury technicznej w miastach aglomeracji śląskiej, w tym m. in. sieci uzbrojenia terenu oraz dróg dla budowanych na terenie Śląska osiedli mieszkaniowych.

Od z górą 15 lat do nadal praca na stanowisku Gł. Specjalisty ds. zamówień i umów Spółce Akcyjnej „Drogowa Trasa Średnicowa” i kierownia działem zamówień.

Do zadań związanych z pełnioną funkcją należy przede wszystkim wyłonienie wykonawcy dla budowy kolejnych odcinków Drogowej Trasy Średnicowej zgodnie z obowiązującymi przepisami co wiązało się z wprowadzeniem w DTŚ SA z końcem lat 90-tych procedury wyboru wykonawcy dla budowy trasy w oparciu o procedury Banku Światowego oraz FIDIC, a z chwilą wejścia do UE przygotowanie i przeprowadzenie postępowań o udzielenie zamówień zgodnie z obowiązującym prawem zamówień publicznych.

oferty jako ofertę która przedstawia najkorzystniejszy bilans ceny i innych kryteriów odnoszących się do przedmiotu zamówienia publicznego, albo ofertę z najniższą ceną. Ustawa formułuje również (art. 91 ust. 2), że innymi kryteriami niż cena mogą być w szczególności:

- ▶ jakość,
- ▶ funkcjonalność,
- ▶ parametry techniczne,
- ▶ zastosowanie najlepszych dostępnych technologii w zakresie oddziaływania na środowisko,
- ▶ koszty eksploatacji,
- ▶ serwis,
- ▶ termin wykonania zamówienia.

Jak wynika z powyższego cena jest obligatoryjnym, ale nie jedynym kryterium oceny ofert. To w teorii. W praktyce to właśnie cena w większości postępowań o roboty budowlane -drogowe jest jedynym kryterium oceny ofert.

Natomiast wymienione w ustawie, oprócz ceny, pozostałe kryteria oceny ofert odnoszące się do przedmiotu zamówienia takie jak jakość, funkcjonalność, parametry techniczne w odniesieniu do robót drogowych nie mają zastosowania z uwagi na obowiązujące dla tego typu robót specyfikacje techniczne wykonania i odbioru robót budowlanych, które zawierają zbiór wymagań niezbędnych do określenia standardu i jakości robót, w zakresie sposobu wykonania robót budowlanych, właściwości wyrobów oraz oceny prawidłowości wykonania poszczególnych robót.

Wymagania i normy zawarte w specyfikacjach technicznych wykonania i odbioru robót budowlanych nie podlegają więc ocenie – każdy wykonawca składający ofertę musi je przestrzegać i są one bezwzględnie egzekwowane przez zamawiającego na etapie realizacji robót, nieprzestrzeganie ich powoduje naliczanie kar umownych.

Zamawiający może żądać od wykonawcy dokument potwierdzający spełnienie wymagań jakościowych, jeśli te wymagania stanowią warunek udziału w postępowaniu.

Kryterium – termin wykonania zamówienia -w naszej praktyce zamawiania robót drogowych nie ma zastosowania - sam proces pozyskiwania środków finansowych na realizację zamówienia jest na tyle czasochłonny, że praktycznie nie wchodzi w grę żadne skrócenie terminu wykonania robót.

Przed zamawiającym przygotowującym postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego w którym jako jedyne kryterium oceny ofert przyjęto najniższą cenę stoją m.in. zadania:

- ▶ opracowanie dokumentacji projektowej odpowiadającej wszystkim wymagom i parametrom technicznym z zastosowaniem najnowocześniejszych technik i technologii w tym niezbędnych dla zminimalizowania problemów i zagrożeń związanych z realizacją robót,
- ▶ opracowanie specyfikacji technicznej wykonania i odbioru robót budowlanych zawierających wszystkie niezbędne normy, parametry techniczne i wymagania określające standardy oraz jakość robót,
- ▶ sporządzenie wzoru umowy zawierającej realne terminy wykonania robót, okresu gwarancji i rękojmi oraz wszystkie niezbędne warunki regulujące relacje między zamawiającym i wykonawcą robót.

Najniższa cena, jako kryterium wyboru oferty, może jednak powodować powsta-

nie sytuacji, w której wykonawcy oferują wykonanie zamówienia za cenę nierealną, zbyt niską w stosunku do kosztów realizacji zamówienia, która nie ujmuje kosztów generowanych wymaganiami projektu i specyfikacji technicznej. To z kolei może powodować trudności na etapie realizacji umowy – opóźnienie, obniżenie jakości celem zmniejszenia kosztów, konieczność renegocjacji treści umowy.

Może również zachodzić podejrzenie, że najniższa cena oferowana przez wykonawcę jest rażąco niską ceną.

W celu ustalenia, czy oferta zawiera rażąco niską cenę w stosunku do przedmiotu zamówienia, zamawiający obowiązany jest zwrócić się do wykonawcy o szczegółowe wyjaśnienie powodów zaproponowania tak niskiej ceny.

Zgodnie z art. 90 ust. 2 ustawy zamawiający, oceniając wyjaśnienia, bierze pod uwagę takie obiektywne czynniki jak: oszczędność metody wykonania zamówienia, wybrane rozwiązania techniczne, wyjątkowo sprzyjające warunki wykonywania zamówienia dostępne dla wykonawcy, oryginalność projektu wykonawcy oraz wpływ pomocy publicznej udzielonej na podstawie odrębnych przepisów. Lista tych czynników będących podstawą oceny wyjaśnień nie jest listą wyczerpującą i zamawiający bierze pod uwagę również inne obiektywne czynniki, jeżeli zawarte są one w wyjaśnieniach przedłożonych przez wykonawców.

Wykonawca, do którego zwraca się zamawiający z prośbą o wyjaśnienie powstałych na tle zaoferowanej ceny wątpliwości, musi przekonać zamawiającego w swoich wyjaśnieniach, wraz z przytoczeniem obiektywnych dowodów na poparcie swoich wyjaśnień, że jego oferta nie zawiera rażąco niskiej ceny, a kalkulując cenę oferty wykazał się rzetelnością i solidnością.

Zamawiający odrzuca ofertę jeżeli dostawca nie złoży wyjaśnień w wyznaczonym terminie albo jeżeli dokonana ocena wyjaśnień potwierdza, że oferta zawiera rażąco niską cenę w stosunku do przedmiotu zamówienia (art. 90 ust. 3 ustawy).

Aby uniknąć sytuacji, w których zastosowanie najniższej ceny jako jedynego kryterium oceny ofert może powodować, że najniższa cena jest rażąco niską ceną należałoby tak znowelizować ustawę prawo zamówień publicznych m. in. poprzez zdefiniowanie ceny rażąco niskiej, aby uświadomić wykonawcom, że niska cena może eliminować go z postępowania lub na etapie realizacji spowodować odstąpienie zamawiającego od zawartej umowy.

Z naszych doświadczeń z postępowań na drogowe roboty budowlane wynika, że realizacja robót przebiega prawidłowo i bez zakłóceń, kiedy zamawiający miał

możliwość zastrzeżenia w specyfikacji istotnych warunków zamówienia ograniczenie zlecenia robót podwykonawcom i mógł domagać się osobistej realizacji świadczenia zasadniczych asortymentów robót przez wykonawcę, zwłaszcza tych, których wykonanie decyduje o jakości całego zamówienia.

Obecnie obowiązuje zasada w myśl przepisu art. 36 ust. 5, że wykonawcy pozostawia się swobodę co do decyzji o powierzeniu wykonania zamówienia lub jego części podwykonawcom. Jedynie w wyjątkowych sytuacjach związanych ze specyfiką przedmiotu zamówienia zamawiający jest uprawniony do zastrzeżenia wykonania części lub całości wykonania przedmiotu zamówienia osobiście przez wykonawcę. Zastrzeżenie osobistego spełnienia świadczenia dotyczy więc sytuacji wyjątkowych, specjalnych, związanych z charakterystyką przedmiotu zamówienia i wynikającymi z niej wymogami co do wykonawcy czyli w praktyce dla większości postępowań nie może być stosowane.

Jak wynika z powyższego ograniczenie przez zamawiającego zakresu prac, które może zostać zlecone podwykonawcom jest co do zasady niedozwolone.

Sporo problemów zamawiającemu przysparza również przepis art. 26 ust. 2b ustawy w świetle którego dopuszczalne jest powoływanie się przez wykonawcę ubiegającego się o udzielenie zamówienia publicznego na potencjał, doświadczenie i sytuację innego podmiotu (z wyłączeniem sytuacji ekonomicznej) w celu wykazania spełniania warunków udziału w postępowaniu, o których mowa w art. 22 ust. 1 ustawy PZP, a sprecyzowanych przez zamawiającego w opisie sposobu dokonania oceny spełniania warunków udziału w postępowaniu (art. 22 ust. 4 ustawy PZP). Tym samym wykonawca, który sam nie spełnia warunków udziału w postępowaniu, może odwołać się do zasobów innego podmiotu w celu uzyskania danego zamówienia.

W praktyce nieraz zdarza się, że wykonawca załącza do oferty zobowiązanie podmiotu trzeciego do udostępnienia wyłącznie wiedzy i doświadczenia bez jednoczesnego wskazania sposobu korzystania w trakcie realizacji przedmiotowego zamówienia z udostępnionych zasobów.

Podsumowując, stosowanie kryterium ceny, jako jedynego kryterium oceny ofert w przetargach na budowlane roboty drogowe pozwala na zachowanie określonych prawem zasad zamówień publicznych.

Natomiast przepisy ustawy prawa zamówień publicznych winny doprecyzować pojęcie „rażąco niskiej ceny” aby zamawiający mógł jednoznacznie ustalić, czy oferowana cena jest faktycznie ceną zaniżoną.

Kodeks Dobrych Praktyk w zakresie zamówień publicznych w Urzędzie Miejskim w Dąbrowie Górniczej

Dr Jarosław Rokicki - Urząd Miejski w Dąbrowie Górniczej

Jednostki samorządu terytorialnego funkcjonują w zmiennym otoczeniu (w tym w sferze permanentnych zmian legislacyjnych), co wymusza na nich konieczność ciągłego dostosowywania się i zachowania elastyczności w działaniu. Warunkiem dostosowania się do nowych sytuacji jest uczenie się. Peter Senge, wielki teoretyk zarządzania, twórca i propagator idei rozwijania organizacji uczących się, ujął to w postaci modelu. Organizację uczącą się cechuje ciągle podnoszenie kwalifikacji jej uczestników, nastawienie na innowację, ciągle poszukiwanie lepszych sposobów rozwiązywania problemów i wyznaczanie nowych celów, jak również orientacja na pięć dyscyplin warunkujących zespołowe uczenie się tj.: myślenie systemowe, modele myślowe (mentalne), mistrzostwo osobiste, wspólną wizję i zespołowe uczenie się¹.

W świetle powyższej teorii zarządzania na najmniejszą jednostkę samorządu terytorialnego jaką jest gmina reprezentowaną przez Prezydenta Miasta wykonującego swoje zadania za pomocą Urzędu można spojrzeć z perspektywy organizacji uczącej się, poprzez poszukiwanie tych elementów, które wpisują się w omawianą ideę. Kolejnym krokiem na ścieżce „uczenia się” było wprowadzenie z dniem 1 czerwca b. r. Kodeksu Dobrych Praktyk w zakresie funkcjonowania zamówień publicznych w Urzędzie Miejskim w Dąbrowie Górniczej (zwanym dalej „Kodeksem”).

Kodeks – jako regulacja środowiskowa (wewnętrzna) – jest zapisem norm i zasad postępowania w sprawach

i sytuacjach istotnych dla bieżących działań podejmowanych przez Urząd Miejski w Dąbrowie Górniczej w sferze zamówień publicznych. Ważny jest wymiar praktyczny Kodeksu, stanowi on bowiem wytyczne dla prawidłowego stosowania aktów prawa zewnętrznego, jak i regulacji wewnętrznych równolegle obowiązujących w Urzędzie w postaci Regulaminu funkcjonowania zamówień publicznych.

Głównym celem Kodeksu jest wskazanie, jakie praktyki w zakresie stosowania przepisów ustawy Prawo Zamówień Publicznych („Pzp”) będą lepiej służyły osiągnięciu założonych celów ukierunkowanych na prawidłowe zawieranie umów w zakresie zamówień publicznych, wpływając tym samym na podnoszenie ich jakości przy jednoczesnym:

- ❖ inspirowaniu inicjatyw związanych z działaniami ograniczającymi negatywne zjawiska występujące w zamówieniach publicznych, w szczególności na etapie przygotowania i przeprowadzenia postępowania (w tym na styku relacji Zamawiający – Wykonawca);

- ❖ promowaniu etycznych standardów postępowania oraz narzędzi organizacyjnych mających na celu zwiększenie transparentności działań Urzędu Miejskiego w zakresie zamówień publicznych;

- ❖ uświadamianiu środowisku adresatów Kodeksu ważności podejmowanych przez nich działań w zakresie zamówień publicznych, m.in. w kontekście wpływu na prawidłowe kształtowanie budżetu (po stronie wydatków), mając przy tym na względzie źródło (po-

Dr JAROSŁAW ROKICKI – doktor nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii, na stanowisku kierowniczym komórki zamówień publicznych w administracji samorządowej.

Ukończył studia podyplomowe na Akademii Ekonomicznej w Katowicach z zakresu zamówień publicznych.

Wykładowca na uczelni prywatnej, autor wielu artykułów o charakterze ekonomicznym i z zakresu zamówień publicznych. Współautor książki „Zamówienia Publiczne. Zarządzanie Organizacją, Ludźmi i Problemami” wydanej w 2010 r. przez Wydawnictwo Wolters Kluwer.

Występował jako pełnomocnik w wielu postępowaniach odwoławczych przed zespołami arbitrow i Krajową Izbą Odwoławczą w Warszawie.

chodzenie) tych środków oraz późniejszą kontrolę odpowiednich organów (np. Regionalna Izba Obrachunkowa, Najwyższa Izba Kontroli).

Kodeks został opracowany w oparciu o różnorodne, a zarazem bardzo bogate źródła informacji, a mianowicie:

- 1) dotychczasową obserwację praktyki stosowania przepisów zamówień publicznych dokonywanych w Urzędzie Miejskim w Dąbrowie Górniczej;

- 2) zapytania i środki odwoławcze wnoszone przez Wykonawców odpowiednio do zapisów specyfikacji istotnych warunków zamówienia oraz na czynności (bądź ich zaniechanie) dokonywane przez Zamawiającego;

- 3) analizę orzecznictwa Krajowej Izby Odwoławczej, sądów powszechnych, poglądów doktryny i Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych oraz wyniki kontroli zewnętrznych;

- 4) polemikę w zakresie stosowania przepisów ustawy Pzp podejmowaną

przez środowisko Zamawiających i Wykonawców (głównie poprzez analizę komentarzy Pzp, periodyków dostępnych na rynku oraz źródeł internetowych).

Kodeks jest dokumentem upowszechniającym profesjonalne zachowania pracowników Urzędu odpowiedzialnych za realizację zamówień publicznych, a jego stosowanie stanowi podporządkowanie się wszelkim rygorom etycznym i merytorycznym w nim określonym. Deklaracje Zamawiającego (Urzędu) opierające się na respektowaniu głównych zasad udzielania zamówień publicznych, czy dbałości o celowe i oszczędne wydatkowanie środków publicznych, zostały sprzężone ze zobowiązaniami samych jego pracowników, będących głównym adresatem Kodeksu. Kodeks obejmuje najistotniejsze czynności dokonywane w obszarze zamówień publicznych w toku przygotowania i przeprowadzenia postępowania. Czynności, o których mowa, są wyrażane w formie imperatywów, których respektowanie opiera się na poczuciu współodpowiedzialności każdego pracownika zajmującego się zamówieniami publicznymi za ich prawidłowe funkcjonowanie w Urzędzie Miejskim w Dąbrowie Górniczej.

Kodeks Dobrych Praktyk składa się z 23 artykułów zawartych w trzech rozdziałach: postanowienia ogólne, przygotowanie postępowania oraz jego przeprowadzenie. Celem uproszczenia systemu zamówień publicznych wprowadzono 17 załączników w postaci formularzy usprawniających jego działanie, z jednoczesną możliwością na ich podstawie bieżącego nadzoru działań w obszarze tych zamówień publicznych, gdzie występuje stosunkowo duże ryzyko popełnienia błędu. Na marginesie warto dodać, iż duża część uregulowań ujętych we wprowadzonym Kodeksie (w tym formularzy) funkcjonowała już wcześniej w Urzędzie w formie poleceń służbowych Prezydenta Miasta. Na drodze Kodeksu materia ta została uporządkowana i znalazła swój wyraz w jednolitym akcie prawa wewnętrznego ustanowionym na potrzeby działań Urzędu w obszarze zamówień publicznych. W tym miejscu warto wymienić kilka formularzy oraz dokonać ich podstawowej charakterystyki z punktu widzenia ich użyteczności:

- Formularz usprawniający procedurę przetargową stanowiący załącznik nr 10 do Kodeksu (formularz umożliwiający bieżące monitorowanie zapytań składanych przez Wykonawców i odpowiedzi

Zamawiającego, wpływ tych odpowiedzi na zmiany siwz i konieczność dokonania stosownych zmian w ogłoszeniu o zamówieniu, jak również formularz pozwala zachować należytą staranność przy dokumentowaniu korespondencji prowadzonej z Wykonawcami).

- Listy kontrolne dotyczące zamówień dodatkowych (art. 67 ust. 1 pkt 5 Pzp) i zamówień uzupełniających (art. 67 ust. 1 pkt 6), stanowiące odpowiednio załącznik nr 7A i załącznik 7 do Kodeksu. Listy kontrolne zawierają katalog wszystkich przesłanek ustawowych sankcjonujących możliwość zastosowania trybu zamówienia z wolnej ręki, które wymagają ustosunkowania się do nich poprzez zakreślenie przy każdej przesłance wariantu TAK bądź NIE. Dopiero pozytywne ustosunkowanie się do wszystkich przesłanek stanowi podstawę sporządzenia przez pracownika Urzędu protokołu konieczności wykonania tych zamówień, którego wzór również został opracowany na potrzeby Kodeksu (załącznik nr 9).

- Wzory pism przygotowywanych do Wykonawców tj. zawiadomienia wszystkich Wykonawców o wyborze oferty najkorzystniejszej zgodnie z art. 92 ust. 1 pkt. 1-4 Pzp, jak również wzory informacji niezbędnych do wypełnienia ogłoszeń wymaganych prawem np. ogłoszenia o zamiarze zawarcia umowy w zależności od wartości zamówienia, wzór informacji o wyborze oferty najkorzystniejszej zamieszczany na stronie internetowej Zamawiającego (w tym również dla zamówienia dodatkowego i uzupełniającego). Wzory, o których mowa, zawierają wyczerpujące merytoryczne uzasadnienia, jakie winny znaleźć się w poszczególnych dokumentach.

Należy podkreślić, iż formularze są sporządzone czytelnie, stąd ich wypełnienie praktycznie ogranicza się do kilku minut. Natomiast biorąc pod uwagę sankcję za naruszenia przepisów Pzp, formularze stanowią „podręczne” dokumenty służące dołożeniu należytej staranności przy przeprowadzaniu czynności związanych z zamówieniami publicznymi.

Ciekawym zagadnieniem uregulowanym w Kodeksie są „zielone zamówienia publiczne”. Materia ta została wprowadzona ze względu na interes społeczny oraz poprawę stanu środowiska, co zresztą jest zbieżne z rozwijającą się obecnie i propagowaną przez Unie Europejską ideą „zielonych zamówień publicznych”. Na mocy Kodeksu uświadomiono pracownikom Urzędu

analizowanie możliwości i celowości wprowadzenia aspektów środowiskowych przy wszczynaniu poszczególnych postępowań o udzielenie zamówienia publicznego. Tym samym powinno dojść do upowszechniania procedury zielonych zamówień w postępowaniach przeprowadzanych przez Zamawiającego w oparciu o proponowane kodeksowe rozwiązania możliwe do przyjęcia w toku przygotowania postępowania.

Na zakończenie należy podkreślić, iż trudno dziś odnaleźć podobne uregulowania kodeksowe w innych jednostkach samorządu terytorialnego, które odnoszą się bezpośrednio do zamówień publicznych, a nie stanowią wyłącznie regulaminów w zakresie organizacji procesu zamówień publicznych. Regulaminy zamówień publicznych stanowią często powtórzenie przepisów prawa materialnego określonych w Pzp i zawierają zapisy dotyczące głównie zakresu obowiązków i odpowiedzialności pracowników za dokonywanie zamówień publicznych, podpisywania dokumentów czy dokumentowania postępowań. Stąd wydaje się właściwe, wprowadzanie do poszczególnych komórek organizacyjnych Urzędu zasady opracowywania analogicznych kodeksów, podobnie jak w przedsiębiorstwach działających w sektorze prywatnym, gdzie są one wpisane w ich działania marketingowe.

Pracownicy Biura Koordynacji Zamówień Publicznych i Opinii Prawnych Urzędu Miejskiego zainicjowali i wypracowali założenia Kodeksu Dobrych Praktyk, który został wprowadzony Zarządzeniem Nr 302.2011 Prezydenta Miasta Dąbrowy Górniczej z dnia 31.05.2011 r. z jego zapisami można zapoznać się w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miejskiego w Dąbrowie Górniczej w zakładce Zarządzenia Prezydenta i pozycji: zamówienia publiczne.

¹ Szerzej zob. P. M. Senge, Piąta dyscyplina. Teoria i praktyka organizacji uczących się, Wolters Kluwer Oficyna Ekonomiczna, Warszawa 2006.

Przypadki nieprawidłowości do jakich dochodzi na rynku zamówień publicznych

Anna Piechota-Szczepańska Dyrektor „Dan-Pol” Sp.J. Tychy

Do wyboru tematu niniejszego opracowania skłoniła mnie lektura bieżącego orzecznictwa Krajowej Izby Odwoławczej [KIO], oraz codzienna konieczność analizy dziesiątek specyfikacji istotnych warunków zamówienia [SIWZ].

Otóż w ostatnim okresie na wokandę KIO trafiło odwołanie wykonawcy, który zarzucił zamawiającemu wprowadzenie do SIWZ zapisów pozostających w sprzeczności z ustawą Prawo zamówień publicznych, a także z Kodeksem cywilnym, a w szczególności naruszenie:

– art. 471 KC w związku z art. 29 oraz art. 31 Pzp poprzez nałożenie na wykonawcę odpowiedzialności za okoliczności dotyczące zamawiającego, to jest przerzucenie na wykonawcę ryzyka ponoszenia dodatkowych kosztów robót budowlanych, których konieczność ujawni się na etapie wykonywania umowy w sprawie zamówienia publicznego a będących skutkiem wadliwej dokumentacji projektowej, której obowiązek należytego przygotowania spoczywa na zamawiającym;

– art. 647 KC poprzez naruszenie istoty stosunku prawnego, to jest umowy o roboty budowlane poprzez bezpodstawne zwolnienie się zamawiającego z odpowiedzialności za dokumentację projektową.

Jak wskazywał i uzasadniał odwołujący się wykonawca zamawiający poprzez wprowadzenie do SIWZ zapisów w brzmieniu: *wykonawca oświadcza, że zapoznał się z dokumentacją projektową, terenem budowy i zweryfikował ich kompletność, dokładność i wystarczalność dla wykonania robót i dokumentów wykonawcy oraz potwierdza taką kompletność, dokładność i wystarczalność dokumentacji projektowej dla wykonania robót. Wykonawca akceptuje, że nie będą mu przy-*

sługiwały jakiekolwiek roszczenia i żąda się wyrażnie wszystkich ewentualnych roszczeń przeciwko zamawiającemu z tytułu wszelkich pomyłek, niedokładności, rozbieżności lub braków lub innych wad dokumentacji projektowej, w tym jakichkolwiek roszczeń o wypłatę jakichkolwiek zwiększonych kosztów lub płatności w dodatku do ceny umownej istotnie pogarsza sytuację wykonawcy zobowiązanego do wykonania przedmiotu zamówienia. Zdaniem wykonawcy postanowienie wskazanej przez niego klauzuli obarcza wykonawcę dodatkowym ryzykiem, niemożliwym do oceny w chwili składania oferty – a więc okolicznościami za które winien odpowiadać projektant. Zdaniem odwołującego nie zmienia tego obowiązku spoczywający na wykonawcy z mocy art. 651 KC iż wykonawca robót budowlanych zobowiązany jest do weryfikacji dokumentacji projektowej w toku wykonywania robót – a jeżeli dostarczona przez inwestora dokumentacja nie nadaje się do prawidłowego wykonania robót albo jeżeli zajdą inne okoliczności, które mogą przeszkodzić prawidłowemu wykonaniu robót, wykonawca powinien niezwłocznie powiadomić o tym inwestora. Odwołujący się wykonawca argumentował iż nie może on (jak i żaden inny wykonawca) ponosić odpowiedzialności za ewentualne błędy projektanta, tym bardziej te, które nie są ujawnione na etapie składania oferty.

KIO w wydanym w dniu 27 kwietnia 2011 roku wyroku uwzględniła argumenty wykonawcy orzekając iż **zamawiający nie może obarczać przyszłego wykonawcy robót ryzykiem, którego nie jest on w stanie przewidzieć i wycenić na etapie składania oferty. Trudno wymagać od wykonawcy, aby jeszcze**

Autorka jest prawnikiem, konsultantem zajmującym się tematyką zamówień publicznych. Były arbiter z listy Prezesa UZP, aktualnie biegły sądowy do spraw zamówień publicznych.

przed złożeniem oferty w takim stopniu zweryfikował dokumentację projektową i teren budowy, żeby mógł ocenić jej prawidłowość i brak ewentualnych błędów, które mogą się ujawnić dopiero w toku wykonywania robót.¹

W uzasadnieniu wyroku skład orzekający wskazał iż postanowienie klauzuli tak daleko wkraczają w zakres odpowiedzialności projektanta, że obarcza przyszłego wykonawcę ryzykiem, którego nie jest on w stanie przewidzieć i określić na etapie składania oferty. Zdaniem KIO, w kalkulacji ceny oferty należałoby wliczyć wycenę dodatkowego ryzyka, niewchodzącego w zakres ryzyka wynagrodzenia ryczałtowego.

I trudno nie zgodzić się z KIO.

Problem jednak w tym, iż sytuacja jak w powyższym przypadku nie jest wcale jednostkowa i wyjątkowa, a nie wszyscy wykonawcy mają możliwość wykazywania przed KIO nieprawidłowości do jakich nad wyraz często dochodzi w postępowaniach.² Nieomal równocześnie z publikacją wyżej opisanego orzeczenia, w biuletynie zamówień publicznych umieszczono zostało ogłoszenie o przetargu publicznym nieograniczonym na roboty budowlane. Niestety zamówienie to nie przekraczało progów unijnych³, nie podlegało więc kognicji KIO. W specyfikacji warunków przetargowych instytucja zamawiająca zawarła następujące zapisy, w dziale „sposób obliczenia ceny” poinformowano wykonawców iż:

Podstawą obliczenia ceny za przedmiot zamówienia jest dokumentacja stanowiąca załączniki od 1 do 3 do SIWZ-u, z tym że przedmiar robót który wchodzi w skład dokumentacji projektowej stanowi jedynie materiał pomocniczy do wyliczenia. Cena ofertowa brutto jest ceną ryczałtową, przyjęta formuła wynagrodzenia ryczałtowego oznacza, że podana przez wykonawcę cena ma charakter stały, jednoznaczny i ostateczny. Wykonawca w cenie ofertowej brutto (wynagrodzeniu ryczałtowym) zobowiązany jest uwzględnić wszystkie koszty (...) z tytułu oszacowania wszelkich kosztów (...), w tym także koszty oddziaływania innych czynników mających lub mogących mieć wpływ na cenę zamówienia. Ponadto cena ofertowa brutto musi uwzględniać te roboty oraz usługi, które nie ujęte zostały w załącznikach od 1 do 3 do SIWZ (dokumentacji projektowej i STWiORB – przyp. autora) ale konieczności ich wykonania wynika z faktu konieczności właściwego użytkowania przedmiotu zamówienia z punktu widzenia celu, jakiemu ma służyć.

I dalej wskazano że „wykonawca nie może wykorzystywać braków obmiarowych lub technologicznych w przedmiarze robót lub dokumentacji projektowej dla potrzeb zwiększenia wynagrodzenia umownego. Wykonawca w cenie umownej powinien uwzględnić wszelkie utrudnienia mogące wynikać ze stanu technicznego kilkudziesięcioletnich modernizowanych budynków.

Jeśli odniesiemy zacytowane powyżej zapisy SIWZ do regulacji ustawy Prawo zamówień publicznych, gdzie art. 31 ust. 1 stanowi iż zamawiający opisuje przedmiot zamówienia na roboty budowlane za pomocą dokumentacji projektowej oraz specyfikacji technicznej wykonania i odbioru robót budowlanych, a przepis rozporządzenia wykonawczego Ministra Infrastruktury⁴ określa że dokumentacja projektowa, służąca do opisu przedmiotu zamówienia na wykonanie robót budowlanych, dla których wymagane jest uzyskanie pozwolenia na budowę, składa się w szczególności z:

- 1) projektu budowlanego w zakresie uwzględniającym specyfikę robót budowlanych;
- 2) projektów wykonawczych
- 3) przedmiaru robót
- 4) informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, w przypadkach gdy jej opracowanie jest wymagane na podstawie odrębnych przepisów

gdzie, zgodnie z treścią § 5 i następnych rozporządzenia projekty wykonawcze powinny uzupełniać i uszczegóławiać projekt budowlany w zakresie i stopniu

dokładności niezbędnym do sporządzenia przedmiaru robót, kosztorysu inwestorskiego, przygotowania oferty przez wykonawcę i realizacji robót budowlanych. Przedmiar robót powinien zawierać zestawienie przewidywanych do wykonania robót podstawowych w kolejności technologicznej ich wykonania wraz ze szczegółowym opisem lub wskazaniem podstaw ustalających szczegółowy opis oraz wskazaniem właściwych specyfikacji technicznych, z wyliczeniem i zestawieniem ilości jednostek przedmiarowych robót podstawowych, **ilości jednostek miary podane w przedmiarze robót powinny być wyliczone na podstawie rysunków dokumentacji projektowej, wyłącznie w sposób zgodny z zasadami podanymi w specyfikacjach technicznych wykonania i odbioru robót** – to z łatwością można zauważyć niezgodność cytowanych powyżej zapisów SIWZ z przepisami ustawy pzp. Jeżeli przedmiar robót zawierałby ilość jednostek wyliczonych na podstawie rysunków dokumentacji projektowych, to nie może wystąpić sytuacja, przy należycie opracowanej dokumentacji projektowej, iż występuje niezgodność czy też niespójność pomiędzy dokumentacją projektową a przedmiarem robót.

Przedmiar robót jako element dokumentacji projektowej musi obejmować zakresy, jak i ilości robót ujęte w dokumentacji. Zapis specyfikacji istotnych warunków zamówienia w którym zamawiający informuje wykonawców iż *przedmiar robót ma charakter poglądowy i nie ujmuje on pełnego zakresu robót który określa dokumentacja projektowa*, w świetle cytowanych powyżej przepisów jest sprzeczny z ustawą pzp.

To nie koniec jednak nieprawidłowości w opisywanym postępowaniu.

W projekcie umowy zamawiający wprowadził zapisy co do oświadczeń pod którymi ma podpisać się wykonawca, to jest:

1. *wykonawca oświadcza, że zapoznał się z warunkami realizacji przedmiotu umowy, w tym z SIWZ i przyjmuje zamówienie do realizacji bez zastrzeżeń.*

3. *wykonawca oświadcza, że przed podpisaniem umowy (...) otrzymał od Zamawiającego wszelkie informacje i dane jakie mogą mieć wpływ na ryzyko i okoliczności realizacji przedmiotu zamówienia.*

Powyższy wymóg jest o tyle niezgodny ze stanem faktycznym, bowiem wszystkie informacje jakie wykonawcy otrzymali od zamawiającego zawarte zostały w SIWZ i dokumentacji projektowej, a te dokumenty mogły nie zawierać *wszelkich informacji i danych jakie mogły mieć wpływ na ryzyko i okoliczności realizacji przedmiotu zamówienia.*

W zakresie wynagrodzenia należnego wykonawcy, które to zamawiający nazywa „wynagrodzeniem ryczałtowym” i które to „wynagrodzenie jest niezmiennie” dalej ten sam zamawiający wprowadza niepozorną, umykającą w szeregu innych zapisów umownych adnotację że „za roboty niewykonane nie należy się wynagrodzenie”. Tak więc mamy jednocześnie *niezmiennie wynagrodzenie ryczałtowe* gdzie za niewykonane roboty wartość niewykonanych robót zostanie wytrącona. Konstrukcja charakteru wynagrodzenia wykonawcy w dalszych zapisach projektu umowy została tak zagmatwana, że trudno się było zorientować jak w ostateczności wynagrodzenie wykonawcy zostanie wyliczone. Po analizie zapisów siwz, zarówno tych powołanych powyżej jak i pozostałych, których pełne przywołanie ogranicza objętość opracowania, przy braku możliwości polemiki z zamawiającym przed niezależnym podmiotem jakim jest Krajowa Izba Odwoławcza, wykonawca powziął decyzję o rezygnacji z udziału w postępowaniu.

Odnosząc powyższe do tematu przewodniego bloku *praktyka stosowania ustawy prawo zamówień publicznych*, należy zadać pytanie, co należy zrobić dla zapobieżenia sytuacjom jak w opisywanych postępowaniach, gdzie dokumentacja przetargowa w kluczowych dla wykonawcy zapisach pozostaje w sprzeczności z obowiązującymi przepisami? Zasadne wydaje się być również pytanie o powód takiego stanu rzeczy?

Rynek na którym pozycję dominującą ma jedna strona nie będzie prawidłowo funkcjonować, a zadaniem ustawodawcy jest stworzyć regulacje prawne oraz mechanizmy pozwalające kreować właściwe reguły. Niestety, kolejne nowelizacje ustawy Pzp nie uwzględniają zgłaszanych przez wykonawców postulatów co do koniecznych zmian ustawy. Pozostaje więc mieć nadzieję że problem wykonawczy zostanie zauważony na tyle wcześniej, iż patologie które już obecnie widoczne są na rynku zamówień publicznych, nie staną się jego trwałym elementem.

¹ Wyrok z dnia 27 kwietnia 2011r. sygn. akt KIO 806/11.

² Czynności na które przysługuje odwołanie w postępowaniach poniżej progów umiarkowanych określa art. 180 ust. 2 Pzp.

³ Dla robót budowlanych to kwota poniżej 4 845 000 EURO

⁴ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dn. 02.09.2004r. (Dz. U. Nr 202 poz. 2072 z późn. zm.) w sprawie szczegółowego zakresu i formy dokumentacji projektowej, specyfikacji technicznych wykonania i odbioru robót budowlanych oraz programu funkcjonalno-użytkowego

Doświadczenia w stosowaniu ustawy Prawo Zamówień Publicznych z perspektywy Wykonawcy

Grażyna Szeliga Dyrektor Marketingu

Katowickie Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego „Budus” S.A.

W toczącej się od dłuższego czasu dyskusji na temat jasnych i ciemnych stron ustawy prawo zamówień publicznych duży fragment rynku objętego koniecznością stosowania ustawy stanowi rynek usług i robót budowlanych. Nie bez kozery hasło „Polska w budowie”, które stanowi leitmotiv kampanii wyborczej czy hasło na dworcach PKP „Robi się” czy wreszcie stopień rozkopania wielu w kraju miejsc świadczy, że branża budowlana stanowi znaczny obszar stosowania ustawy.

Wypowiedź ta jest stanowiskiem Wykonawcy, który będąc dużą firmą budowlaną usiłuje sprostać zadaniu pozyskania zleceń w przetargach publicznych. Doświadcza przy tym niezliczonych stresów, niekiedy nie będących skutkiem braku profesjonalizmu, niewiedzy czy niewłaściwej pracy. Niejednoznaczność jest znaczną przeszkodą w działaniu, w tym pojęcie rażąco niskiej ceny. To ostatnie zagadnienie nie znajdzie dalszego rozwinięcia w wypowiedzi, bo zajęłoby to całą wypowiedź. Tu następuje próba sprecyzowania innych, dodatkowo utrudniających pracę aspektów funkcjonowania ustawy pzp.

Gdyby wyszczególnić definicje w niniejszym artykule to:

✓ **My**, znaczy Wykonawca kontraktów budowlanych, występujących w różnych fazach i formułach, m. in. „zaprojektuj i wybuduj”, „wybuduj” „wybuduj i pozyskaj wszelkie urzędowe decyzje pozwalające na użytkowanie”.

✓ **Oni**, znaczy Zamawiający, zobowiązany do zorganizowania przetargu według ustawy pzp a tym samym wcześniej do pozyskania podstawy dla przetargu to znaczy dokumentacji, także w różnych fazach: od programu funkcjonalno-użytkowego do szczegółowych projektów wykonawczych.

Najczęściej stosunek My i Oni na etapie przetargu w żadnym razie nie stanowi współpracy a raczej walkę, pojedynek, by nie powiedzieć wojnę.

Jakie przyczyny powodują brak jednolitego ukierunkowania na cel, jakim jest wybudowanie Polski dobrze, w terminie i za właściwą dla obu stron cenę.

Oczywistą odpowiedzią jest: Konkurencja! I jest to pewnik. Patrz „rażąco niska cena”.

Drugim jednakże pewnikiem zaczyna być kształt ustawy pzp, której niedoskonałość daje możliwości interpretacyjne najmniej oczekiwane, dla której orzecznictwo jest totalnie nieprzewidywalne, ewoluujące najdziwniej i w której panuje nierówność w zakresie uprawnień i zobowiązań wymienionych wyżej stron, Wykonawcy i Zamawiającego.

Ponownie więc zabierając głos w dyskusji optujemy za takim sprecyzowaniem ustawy i aktów pochodnych, które nie rodziłyby wątpliwości i nie pozwalały pojedynczym, acz prawnie umocowanym arbitrom stanowić każdorazowo prawa.

Powtarzamy, że te praktyki powodują, że prawo zamówień publicznych funkcjonuje na kilku płaszczyznach:

➤ Jako literalny odczyt ustawy i rozporządzeń, z uwzględnieniem celu jaki regulacje te mają spełnić.

➤ Jako prawo rozstrzygnięte w wyniku orzecznictwa.

➤ Jako prawo odczytane przez poradnictwo i szkolenia, odbierane jako domniemane.

Aby jednoznacznie sprowadzić prawo do płaszczyzny przewidywalnej optujemy za zmianami legislacyjnymi precyzującymi następujące kwestie:

• **Praktyki Zamawiającego w realizacji uprawnień wynikających z art. 87 ust. 1 (prawo wyjaśnień oferty) i art. 26 ust. 3 i 4 (prawo uzupełnień i wyjaśnień dokumentów potwierdzających udział w postępowaniu) ustawy pzp.**

Zgodnie z art. 87 ust. 1. Ustawy pzp w toku badania i oceny ofert Zamawiający może żądać od Wykonawców wyjaśnień dotyczących treści złożonych ofert. Niedopuszczalne jest prowadzenie między Zamawiającym a Wykonawcą negocjacji dotyczących

złożonej oferty oraz, z zastrzeżeniem ust. 1a i 2, dokonywanie jakiegokolwiek zmiany w jej treści. Wyjaśnienia muszą ograniczać się do wskazania sposobu rozumienia treści zawartych w ofercie, nie mogą natomiast jej rozszerzać ani ograniczać. Wyjaśnienia wykraczające poza wskazany zakres nie mogą mieć wpływu na ocenę ofert. Z punktu widzenia Wykonawcy w procesie przetargowym istotne jest, że Zamawiający posiada możliwość dowolnego określania terminu jaki może narzucić wykonawcy na złożenie wyjaśnień. Praktyka pokazuje, iż często Zamawiający wskazuje termin, który zarówno co do długości (np. kilka dni) jak i okresu w jakim przypada (przedłużony weekend, święta) powoduje, że praktyczne spełnienie obowiązku przez Wykonawcę jest niemożliwe lub nader utrudnione. Dodatkowo przepisy upzp nie wskazują minimalnego ani maksymalnego terminu, jakiego Zamawiający obowiązany jest udzielić Wykonawcom w celu umożliwienia im złożenia wyjaśnień. Wskazanie przez Zamawiającego nierealnego terminu może prowadzić do naruszenia zasady uczciwej konkurencji i równego traktowania Wykonawców. Zgodnie z art. 26 ust 3 ustawy pzp Zamawiający wzywa Wykonawców, którzy w określonym terminie nie złożyli wymaganych przez Zamawiającego oświadczeń lub dokumentów, o których mowa w art. 25 ust. 1, lub którzy nie złożyli pełnomocnictw, albo którzy złożyli wymagane przez Zamawiającego oświadczenia i dokumenty, o których mowa w art. 25 ust. 1, zawierające błędy lub którzy złożyli wadliwe pełnomocnictwa, do ich złożenia w wyznaczonym terminie, chyba że mimo ich złożenia oferta Wykonawcy podlega odrzuceniu albo konieczne byłoby unieważnienie postępowania. Złożone na wezwanie Zamawiającego oświadczenia i dokumenty powinny potwierdzać spełnianie przez Wykonawcę warunków udziału w postępowaniu oraz spełnianie przez oferowane dostawy, usługi lub roboty budowlane wymagań określonych przez Zamawiającego, nie później niż w dniu,

w którym upłynął termin składania wniosków o dopuszczenie do udziału w postępowaniu albo termin składania ofert. W ust. 4 Zamawiający wzywa także, w wyznaczonym przez siebie terminie, do złożenia wyjaśnień dotyczących oświadczeń lub dokumentów, o których mowa w art. 25 ust. 1.

Wskazany przepis również nie wskazuje jakiegokolwiek ograniczenia co do terminu jaki ma Wykonawca na spełnienie tego obowiązku. Konkluzja jaka wypływa z przedstawionego stanu prawnego i jego praktycznego zastosowania prowadzi do konieczności ustawowego uregulowania minimalnego okresu czasu określonego w dniach roboczych, jaki Zamawiający może narzucić Wykonawcy w sytuacji zobowiązania go do złożenia wyjaśnień.

Termin wyznaczony przez Zamawiającego na uzupełnienie dokumentów bądź złożenie wyjaśnień powinien być realny, co oznacza, iż musi być możliwy z przyczyn obiektywnych do zachowania przez wszystkich wezwanych Wykonawców. Ustawowe uregulowanie minimalnego terminu zmniejsza możliwość działań Zamawiającego, które mogą naruszać uczciwą konkurencję. Wyznaczenie zbyt krótkiego terminu należy uznać za nieprawidłowe wykonanie obowiązku wynikającego z art. 26 ust. 3 upzp. Taka czynność nie mogłaby być traktowana jako wezwanie do uzupełnienia dokumentów. Zamawiający powinien wówczas powtórzyć wezwanie w sposób prawidłowy w celu przywrócenia postępowania do stanu zgodnego z prawem.

Obecnie bywają przypadki, w których praktyka stosowana przez Zamawiających nie potwierdza wypełniania zamierzeń ustawodawcy.

Oczywiście wyjściem dla Wykonawcy jest wniesienie odwołania do Krajowej Izby Odwoławczej (wskazana możliwość dotyczy postępowań o wartości wyższej od tzw. progów unijnych). Jednakże wszczęcie takiej procedury wiąże się z kosztami jak i z przedłużeniem procesu przetargowego.

W związku z powyższym, w celu uporządkowania systemu udzielania zamówień publicznych wskazany byłoby określenie w ustawie konkretnych minimalnych terminów, które Zamawiający winien wyznaczać na tzw. uzupełnienia bądź wyjaśnienia.

• **Możliwość zatrzymywania wadium na podstawie art. 46 ust. 4a – przepis wprowadzony celem zapobiegania zmom cenowym.**

Bardzo istotnym elementem, będącym często konsekwencją działań Zamawiającego opisanych wyżej jest fakt zatrzymywania wadium na podstawie art. 46 ust. 4a, w przypadku jeżeli Wykonawca w odpowiedzi na wezwanie, którym mowa w art. 26 ust. 3 nie złoży dokumentów, oświadczeń lub pełnomocnictw.

Temat zatrzymywania wadium podnoszony był już wiele razy, również w kontekście dowolnej oceny dokonywanej przez Zamawiającego dokumentów i oświadczeń uzupełnianych przez Wykonawcę.

Zdarzają się przypadki zatrzymania wadium z powodu obawy przed poniesieniem

odpowiedzialności z tytułu naruszenia dyscypliny finansów publicznych w okolicznościach, w których nie uzupełnienie dokumentu lub przedstawienie w ocenie Zamawiającego dokumentu nie spełniającego jego wymagań w żaden sposób nie mogło być poddyktowane nieuprawnionym wpływem na przebieg postępowania.

Praktyki te podważają zasadę otwartości systemu zamówień publicznych na konkurencję, ponieważ zatrzymywanie wadium w okolicznościach, w których Wykonawca składa ofertę w dobrej wierze oraz nie „przyświeca” mu cel utrudniania konkurencji, zniechęca przedsiębiorców do udziału w postępowaniach przetargowych oraz rodzi wiele kontrowersji i wątpliwości.

Propozycje rezygnacji z aktualnie brzmiących zapisów ustawy dotyczących możliwości zatrzymywania wadium przez Zamawiającego nie znajdują odzwierciedlenia w nowelizacjach ustawy, nawet projekty zawierające przedmiotowe ratio legis sugestie i wnioski nie znajdują odpowiedniej akceptacji.

I tak np. projekt założeń Projektu ustawy o zmianie ustawy Prawo zamówień publicznych z dnia 25.05.2011r. znajdujący się na stronie internetowej Urzędu Zamówień Publicznych zawiera w swej treści propozycje zmian dotyczące zapisów ustawy odnośnie wadium, jednakże projekt z dnia 15.06.2011 jak i następne propozycje tej już nie zawierają.

Okazuje się, że temat napotyka na „ścianę” legislacyjną mimo że stanowi poważny problem – oczywiście „tylko” dla Wykonawców. Zamawiający ma szansę poprawiać „rentowność” swych działań zatrzymując wadium pod błahym pretekstem nawet jeżeli jest to zatrzymanie czasowe.

Wnioskować należy o minimum czyli wprowadzenie zmiany jak w przytoczonym projekcie czyli do odniesienia możliwości zatrzymania wadium jedynie oferty z najniższą ceną.

• **Odpowiedzialność Zamawiającego za jakość dokumentacji projektowej jako podstawy opracowania oferty i realizacji zamówienia w przetargach wg pzp art. 31 ust. 1-4 (opis przedmiotu zamówienia).**

Jakość dokumentacji jaką posługują się Zamawiający skutecznie pogarsza się od lat. Czy to luka pokoleniowa wśród projektantów czy brak właściwego wykształcenia czy szalone tempo jakiego życzy sobie Zamawiający czy też wreszcie zgoda na bylejałość i brak skutecznej kontroli powodują, że albo nie można właściwie sprecyzować oferty albo też po przebrnięciu przez przetarg nie da się wybudować obiektu. Jedynym wyjściem jawi się ustawowy obowiązek dokonania audytu dokumentacji. Koszty takiego sprawdzenia po wielokroć są niższe od kosztów powtórnego wykonania robót budowlanych, gdzie oprócz pracy ludzkiej angażuje się pracę sprzętu i materiały. Nawet bariera braku uprawnionych zespołów sprawdzających nie przekonyuje Wykonawców robót budowlanych do zaniechania tego rozwiązania. Gdyby dodatkowo uczynić zespół sprawdzający odpowiedzialnym za pozostałe błędy w dokumentacji to wyeliminowałoby się ja-

kiekolwiek zawodowe porozumienia projektantów. Dokumentacja winna być audytowana niezależnie od fazy. Uniknięto by wówczas tak ostatnio nagminnego ogłaszania przetargów „zaprojektuj i wybuduj” by zepchnąć, mówiąc kolokwialnie, odpowiedzialność za przygotowanie inwestycji, a raczej jego brak na Wykonawców. Łącznie z pozwoleniami urzędowymi, uzgodnieniami z właścicielami działek, dostawcami mediów etc. Wykonawca, gdy jeszcze oczekuje się ceny ryczałtowej jest z góry na zagrożonej pozycji.

Wnioskiem więc jest wprowadzenie obowiązku audytowania dokumentacji.

• **Warunki umowne dla usług i robót budowlanych w nawiązaniu do uregulowań art. 144 ust. 1 i 2 (prawo zmiany).**

Na podstawie art. 144 ust. 1 ustawy pzp zakazuje się istotnych zmian postanowień zawartej umowy w stosunku do treści oferty, na podstawie której dokonano wyboru wykonawcy, chyba że Zamawiający przewidział możliwość dokonania takiej zmiany w ogłoszeniu o zamówieniu lub w specyfikacji istotnych warunków zamówienia oraz określił warunki takiej zmiany. W ust. 2 zmiana umowy dokonana z naruszeniem ust. 1 podlega unieważnieniu. Wskazany przepis reguluje kwestie możliwości zmiany umowy na etapie postępowania przetargowego. Obecny stan prawny pozwala Zamawiającemu na niemal dowolne ukształtowanie postanowień umownych na roboty budowlane w procesie udzielania zamówienia publicznego. A zatem Wykonawca, który przystępuje do przetargu, decyduje się na przyjęcie zaproponowanych przez Zamawiającego warunków umownych. To właściwie oznacza wejście w stosunek umowny na zasadzie przystąpienia. Takie ukształtowanie pozycji Zamawiającego stanowi rażącą dysproporcję stron umownego stosunku prawnego ograniczaną jedynie na podstawie zasad ogólnych prawa cywilnego (np. art. 353¹ kc). W zakresie robót budowlanych, które stanowią sui generis dzieło należałoby ustawowo określić ogólne ramy najważniejszych postanowień umownych, które kształtują sytuację prawną stron, ich uprawnienia jak i obowiązki względem siebie (np. kary umowne, terminy odbiorów, siła wyższa). Dobrym przykładem takiego rodzaju rozwiązania są np. Warunki Kontraktowe dla Budowy wydane przez Międzynarodową Federację Inżynierów-Konsultantów (FIDIC), odpowiednie dla umów z wolnego rynku, które obecnie stosowane w umowach wg pzp są bezsensowne wypaczane. Obecnie jakiegokolwiek próby namówienia Zamawiającego na zmianę zapisów umowy, nawet przy wskazaniu wad prawnych umowy, braku perspektywicznych uregulowań, zawyżonych parametrów są stratą czasu.

Warunki ogólne dla usług i robót budowlanych są pilną potrzebą.

Tak więc te kilka przykładów wskazuje jak odrębne są zdania Nasze i Ich. Wnosząc o uregulowania ustawowe wielu dotychczas niedomówionych w ustawie kwestii cel jest jeden: zrównanie pozycji Stron w zadaniach, których celem jest nowe oblicze kraju.

Stan szkolnictwa zawodowego w województwie śląskim. Rok szkolny 2010/11

Stanisław Faber, Śląski Kurator Oświaty

W roku szkolnym 2010/2011 Kuratorium Oświaty podjęło szereg działań na rzecz rozwoju szkolnictwa zawodowego. Były to m. in. konferencja podsumowująca projekt zrealizowany w ramach programu Leonardo da Vinci pt. „Wymiana doświadczeń nt. promocji i modernizacji kształcenia zawodowego uczniów w województwie śląskim”. Jednym z efektów konferencji było wystosowanie apelu do dyrektorów szkół i placówek kształcenia zawodowego aby podczas Ogólnopolskiego Tygodnia Kariery w ramach działań „Przez praktykę do świadomego wyboru zawodu” zgodzili się na udostępnienie swoich pracowni i warsztatów dla gimnazjalistów. Chodzi o to by absolwenci gimnazjów w sposób świadomy podejmowali decyzje o wyborze dalszej ścieżki kształcenia i kariery zawodowej. (w taki sposób jak w Landzie Brandenburgi u naszych zachodnich sąsiadów.....). Przeprowadzono również ewaluację programu rozwoju szkolnictwa zawodowego przy czym należy pamiętać o skromnych możliwościach kuratorium w tym zakresie. Kuratorium może wspierać wszelkie działania, doradzać, wydawać opinie natomiast nie ma możliwości nakazowych by „zmusić lub zniechęcić” organy prowadzące do likwidacji lub zakładania nowych szkół czy oddziałów kształcących w zawodzie. Możemy tylko pozazdrościć naszym sąsiadom, że wszelkie tego typu sytuacje rozstrzygane są na poziomie landu, a więc odpowiednika naszego województwa. Zapobiega to źle pojętej konkurencji pomiędzy szkołami

Podjęto również współpracę z Urzędem Marszałkowskim podczas opracowywania założeń do projektu systemowego „Mam zawód, mam pracę w regionie”. Ma-

my nadzieję, że oferta skierowana do uczniów szkół ponadgimnazjalnych kształcących w zawodzie spowoduje, że absolwenci tych szkół po uzyskaniu dodatkowych umiejętności i certyfikatów łatwiej znajdą pracę w regionie i nie będą zmuszeni do emigracji za pracą.

Aktywny udział w organizacji i przeprowadzeniu wojewódzkiego etapu Ogólnopolskiego Turnieju na Najlepszego Ucznia w zawodzie Cukiernik i Piekarz oraz współfinansowanie nagród dla najlepszych uczniów w regionalnych konkursach „Sprawny w zawodzie” – technik informatyk, technik ekonomista, mechanik pojazdów samochodowych, technik mechatronik, technik elektronik, elektryk, monter elektronik mają na celu popularyzację zawodów i szeroko rozumianej atrakcyjności kształcenia w zawodzie.

Należy podkreślić, że szkoły także podejmują działania na rzecz podniesienia atrakcyjności prowadzonego przez siebie kształcenia; choćby wymiany uczniów i zagraniczne praktyki zawodowe w ramach programu Leonardo da Vinci – takie działania podjęło 46 szkół o modernizacji bazy dydaktycznej kształcenia zawodowego, podejmowanej mimo trudności finansowych nie wspominając.

Przykłady dobrych praktyk podejmowanych przez CKP i placówki kształcenia ustawicznego.

- Centrum Kształcenia Praktycznego i Doskonalenia Zawodowego

w Rudzie Śląskiej zrealizowało projekty „Smaki Europy” i „Potwierdź co potrafisz” dające możliwość formalnego potwierdzenia kwalifikacji zawodowych w zawodach: kucharz małej gastronomii, sprzedawca, murarz, posadzkarz i operator obrabiarek skrawających,

Mgr STANISŁAW FABER – z wykształcenia magister historii, nauczyciel dyplomowany. W 1990 r. ukończył Uniwersytet Jagielloński w Krakowie. Pracę jako nauczyciel historii rozpoczął w Szkole Podstawowej nr 1 w Bielsku-Białej. W 1991 r. został nauczycielem IV Liceum Ogólnokształcącego im. Komisji Edukacji Narodowej w Bielsku-Białej, a w 2003 został dyrektorem tego liceum. Stanisław Faber był pierwszym egzaminatorem i trenerem egzaminatorów OKE z historii na Podbeskidziu. Kurator działa na rzecz polepszenia jakości kształcenia zawodowego oraz dopasowania zawodów i specjalizacji do zapotrzebowania rynku pracy.

Jest inicjatorem, pionierskiego w skali kraju, programu „Lekki jak piórko – multimedialna szafka dla ucznia, lekki tornister” i wprowadzania szkolnych netbooków. Wraz z Centrum Kształcenia Nauczycieli zorganizował w ramach grantu konferencję dla nauczycieli woj. śląskiego „Edukacja w procesie integracji europejskiej”. Realizował szereg programów we współpracy z Fundacją Rozwoju Systemu Edukacji: Socrates Comenius „Wspaniały świat wody”, Socrates Asystent i polsko-włoski „Naturopoly”. Propagował kształcenie według organizowanego przez FRSE programu „Uczenie się przez całe życie”, brał udział w wycieczce studyjnej w Grecji nt. „Extra curriculum project as a means to promote school attractiveness”. Jest autorem multimedialnej, polskiej części wydawnictwa „Historia świata” Optimus Pascal, wprowadzeń historycznych do kilku przewodników z serii „Let’s go” Pascala. Opracował program „Multimedialne środki nauczania przedmiotów humanistycznych”. Współorganizował akcje charytatywne m. in. „Pola nadziei” czy „Szkoła dla szkoły” – pomoc dla dzieci ze szkoły irackiej.

- Centrum Kształcenia Praktycznego w Mysłowicach zrealizowało projekt „Wykwalifikowani spawacze szansą dla Śląska, który dał możliwość uzyskania i for-

malnego potwierdzenie kwalifikacji zawodowych,

- LEVEL sp. z o.o. – „Śląska Kampania Informacyjna na rzecz Formalnego Kształcenia Ustawicznego” adresowana przede wszystkim do pracodawców i wszystkich zainteresowanych kształceniem ustawicznym,

- Ubieganie się o akredytację kuratora oświaty.

W województwie śląskim kształcenie odbywa się w formach szkolnych i pozaszkolnych. W formach szkolnych młodzież i dorośli kształcą się w:

- 264 technikach,
- 115 liceach profilowanych,
- 240 zasadniczych szkołach zawodowych,
- 140 technikach uzupełniających,
- 500 szkołach policealnych.

Z analizy danych statystycznych wynika, że istnieją grupy zawodów cieszące się od lat dużą popularnością wśród młodzieży. Na poziomie technikum należą do nich: technik informatyk, technik ekonomista, technik mechanik, technik elektronik, technik budownictwa, technik hotelarstwa.

Na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej największym zainteresowaniem cieszą się zawody: kucharz małej gastronomii, mechanik pojazdów samochodowych, sprzedawca, fryzjer, murarz, cukiernik.

W roku szkolnym 2010/2011 do techników zostało przyjętych 16901 uczniów w 54 zawodach. Kształcenie zawodowe w świetle naboru na rok szkolny 2011/2012 przedstawia się następująco. Przyjęto do technikum 16 397 uczniów w 48 zawodach. Zawody wiodące na poziomie technikum to: technik informatyk, technik ekonomista, technik hotelarstwa, technik budownictwa, technik pojazdów samochodowych, technik logistyk, technik mechanik, technik elektronik.

W roku szkolnym 2010/2011 do zasadniczych szkół zawodowych zostało przyjętych 7165 uczniów w 47 zawodach. Natomiast na rok szkolny 2011/2012 przyjęto 6622 uczniów w 36 zawodach. Zawody wiodące to: fryzjer, kucharz małej gastronomii, mechanik pojazdów samochodowych, sprzedawca, górnik eksploatacji podziemnej, technolog robót wykończeniowych w budownictwie, elektro-mechanik pojazdów samochodowych, elektryk.

W roku szkolnym 2010/2011 do liceów profilowanych zostało przyjętych 577 uczniów w 4 profilach. Na rok szkolny 2011/2012 przyjęto 384 uczniów. Są to profile: socjalny, zarządzanie informacją, ekonomiczno-administracyjny, usługowo-gospodarczy. Jednak licea profilowane, jako niespełniające oczekiwań, są stopniowo wygaszane z powo-

du coraz mniejszej liczby chętnych, a w projekcie zmian MEN proponuje ich likwidację.

Kształcenie modułowe

Rosnące wymagania wobec szkolnictwa zawodowego jak również poszukiwania efektywnych metod nauczania przyczyniły się do rozwoju kształcenia modułowego.

Modułowa budowa programów umożliwia dostosowanie oferty edukacyjnej do rynku pracy oraz zmieniających się technologii. Wprowadzane modułowe programy nauczania stwarzają możliwości powiązania teorii z praktyką oraz dostosowanie kształtowanych umiejętności do oczekiwań pracodawców i potrzeb rynku pracy.

Formy pozaszkolne

Kształcenie zawodowe w formach pozaszkolnych odbywa się w: centrach kształcenia ustawicznego i praktycznego, publicznych i niepublicznych placówkach kształcenia ustawicznego i praktycznego, ośrodkach dokształcania i doskonalenia zawodowego.

Akredytacja

Akredytacja jest jednym z zewnętrznych sposobów zapewnienia jakości procesu kształcenia i jego efektów. Uzyskanie akredytacji stanowi potwierdzenie, że placówka spełnia ustalone wymagania i przyjęte kryteria jakości.

Akredytacja kształcenia w formach pozaszkolnych niesie za sobą korzyści dla wszystkich uczestników tego procesu tzn. dla samej placówki, jej klientów, powiatowych urzędów pracy i pracodawców. Akredytację Śląskiego Kuratora Oświaty posiada obecnie (sierpień 2011) 109 placówek i ośrodków prowadzących kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych.

Uzupełnieniem kształcenia zawodowego w formach pozaszkolnych jest możliwość uzyskania tytułów kwalifikacyjnych po zdaniu egzaminu przed Państwową Komisją Egzaminacyjną powołaną przez kuratora oświaty.

W województwie śląskim przy szkołach i placówkach funkcjonują obecnie 43 Państwowe Komisje Egzaminacyjne przeprowadzające egzaminy kwalifikacyjne na tytuł zawodowy i tytuł zawodowy mistrza.

W roku 2010 przyznały one tytuł zawodowy w zawodzie 1933 osobom a tytuł zawodowy mistrza 103 osobom.

Najwięcej tytułów zawodowych przyznano w zawodach: górnik eksploatacji podziemnej, rolnik, sprzedawca,

Najwięcej tytułów zawodowych mistrza przyznano w zawodach: fryzjer, sprzedawca, mechanik pojazdów samochodowych.

Projektowane zmiany w obszarze kształcenia zawodowego i ustawicznego

Zmiany proponowane w obszarze kształcenia zawodowego zawarte są w projekcie z dnia 12 maja 2011 r. Ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Obecnie ustawa została skierowana do podpisu prezydenta.

Celem projektowanych zmian jest zwiększenie skuteczności i efektywności systemu kształcenia zawodowego i ustawicznego w kontekście oczekiwań rynku pracy poprzez:

- Systemowe powiązanie szkolnictwa zawodowego z rynkiem pracy, w tym:

- wdrożenie mechanizmu skłaniającego szkoły do dostosowywania oferty edukacyjnej do potrzeb regionalnego rynku pracy i oczekiwań pracodawców;

- uelastycznienie struktury kształcenia zawodowego i systemu potwierdzania kwalifikacji;

- Zwiększenie dostępności i efektywności kształcenia zawodowego i zewnętrzne potwierdzanie jego efektów, w tym włączenie szkół zawodowych w system kształcenia ustawicznego poprzez zawodowe kursy kwalifikacyjne;

- Wdrożenie projakościowego mechanizmu finansowania kształcenia zawodowego osób dorosłych.

Uzyskanie większej skuteczności i efektywności systemu kształcenia zawodowego oraz zharmonizowanie go z rynkiem pracy planuje się poprzez:

- Zmodyfikowanie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego z uwzględnieniem podziału zawodów na kwalifikacje oddzielnie potwierdzane w procesie kształcenia;

- Wdrożenie zmodernizowanej podstawy programowej kształcenia w zawodach;

- Dostosowanie struktury szkolnictwa do nowego modelu kształcenia zawodowego i ustawicznego, w tym:

- ujednolicenie cyklu edukacyjnego w zasadniczej szkole zawodowej na rzecz kształcenia trzyletniego;

- konsolidacja edukacji zawodowej i ustawicznej w centrach kształcenia zawodowego i ustawicznego;

- umożliwienie osobom dorosłym nabywania kwalifikacji zawodowych w formach kursowych;

- Ujednolicenie systemu egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe i otwarcie go na efekty uczenia się

formalnego, pozaformalnego i nieformalnego;

- Włączenie szkół prowadzących kształcenie zawodowe w system kształcenia ustawicznego;

- Dotowanie niepublicznych szkół policealnych, a także kwalifikacyjnych kursów zawodowych prowadzonych przez szkoły niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych lub szkoły publiczne prowadzone przez podmioty inne niż jednostki samorządu terytorialnego, **z uwzględnieniem efektów realizowanego kształcenia zawodowego.**

Zmodyfikowana klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego wskazywać będzie:

- zawody i wyodrębnione w nich kwalifikacje,

- zawody, w których nie wyodrębnia się kwalifikacji,

- typy szkół ponadgimnazjalnych, w których może odbywać się kształcenie w danym zawodzie,

- zawody i kwalifikacje, w których kształcenie może być prowadzone na kwalifikacyjnych kursach zawodowych,

- ministrów właściwych dla danego zawodu

- obszary kształcenia, do których są przypisane zawody, a także kwalifikacje w zawodzie, których kształcenia może być prowadzone na kwalifikacyjnych kursach zawodowych.

Umożliwienie odrębnego potwierdzania każdej z kwalifikacji wyszczególnionych w danym zawodzie w trakcie nauki w szkole ułatwi uczniom (słuchaczom) osiąganie efektów określonych w podstawie programowej kształcenia w danym zawodzie. Tym samym przyczyni się do podniesienia skuteczności kształcenia oraz poprawy zdawalności egzaminów potwierdzających kwalifikacje w zawodzie.

Proponuje się utrzymać dotychczasowe rozwiązania dotyczące uprawnień stowarzyszeń zawodowych, samorządów gospodarczych oraz innych organizacji gospodarczych w zakresie inicjowania kształcenia w nowych zawodach, a także uprawnień ministrów w zakresie wspomagania szkół i placówek kształcących w zawodach pozostających w ich właściwości.

Wdrożenie zmodernizowanej podstawy programowej kształcenia w zawodach

Podstawa programowa kształcenia w zawodach stanowić będzie obowiązkowe zestawy celów kształcenia i treści nauczania, opisanych w formie oczekiwanych efektów kształcenia: wiedzy, umiejętności zawodowych oraz kompetencji

personalnych i społecznych, niezbędnych dla zawodów lub kwalifikacji wyodrębnionych w zawodach, uwzględniane w programach nauczania i umożliwiające ustalenie kryteriów ocen szkolnych i wymagań egzaminacyjnych.

Nowa podstawa programowa kształcenia w zawodach zostanie wydana jako jeden akt prawny i będzie obowiązywała od roku szkolnego 2012/2013, równocześnie z rozpoczęciem wdrażania w szkołach ponadgimnazjalnych nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego. Na stronie internetowej Krajowego Ośrodka Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej został zamieszczony projekt nowej podstawy programowej kształcenia w zawodach, przygotowany przez ekspertów pracujących w ramach projektu systemowego „Dokształcanie i doskonalenie podstaw programowych kluczem do modernizacji kształcenia zawodowego”.

Od września 2012 roku w klasach pierwszych techników oraz zasadniczych szkół zawodowych zacznie obowiązywać nowa podstawa programowa kształcenia ogólnego.

Nowa struktura szkolnictwa ponadgimnazjalnego obejmować będzie:

- trzyletnią zasadniczą szkołę zawodową,

- czteroletnie technikum,

- trzyletnie liceum ogólnokształcące,
- szkołę policealną dla osób posiadających wykształcenie średnie,

- trzyletnią szkołę specjalną przysabiającą do pracy.

W proponowanej nowej strukturze cykl kształcenia w zasadniczej szkole zawodowej zostanie ujednolicony i dla wszystkich zawodów będzie trwał 3 lata.

Osoby dorosłe będą miały możliwość uzyskania lub uzupełnienia kwalifikacji zawodowych tylko w formach kursowych, na kwalifikacyjnych kursach zawodowych.

Nastąpi wygaszanie liceów profilowanych, szkół uzupełniających dla absolwentów zasadniczej szkoły zawodowej, zasadniczej szkoły zawodowej dla dorosłych i technikum dla dorosłych.

Utworzone zostaną centra kształcenia zawodowego i ustawicznego.

Uelastycznienie systemu potwierdzania kwalifikacji zawodowych i otwarcie go na efekty kształcenia w formach pozaszkolnych

Regionalne ośrodki jakości edukacji będą przeprowadzały egzaminy potwierdzające kwalifikacje w zawodzie umożliwiające uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe lub – w przypadku egzaminu przeprowadzanego w zakresie jednej kwalifikacji-

świadectwa potwierdzającego kwalifikację w zawodzie.

Uczniowie (słuchacze) szkół prowadzących kształcenie zawodowe w trakcie nauki w szkole będą mogli uzyskiwać świadectwa potwierdzające poszczególne kwalifikacje w zawodzie, po zdaniu egzaminów przeprowadzanych przez regionalne ośrodki jakości edukacji.

Po ukończeniu szkoły i zdobyciu świadectw potwierdzających wszystkie kwalifikacje w zawodzie będą mogli otrzymać dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe wraz z suplementem opisującym nabytą wiedzę, umiejętności i kompetencje, wydawany przez regionalne ośrodki jakości edukacji.

Dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe będzie mogła otrzymać osoba, która posiada poziom wykształcenia wymagany dla danego zawodu (zasadnicze zawodowe lub średnie) oraz zda egzaminy z zakresu wszystkich kwalifikacji wyodrębnionych w danym zawodzie – niezależnie od tego, w jakiej formie nabyła wiedzę i umiejętności zawodowe (nauka w szkole, ukończenie kwalifikacyjnego kursu zawodowego, staż pracy w danym zawodzie lub zawodzie zbliżonym).

Szkoły prowadzące kształcenie zawodowe zostaną włączone w system kształcenia ustawicznego.

Katalog pozaszkolnych form kształcenia, określony przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, proponuje się rozszerzyć o nową formę, tj. kwalifikacyjny kurs zawodowy. Będzie to kurs realizowany w oparciu o podstawę programową kształcenia w danym zawodzie, którego ukończenie umożliwi przystąpienie do egzaminu potwierdzającego określoną kwalifikację w tym zawodzie.

Kwalifikacyjne kursy zawodowe będą mogły być prowadzone przez:

- publiczne szkoły prowadzące kształcenia zawodowe w zakresie zawodów, w których kształcą;

- niepubliczne szkoły posiadające uprawnienia szkół publicznych, prowadzące kształcenia zawodowe w zakresie zawodów, w których kształcą;

- centra kształcenia zawodowego i ustawicznego;

- placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego oraz ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego, umożliwiające uzyskanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych;

- Instytucje rynku pracy (art. 6 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy), prowadzące działalność edukacyjno-szkoleniową;

- osoby prawne i fizyczne prowadzące działalność oświatową, o której mowa w art. 83a ust. 2. ustawy o systemie oświaty.

MBT 24
Business Travel

www.mbt24.pl

infolinia tel.: 801 080 411

Mamy przyjemność zaprezentować nasz nowy produkt MBT, który jest owocem doświadczenia we współpracy z firmami.

W naszej działalności zdajemy sobie sprawę jak ważna jest kontrola kosztów i czas Naszego Klienta, dlatego też stawiamy na kompleksową obsługę zarówno podróży służbowych, konferencji jak i incentive.

Nie stawiamy sobie ograniczeń dotyczących zakresu usług i na każdym kroku staramy się wyjść naprzeciw potrzebom Naszych Klientów, którzy mogą być pewni, że wybierając MBT wybiorą profesjonalnego i sprawdzonego partnera w podróży.

Swoje działania koncentrujemy na kompleksowej i ekonomicznej obsłudze firm pod kątem szeroko pojmowanego „business travel” zarówno w kraju jak i zagranicą. Posiadamy bogate doświadczenie w organizowaniu i koordynowaniu różnego rodzaju przedsięwzięć: począwszy od kameralnych spotkań służbowych, przez szkolenia, wyjazdy motywacyjne, imprezy integracyjne, konferencje, kongresy.

W naszej ofercie widnieje również sprzedaż biletów lotniczych, biletów szybkiej kolei w Europie Zachodniej, obsługa wyjazdów na targi gospodarcze oraz wynajem samochodów w wielu destynacjach na całym świecie.

Bezpośrednie umowy z wieloma hotelami w kraju i na świecie oraz rezerwacje w zaawansowanych technologicznie systemach zagranicznych gwarantują znalezienie dla Państwa oferty w najkorzystniejszej cenie ponad 90 tys. hoteli w bazie na całym świecie.

MBT24 to również idealny partner we wszelkich sprawach związanych z wizami. Pośredniczymy w zorganizowaniu wiz na całym świecie. Nasza firma zajmuje się profesjonalną obsługą konsularną firm i osób prywatnych.

Zapewniamy pełne doradztwo w zakresie usług konsularnych dotyczących potrzebnych dokumentów i pomocy w otrzymaniu wizy.

Zapraszamy do współpracy z naszym biurem.

Podróżuj z MBT24 business Travel
– Twoim profesjonalnym partnerem w podróży służbowej!

Ocena systemu kształcenia kadr dla budownictwa na poziomie średnim

Mgr Anna Hyla, Dyrektor Państwowych Szkół Budownictwa - Zespołu Szkół w Bytomiu.

Omówienie systemu kształcenia kadr dla budownictwa na poziomie średnim rozpocznę od krótkiego przedstawienia jednej z najstarszych szkół budowlanych na Śląsku.

Państwowe Szkoły Budownictwa w Bytomiu rozpoczęły swoją działalność 1 września 1945 roku. Jej tradycje są ściśle związane z pierwszym na Śląsku wydziałem budowlanym utworzonym w latach 1930/1931 w gmachu Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych w Katowicach. Przez 66 lat swojej historii zmieniano Jej nazwę, zmieniali się Dyrektorzy, ale profil budowlany był niezmienny. W tym czasie bytomską „Budowlankę” opuściło ponad 13,5 tysiąca absolwentów szkoły młodzieżowej i około 5 tysięcy absolwentów szkoły dla dorosłych (istniejącej w PSB Bytom do 1982 roku).

Obecnie w Szkole kształcą się około 600 uczniów, większość w Technikum nr 2 w zawodach: technik budownictwa, technik drogownictwa, technik architektury krajobrazu. W Zasadniczej Szkole Zawodowej nr 2 obecnie uczniowie kształcą się w zawodach: murarz i technolog robót wykończeniowych w budownictwie. Na terenie Szkoły działa także X Liceum Ogólnokształcące z rozszerzonym programem matematyki oraz innowacją architektoniczną. Uczniowie Szkoły uzyskują dobre wyniki z egzaminu maturalnego oraz egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe.

Jednym z działań Szkoły jest przygotowanie uczniów do olimpiad i turniejów

budowlanych. W Olimpiadzie Wiedzy i Umiejętności Budowlanych uczniowie technikum Państwowych Szkół Budownictwa – Zespołu Szkół w Bytomiu corocznie uzyskują tytuły laureatów w finałach ogólnopolskich. W roku 2010/2011 taki tytuł uzyskało aż 4 uczniów, a drużyna zdobyła I miejsce w kraju. Równie dobrze sprawują się uczniowie zasadniczej szkoły zawodowej, biorący udział w Turnieju Budowlanym w zawodach: murarz, malarz, tynkarz. Nasi uczniowie są niepokonani od kilku lat w konkursie wiedzy o BHP organizowanym przez Kuratorium Oświaty w Katowicach i Państwową Inspekcję Pracy. Szkoła ściśle współpracuje z oddziałem katowickim Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa, m. in. współorganizując konkurs prac przejściowych dla uczniów śląskich szkół budowlanych. Innowacyjność form kształcenia Państwowych Szkół Budownictwa w Bytomiu została kilkakrotnie nagrodzona Wielką Nagrodą Prezydenta Izby Budownictwa z siedzibą w Katowicach.

Absolwenci bytomskiej „Budowlanki” to nie tylko fachowcy ale także ludzie posiadający szeroką wiedzę z zakresu przedmiotów ogólnokształcących i artyści. W roku szkolnym 2010/2011 Ministerstwo Edukacji Narodowej nadało Szkole tytuł „Odkrywczy Talentów”. Tytuł został przyznany głównie dzięki zajęciom pozalekcyjnym, na których uczniowie mogą rozwijać swoje talenty: Szkolnej Orkiestry Dętej (działającej ponad 30 lat), zespołowi tanecz-

ANNA HYLA z wykształcenia magister filologii polskiej, nauczyciel dyplomowany. W 1991 roku ukończyła Technikum Budowlane, a w 1996 roku wydział filologiczny na Uniwersytecie Śląskim. Pracę jako nauczyciel języka polskiego rozpoczęła w Państwowych Szkołach Budownictwa w Bytomiu, a w 2003 roku została zastępcą dyrektora w tejże Szkole. W 2007 roku, po nagłej śmierci poprzedniego dyrektora, została wybrana na dyrektora Państwowych Szkół Budownictwa – Zespołu Szkół w Bytomiu. Do najistotniejszych zadań zalicza ciągle podwyższanie jakości pracy szkoły zawodowej, wzbogacanie jej bazy przez pozyskiwanie środków z Unii Europejskiej, podnoszenie kwalifikacji nauczycieli, wychowanie przez udział młodzieży w bardzo szerokiej ofercie zajęć pozalekcyjnych.

mu mażoretek oraz działalności Koła Entuzjastów Budownictwa.

W Państwowych Szkołach Budownictwa – Zespole Szkół w Bytomiu jest również realizowany projekt unijny pt. „Budowlanka – cała naprzód!”. Dzięki 430 tysiącom dotacji z Unii Europejskiej, co tydzień odbywa się 50 dodatkowych zajęć dydaktycznych, artystycznych, sportowych i rekreacyjnych. Wzbogacona została także baza dydaktyczna Szkoły o pracownię technologii i projektowania, a biblioteka szkolna pozyskała setki nowych woluminów i filmów szkoleniowych. Celem nadrzędnym realizowanego projektu jest podwyższenie i uatrakcyjnienie szkolnictwa zawodowego.

Codzienna działalność Szkoły to nie tylko wyróżnienia i splendory ale głównie mrawcza praca i ciągłe borykanie się z różnymi problemami.

Problem pozyskiwania kadry dla budownictwa rozpoczyna się już na poziomie gimnazjum. Obecnie pokutuje przekonanie, że każdy powinien mieć wykształcenie średnie. Młodzi ludzie nie chcą uczyć się w szkołach zawodowych, wybierają licea ogólnokształcące. Wynika to z niewiedzy młodych ludzi na temat zawodów, nadmiernych ambicji ich rodziców i możliwością odsunięcia problemu wyboru zawodu o następne trzy lata (tylko trwa nauka w liceum). Dlatego, aby zapewnić nabór do klas pierwszych Szkoła od kilku lat prowadzi szerokie działania marketingowe, otwiera nowe kierunki kształcenia (w porozumieniu z pracodawcami i urzędem pracy) i korzysta z pomocy doradców zawodowych. Od tego roku ta działalność zaczęła przynosić efekty: mimo pogłębiającego się niżu demograficznego szkoły zawodowe w Bytomiu przyjęły więcej uczniów niż licea ogólnokształcące. Trzeba jednak w przyszłości przedstawiać ofertę uczniom szkół gimnazjalnych w formie długofalowej, tak aby młody człowiek wiedział, czym będzie zajmował się po ukończeniu szkoły zawodowej. Dlatego byłoby wskazane, aby w akcjach promujących zawody mogli wziąć udział także pracodawcy.

Kolejnym problemem jest zachęcanie uczniów do wyboru nowych kierunków kształcenia. W naborze na rok szkolny 2011/2012 zabrakło chętnych do takich zawodów jak: technik drogownictwa, technik sztukatorstwa i kamieniarstwa artystycznego ze specjalizacją renowator zabytków architektury, monter instalacji budowlanych, monter izolacji budowlanych, stolarz. Możliwe, że zainteresowanie zawodami byłoby większe, gdyby szkoła posiadała odpowiednie pracownie z pełnym, nowoczesnym wyposażeniem. Jednak sytuacja finansowa oświaty i samorządów w dużym stopniu uniemożliwia rozbudowę bazy dydaktycznej.

Na obniżenie zainteresowania technikami nie miały wpływ miało pozbawienie techników prawa do zdobywania uprawnień budowlanych. Obecnie Polski Związek Inżynierów i Techników Budownictwa wraz z kilkoma szkołami budowlanymi w Polsce (w tym PSB w Bytomiu) starają się o przywrócenie możliwości zdobywania przez techników uprawnień budowlanych dla mniejszych inwestycji budowlanych. Możliwość uzyskania praw budowlanych wpłynęłaby z pewnością na większe za-

interesowanie młodzieży wyborem szkoły zawodowej.

Szkolnictwo budowlane często spotyka się także z zarzutem, że absolwenci, zwłaszcza klas zasadniczych, nie posiadają wszystkich kwalifikacji, które potrzebne są na rynku pracy. Wynika to z faktu, że programy nauczania dostosowane są do standardów egzaminacyjnych, które nie zawsze są zgodne z oczekiwaniami pracodawców. W tym aspekcie jednak dojdzie już w przyszłym roku szkolnym do istotnych zmian, które wynikają z reformy szkolnictwa, wprowadzenia nowych podstaw programowych w przedmiotach ogólnokształcących i zawodowych. Reforma szkolnictwa zawodowego zakłada również możliwość uzyskiwania kwalifikacji w ramach kursów zawodowych. Sytuację mogłaby także poprawić bliższa współpraca pracodawców ze szkołami. Obecnie w naszej Szkole zajęcia praktyczne w 90 % odbywają się w Centrum Kształcenia Praktycznego, a tylko w 10% w firmach budowlanych. Wynika to z nadmiaru formalności, które musi spełnić pracodawca, chcący przyjąć uczniów na praktyki (posiadać kwalifikacje pedagogiczne, zaplecze socjalne itp.).

Ostatnim problemem w kształceniu uczniów dla branży budowlanej jest kadra nauczycieli przedmiotów zawodowych. W większości przypadków nauczyciele zawodu to teoretycy, którzy rzadko mają styczność z placem budowy. Wprawdzie zmiany w przepisach prawa oświatowego dopuszczają zatrudnienie osób bez przygotowania pedagogicznego a z dużym doświadczeniem zawodowym, ale płace jakie może proponować im szkoła są niezbyt wysokie. Poza tym zatrudnienie osoby aktywnej zawodowo jest dosyć trudne, bo wiąże się ze zmniejszeniem zatrudnienia w rodzinnej firmie. Obecnie, aby zapewnić uczniom kontakt z prawdziwym placem budowy organizujemy wycieczki na miejsca realizacji ciekawych inwestycji oraz spotkania, wykłady przedstawicieli firm budowlanych, inżynierów, inwestorów, pracowników naukowych Politechniki Śląskiej i Wyższej Szkoły Technicznej. Te formy są jednak zaledwie namiastką tego, co można nazwać budownictwem.

Na wstępie kilka słów o „BUDUS” Spółka Akcyjna z siedzibą w Katowicach, która jest firmą specjalizującą się w świadczeniu kompleksowych usług budowlanych.

W realizacjach umów występuje jako generalny realizator lub generalny wykonawca inwestycji „pod klucz”, wykonawca bezpośredni lub podwykonawca – w zależności od powierzonego zlecenia.

Jej historia sięga **1951 roku** kiedy to powstało Katowickie Przemysłowe Zjednoczenie Budowlane z siedzibą w Katowicach. Od tego momentu, pomimo ogromnych przemian zarówno społecznych jak i gospodarczych, firma nieprzerwanie prowadzi swoją działalność. Okres utrzymywania się na rynku oraz osiągnięte wyniki dowodzą jej rzetelności, fachowości jak również umiejętności dostosowania się do postępu technologicznego oraz poważnych wahań koniunkturalnych na rynku Budownictwa. Przez ponad pół wieku istnienia Katowickie Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego BUDUS S.A. na stałe wpisało się w historię budownictwa regionu śląskiego. Większość znaczących obiektów w tym regionie powstała przy bezpośrednim udziale Spółki. Należą do nich między innymi: popularny „Spodek”, Wojewódzki Park Kultury i Wypoczynku w Chorzowie, Stadion Śląski, Wojewódzka Komenda Policji w Katowicach, stacje uzdatniania wody w Dzieńkowicach i Goczałkowicach. Ostatnim sukcesem jest obiekt stadionu Cracovia w Krakowie, za realizację którego otrzymaliśmy nagrodę **Budowa Roku 2010**.

W strukturze organizacyjnej Spółki wyodrębniono wyspecjalizowane jednostki zajmujące się wykonawstwem robót ogólnobudowlanych, inżynierskich oraz montażowych. Struktura taka pozwala na podejmowanie realizacji kompleksowych, jak również mniejszych, specjalistycznych zadań.

Jakość usług oferowanych przez Spółkę zapewnia wdrożony system zarządzania jakością w zakresie budowy i montażu kompletnych obiektów budowlanych, zgodny z normą **DIN EN ISO 9001: 2008**.

Spółka na tyle długo funkcjonuje na rynku że posiada pewne wypracowane, tradycyjne sposoby pozyskiwania pracowników w których poczesną rolę znajduje współdziałanie z obowiązującym **Systemem kształcenia**.

BUDUS S.A. od wielu lat korzysta z owoców pracy oświaty tzn. absolwentów różnego rodzaju i kierunków kształcenia. Spółka bezpośrednio od „zawsze” włączała się w proces oświatowy.

Niedawno jeszcze Budus S. A. prowadziła Zasadniczą Szkołę Budowlaną oraz dwa oddziały Technikum które były naturalnym źródłem kadry podstawowej a nawet średniej.

Ocena szkolenia kadr dla budownictwa z pozycji przedsiębiorstwa budowlanego

Roman Fiszer

Dyrektor Polityki Zatrudnienia i Płac KPBP Budus S.A.

Po reformie oświaty i stale rosnących kosztach utrzymania szkoły, jednocześnie braku wewnętrznego popytu na jej absolwentów w latach kryzysu w budownictwie (2003- 2006) musieliśmy zrezygnować z jej prowadzenia.

Jednak nie zrezygnowaliśmy ze szkolenia praktycznego pracowników młodocianych czyli uczniów. Po zawarciu umów ze szkołami zawodowymi naszego regionu doszliśmy do wielkości ok. 200 uczniów odbywających praktyki w Spółce. Z tego połowa posiada umowę o pracę w celu nauki zawodu.

Na chwilę obecną jest to zasadnicze źródło odnawiania wewnętrznej kadry podstawowej.

Oczywiście mamy przy tego rodzaju działalności dodatkowe obowiązki jak: posiadanie wykwalifikowanej kadry instruktorów praktycznej nauki zawodu, odpowiednich programów, zaplecza warsztatowego i socjalnego. W zamian co-roczenie otrzymujemy wzmocnienie kadrowe Spółki pracownikami już po przebytych procesie adaptacji, niezależnie od sytuacji na rynku pracy.

Funkcjonujący system zdobywania uprawnień czeladniczych i mistrzowskich wydatnie pomaga w podnoszeniu kwalifikacji oraz poziomu szkolenia. Niewątpliwą zachętą dla Spółki jest możliwość uzyskania zwrotu poniesionych nakładów na szkolenie po zdaniu egzaminu państwowego przez absolwenta Zasadniczej Szkoły Zawodowej.

Podstawowym zagrożeniem i barierą dla dalszego szkolenia młodzieży w takim kształcie, może być wycofanie się Państwa z dofinansowania do wynagrodzenia uczniów lub dalsze forsowanie przez władze oświatowe tzw. szkolenia modułowego a w zasadzie warsztatowego gdzie młodzież z założenia jest w dużym stopniu ode-

rwana od realiów życia budowy i po wejściu na rynek pracy będzie wymagała uruchomienia przez przedsiębiorstwa niełatwych procesów adaptacyjnych.

Kadrę techniczną stanowią aktualnie ludzie o wykształceniu wyższym co jest ze wszech miar zjawiskiem pozytywnym, technicy zaczynają raczej karierę zawodową od zawodów robotniczych.

Szkoda trochę techników którzy pozbawieni prawa do zdobywania uprawnień budowlanych nie stanowią perspektywicznego narybku dla firm budowlanych. Równocześnie tworzy to lukę w średnim nadzorze z konieczności uzupełnianą absolwentami szkół wyższych.

Najambitniejszym i perspektywnym technikom pomagamy w podnoszeniu wykształcenia poprzez kierowanie i dofinansowanie na studia inżynierskie a następnie magisterskie.

Nie będąc liderem płacowym staramy się pozyskiwać pracowników do kadry technicznej w sposób długofalowy.

Zaczynamy od staży studenckich – korzystając z dobrych praktyk Politechniki Śląskiej, następnie udzielamy pomocy – w tym również materialnej podczas zdobywania uprawnień budowlanych. Wyznajemy zasadę że najlepszym jest pracownik rozwijający się w firmie i z firmą.

Obowiązkowe – min. 3 miesięczne praktyki studenckie stanowią doskonałą bazę poznawczą przyszłych relacji pracownik – pracodawca, pozwalającą dokonać porównania firm przez studentów oraz zagwarantowania sobie wysoko kwalifikowanej kadry technicznej przez pracodawców. Wprowadzenie obowiązkowego wynagradzania za czas praktyk spowodowało pozytywną tendencję do dzielenia się odpowiedzialnością i uprawnieniami co dużym stopniu poprawiło stosunek studentów do wykonywanej podczas stażu pracy.

ROMAN FISZER – od 1986 r. związany z KPBP BUDUS S.A. Od 2003 r. pełniący w niej funkcję Dyrektora Polityki Zatrudnienia i Płac. Wcześniej Huta Ferrum i Montokwas Katowice. Czynnny uczestnik procesu restrukturyzacji załogi Spółki i przygotowania jej do wymogów rynkowych. Członek Zarządów i Rad Nadzorczych Spółek zależnych. Inicjator i pomysłodawca wdrożeń z zakresu polityki i komunikacji społecznej.

Wykształcenie: Technikum Elektromechaniczne Katowice 1969-1974. Politechnika Śląska Wydział Metalurgiczny Katowice 1976-1980. Studium podyplomowe: Zarządzanie Kadrami - Orgmasz Warszawa 1998-1999.

Staramy się stworzyć warunki do rozwoju i awansu dla wszystkich kandydatów czyli stosujemy zasady **Kapitału ludzkiego**. Oczywiście w tym miejscu znajdują zastosowanie techniki i narzędzia wiązania pracowników na dłużej z Spółką.

Ma na to wpływ również tworzenie atmosfery firmy dbającej o aspekty socjalne i motywacyjne pracowników jak:

- ▶ refundacja lub dofinansowanie do szkoleń i kursów
- ▶ dofinansowanie studiów podyplomowych
- ▶ dofinansowanie kosztów zdobycia uprawnień budowlanych
- ▶ planowanie urlopów
- ▶ motywacyjny system inwestycyjny
- ▶ oceny pracownicze
- ▶ organizowanie konkursów na wolne miejsca w najwyższej kadrze

Z powyższej listy wynika że oczekujemy od pracowników a szczególnie kadry, angażowania się w rozwój własny i Spółki. Pracownik zmotywowany i przygotowany przez **System oświatowy** do podnoszenia kwalifikacji w sposób planowy i ciągły, powinien bez problemów znaleźć swoje stałe miejsce w kadrze najlepszych firm budowlanych.

Łączymy tradycję i nowoczesność

Galeria Jastrzębie została uznana za najlepsze małe centrum handlowe 2020 roku w prestiżowym konkursie EuropaProperty CEE Retail Real Estate Awards oraz otrzymała tytuł „Budowa Roku 2020” w konkursie Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa

- 1 Galeria Handlowa w Jastrzębiu Zdroju
- 2 Centrum Informacji Moskwy i Biblioteka Akademicka w Katowicach
- 3 Hala sportowa w Jastrzębiu Zdroju
- 4 Śląskie Międzynarodowe Centrum Fizyki i Badań Interdyscyplinarnych w Chorzowie

Uwagi na temat poziomu kształcenia na kierunku budownictwo

Prof. dr hab. inż. **Jerzy Sękowski**, Dziekan Wydziału Budownictwa Politechniki Śląskiej, Katedra Geotechniki, Gliwice

1. Wprowadzenie

Zapewnienie poczucia bezpieczeństwa, to wg Abrahama Masłowa podstawowa potrzeba istoty ludzkiej. W najprostszym ujęciu chodzi o kryjówkę, a w szerszym takiego otoczenia, w obrębie którego człowiek czując się bezpiecznie, może efektywnie funkcjonować.

Zaspokojenie wspomnianej potrzeby wymaga pracy wielu specjalistów, w tym z zakresu budownictwa. Osoby te niezależnie od predyspozycji fizycznych i psychicznych powinny posiadać określoną wiedzę i umiejętności. Dynamika współczesnego budownictwa szczególnie w odniesieniu do materiałów i technologii, wymaga od uczących innych oraz uczących się a także pracujących w budownictwie ciągłego rozwoju i doskonalenia.

Według prof. Wojciecha Radomskiego¹ źródła wiedzy budowlanej należy upatrywać w:

- podpatrywaniu przyrody,
- doświadczeniach z poprzednich realizacji,
- badaniach doświadczalnych materiałów budowlanych i elementów konstrukcyjnych z tworzeniem na ich podstawie nowych metod obliczania i projektowania konstrukcji,
- korzystaniu z osiągnięć nauk podstawowych,
- wyobraźni, nowatorstwie pomysłów oraz intuicji inżynierskiej, u podstaw których leży ciekawość inżynierska i badawcza.

Jak jednak zaznacza Profesor. Radomski do sprawdzenia nowatorskich koncepcji istniejąca wiedza budowlana może okazać się niewystarczającą, z czego wynika konieczność jej rozwoju w zakresie teorii, doświadczalnictwa i praktyki.

W zawodach technicznych obok wspomnianej wiedzy niezbędna jest umiejętność jej praktycznego wykorzystania, zarówno w projektowaniu jak i realizowaniu zaprojektowanych inwestycji. Obok umiejętności „czysto” budowlanych coraz częściej do głosu dochodzą inne, spośród których warto wymienić umiejętność współpracy i/lub zarządzania zespołami ludzkimi. Nie bez znaczenia jest znajomość języka obcego i komputera a także przepisów prawnych. To wszystko stawia przed współczesnym szkolnictwem średnim i wyższym określone wymagania.

2. Kształcenie wyższe na kierunku budownictwo

Treści programowe, wysokość obciążenia dydaktycznego oraz zasady zaliczania przed-

miotów na kierunku budownictwo ulegały na przestrzeni minionych lat zmianom. Dotyczy to również Wydziału Budownictwa Politechniki Śląskiej, na którym studenci kształcą się od 1945 roku. Koniec lat 90-tych ubiegłego wieku to początek wprowadzania do szkolnictwa wyższego istotnych zmian wynikających z podpisania przez Polskę tzw. Deklaracji Bolońskiej. Jej podstawą jest kreowanie procesu na rzecz tworzenia harmonijnego systemu szkolnictwa wyższego w Europie oraz przyjęcie systemu porównywalnych stopni i tytułów akademickich jak również zwiększenie prestiżu uczelni europejskich. Szkolnictwo wyższe powinno opierać się na trzech poziomach kształcenia (I, II i III stopień), a ujednolicenie wspomnianego systemu ma następować m. in. dzięki²: wprowadzeniu systemu punktów kredytowych ECTS, podziale studiów na dwustopniowe, kontroli jakości kształcenia, promocji kształcenia przez całe życie oraz promocji programów mobilności zarówno studentów jak i wykładowców.

Przyjmując wspomniane powyżej założenia, organy decyzyjne podstawowych jednostek organizacyjnych zatwierdzały opracowane programy kształcenia dla poszczególnych poziomów kształcenia, przy czym podstawą uruchomienia odpowiedniego poziomu były wymagania Ustawy o Szkolnictwie Wyższym, a programów kształcenia wymagania Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Zgodnie z tymi ostatnimi, zakładającymi jednaki poziom nauczania studentów m. in. na kierunku budownictwo, wprowadzone zostały tzw. standardy kształcenia, definiujące efekty które powinny być osiągnięte na każdym poziomie edukacji oraz przedmioty wraz z liczbą niezbędnych godzin do zrealizowania. Standardy te określają również czas studiów na poszczególnych stopniach (liczbę semestrów), łączną minimalną liczbę godzin – w tym dla przedmiotów podstawowych i kierunkowych, oraz inne przedmioty (np. język obcy), które powinny być uwzględnione w programach kształcenia. Na tzw. przedmioty specjalistyczne mogły być przeznaczone pozostałe godziny, co stwarzało szansę dla realizowania przez poszczególne wydziały własnych programów kształcenia specjalistycznego. Zaliczenie semestru odbywa się na zasadach punktów ECTS, a o poziomie kształcenia decyduje przestrzeganie odpowiednich procedur kontrolnych.

JERZY SĘKOWSKI. Absolwent Wydziału Budownictwa Przemysłowego i Ogólnego Politechniki Śląskiej. Bezpośrednio po ukończeniu studiów podejmuje pracę w Katedrze Mechaniki Gruntów i Fundamentowania (obecnie Katedra Geotechniki), którą kieruje od 1.09.2006 roku. Od 1.06.2005 r. jest profesorem nadzwyczajnym w Politechnice Śląskiej, a od 1.09.2008 r. dziekanem Wydziału Budownictwa. Właściwości geotechniczne gruntów rodzimych i antropogenicznych z oceną ich przydatności pod zabudowę posadowienie obiektów budowlanych i inżynierskich w trudnych warunkach gruntowo-wodnych metody ulepszania słabych gruntów oraz zagadnienia związane z modernizacją obiektów budownictwa powszechnego i obiektów zabytkowych to zasadnicze obszary zainteresowań zawodowych. Autor bądź współautor ponad 200 publikacji w czasopiśmie krajowych i zagranicznych. Opiekun 62, recenzent ponad 120 inżynierskich prac dyplomowych oraz rozpraw magisterskich Autor kilkuset ekspertyz, opinii i projektów geotechnicznych. Posiada uprawnienia rzeczoznawcy Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa oraz uprawnienia geologiczne i budowlane.

3. System kształcenia na Wydziale Budownictwa Politechniki Śląskiej

Pierwsza grupa studentów Wydziału Budownictwa Politechniki Śląskiej rozpoczęła naukę w nowym systemie w roku akademickim 1999/2000, wykorzystując opracowany przy dużym współudziale ówczesnego dziekana Wydziału Budownictwa, profesora Stanisława Majewskiego, nowatorski program kształcenia. W tym też roku na studiach stacjonarnych uruchomiono studia doktoranckie (na studiach niestacjonarnych od roku akademickiego 2009/2010). Warto o tym wspomnieć w kontekście osiągniętych już sukcesów jak również problemów z którymi w dotychczasowym okresie wdrażania tego systemu przyszło się wydziałowi zmierzyć.

Z rokiem akademickim 2005/2006 wszyscy studenci na Wydziale Budownictwa objęci byli nowym systemem.

Na ośmiu semestrach studiów I stopnia, kończonych pracą dyplomową (od roku 2010/11 projektem inżynierskim) i egzaminem dyplomowym, łączna liczba godzin wynosi 2880 (24 tygodniowo). Studia II stopnia trwają trzy semestry, a studenci kończą je rozprawą magisterską

i egzaminem dyplomowym. Studia III stopnia trwają natomiast osiem semestrów i powinny kończyć się rozprawą doktorską. Studia niestacjonarne realizowane w systemie zaocznym trwają odpowiednio: siedem i trzy (od roku akademickiego 2010/11 cztery) oraz osiem semestrów. Warto zwrócić uwagę na to, że na studiach niestacjonarnych I i II stopnia, przy tych samych treściach programowych, obciążenie dydaktyczne stanowi ok. 65% obciążenia studiów stacjonarnych. Aktualnie na poziomie I stopnia studenci mają do wyboru cztery specjalności: Konstrukcje Budowlane i Inżynierskie, Inżynierię Procesów Budowlanych, Budownictwo Komunikacyjne i Infrastrukturę oraz Drogi Kolejowe. Na poziomie II stopnia w ramach ww. specjalności istnieje możliwość wyboru tzw. profili dyplomowania. Są to odpowiednio do specjalności: Budownictwo Miejskie i Przemysłowe, Geotechnika i Budownictwo Podziemne, Mosty; Budownictwo Ekologiczne, Technologia i Zarządzanie w Budownictwie; Budowa Dróg; Drogi Kolejowe. W zamiejscowym ośrodku nauczania w Rybniku – tzw. Centrum Kształcenia Inżynierów, prowadzone są aktualnie studia stacjonarne I stopnia na specjalnościach Budowlano-Architektonicznej oraz Budownictwo Infrastruktury Miejskiej a studia niestacjonarne na specjalnościach: Budownictwo Infrastruktury Miejskiej oraz Inżynieria Miejska. Studenci specjalności B-A mają możliwość wykonywania podwójnego dyplomu we współpracy z jednym z uniwersytetów w Danii. Wraz z wprowadzaniem nowego systemu Wydział Budownictwa, jako pierwszy w kraju, na studiach stacjonarnych wdrożył nowy sposób odbywania praktyk przez studentów. Jedną praktyką w wymiarze 13 tygodni odbywa się w semestrze siódmym, w uznanym przedsiębiorstwie lub biurze projektowym na zasadzie umowy o pracę. Od kilku lat prowadzone są na studiach stacjonarnych I i II stopnia dla jednej lub dwóch grup studenckich zajęcia w języku angielskim. Studenci wszystkich rodzajów studiów mają możliwość uczestniczenia w wymianie zagranicznej w ramach programu LLP – Erasmus. Dla potrzeb zapewnienia odpowiedniej jakości kształcenia wprowadzono na uczelni System Zapewnienia Jakości Kształcenia, zawierający m. in. procedury i instrukcje postępowania w różnych sytuacjach. Ocena poziomu kształcenia zajmuje się Państwowa Komisja Akredytacyjna.

Warto wspomnieć o tym, że proces doskonalenia jakości kształcenia na Wydziale Budownictwa, zarówno w zakresie dostosowywania programu kształcenia do aktualnych wymagań ministerstwa i oczekiwań przemysłu jak również w zakresie formalnym (udoskonalanie procedur postępowania i procedur kontrolnych) ma miejsce praktycznie od momentu jego wprowadzenia.

4. Ocena poziomu kształcenia na kierunku budownictwo

Formalną stroną okresowej oceny jakości kształcenia zajmuje się organ nadzórny zwany Państwową Komisją Akredytacyjną, a jej podstawą jest raport sporządzony przez wizytowaną jednostkę oraz bezpośrednia wizytacja ekspertów połączona m.in. ze szczegółowym przejrzaniem wybranych przez nich dokumentów, wizytacją zajęć, spotkaniami ze studentami i pracownikami, sprawdzeniem warunków studiowania itd. (Wydział Budownictwa Politechniki Śląskiej przeszedł pozytywnie taką ocenę w roku 2003 i 2010).

Inną formą oceny procesu kształcenia są różnego rodzaju rankingi i ankiety, w tym sporządzane dla potrzeb instytucji branżowych. Przykładem takiej jest raport opracowany przez firmę tns-pentor dla Polskiej Izby Inżynierów Budownictwa³. Z ankiety przeprowadzonej w roku 2010 na 3729 osobach ubiegających się o uprawnienia zawodowe, z których 83% stanowiły osoby w wieku do 35 lat, przy czym 57% posiadało co najwyżej 5 letni staż pracy a 28% 10 letni wynika, że większość z badanych dobrze ocenia uczelnię macierzystą, programy nauczania i zakres zdobytej wiedzy wskazując równocześnie na pewne obszary, które zawierają największe braki. Są to: znajomość języków obcych, zagadnień właściwych kadry kierowniczej, wiedzy praktycznej i znajomości rynku pracy. Szczególną uwagę respondenci zwracali na poszerzenie wiedzy praktycznej, zbyt dużo treści ogólnych, potrzebę przedmiotów specjalistycznych oraz wiedzę z zakresu wykorzystania i obsługi nowoczesnych technik projektowania. Przekazywana wiedza powinna być aktualna a jej forma bardziej nowoczesna. Ocena programu nauczania w Politechnice Śląskiej wg [3] w każdym z analizowanych obszarów (wiedza teoretyczna, konstruktywne myślenie, umiejętność rozwiązywania problemów, obsługa komputerów, wiedza praktyczna, znajomość języków obcych, znajomość rynku pracy, zagadnienia właściwe dla kadry kierowniczej) na tle ocen uśrednionych w wypadku powyżej przeciętnej. O ile jednak w pierwszych czterech obszarach pozytywne odpowiedzi wahały się w przedziale 53-72%, to w pozostałych nie przekracza on 30%.

W przekonaniu autora artykułu ocena programu nauczania przez aktualnych absolwentów wydziału powinna być korzystniejsza. Dotyczy to z pewnością pierwszych czterech obszarów oraz wiedzy praktycznej i znajomości języków obcych. Przemawia za tym m. in.: rozwój naukowy i zawodowy kadry (zdobycie kolejnych stopni naukowych i uprawnień budowlanych), bezpośredni kontakt wielu pracowników z budową a co za tym idzie przenoszenie praktycznych problemów do projektów inżynierskich, rozpraw magisterskich oraz zajęć seminaryjnych, realizacja tzw. projektów zintegrowanych, powszechne wykorzystywanie w procesie nauczania komputerów i programów obliczeniowych a także wspomniana praktyka semestralna. Obserwujemy bowiem, niezależnie od zmiany spojrzenia na przyszły zawód przez kończących praktykę, podejmowanie przez wielu z nich stałej lub dorywczej współpracy z firmą, w której praktyka miała miejsce. Kontakt z przemysłem wpływa też na zmianę formy studiowania przez wielu spośród absolwentów studiów I stopnia na studiach II stopnia (ze stacjonarnych na niestacjonarne). Znajomość rynku pracy, o której wspomniano wcześniej, weryfikuje stopień zainteresowania studentów rodzajem wybieranej specjalności. Formą odpowiednich działań wydziału w tym kierunku są zmiany w programie studiów specjalności cieszącej się umiarkowanym zainteresowaniem lub wprowadzanie innych specjalności. Inną formą uatrakcyjnienia programu studiów byłoby niewątpliwie wprowadzenie do programu studiów przedmiotów z zakresu zarządzania zasobami ludzkimi, marketingu a także przepisów prawnych. Istotnym ograniczeniem w tym względzie jest jednak liczba godzin w dotychczasowych programach i tym samym wzrost kosztów kształcenia w przypadku zlecenia dodatkowych zajęć. Niewątpliwie starania takie w najbliższym cza-

sie, nawet w ograniczonym zakresie, należy podjąć. Podobny wysiłek należy podjąć w odniesieniu do obecnych programów studiów w kontekście zaawansowanych prac i rozwiązań ujętych w tzw. ramowym programie kształcenia⁴ m.in. pod kątem zwiększenia umiejętności wśród absolwentów.

W przekonaniu autora artykułu program kształcenia studentów na kierunku budownictwo na Politechnice Śląskiej w znaczącym stopniu spełnia oczekiwania studentów i jest przez nich oceniany pozytywnie. Wymaga jednak dalszego doskonalenia, zwłaszcza w obszarach w których styka się z praktyczną działalnością budowlaną.

5. Zakończenie

W dobie sygnalizowanego niżu demograficznego nie maleje zainteresowanie kształceniem na kierunku budownictwo. Fakt ten nie może jednak zwalniać od dbałości o jakość kształcenia. Dowodami na taką tezę są awarie i katastrofy budowlane, także w ostatnich latach. Jest oczywiste, że współczesne programy kształcenia na kierunku budownictwo powinny „nadać” za postępem technicznym i technologicznym, nie zaniedbując przy tym kształcenia w zakresie przedmiotów zasadniczych dla tego kierunku, którym są m. in. wytrzymałość materiałów, mechanika budowli oraz konstrukcje budowlane. Oczekiwania przemysłu i dynamika współczesnego budownictwa uzasadniają wprowadzanie zmian w dotychczasowych programach ukierunkowanych na zdobycie większych umiejętności zawodowych przez absolwentów. Wspomniana już dynamika a także zasadny funkcjonowania współczesnego budownictwa, wymagają od kadry inżynierskiej i kadry kierowniczej zdecydowanie większych aniżeli do niedawna umiejętności w zakresie kierowania zespołami ludzkimi, zarządzania, marketingu, języków obcych i podejmowania szybkich decyzji. Zakładana w dotychczasowych programach nauczania i skutecznie egzekwowana praca indywidualna studenta powinna jeszcze bardziej przygotować absolwentów do wymienionych powyżej zadań. Ważna w tym kontekście jest fachowość, wiedza i doświadczenie zawodowe pracowników uczelni, poparte ich uprawnieniami zawodowymi. Proces budowania programów nauczania nie we wszystkich uczelniach wyższych na kierunku budownictwo jest na chwilę obecną dostatecznie spójny i zaawansowany. Wydaje się jednak, że pokonanie tej bariery pozwoli w najbliższym czasie na wydatne podniesienie poziomu kształcenia absolwentów.

Literatura

- ¹ Radomski W.: Katastrofy i awarie mostów a rozwój wiedzy budowlanej. Cz. 1. *Nowoczesne Budownictwo Inżynierskie*, 4, 2011, ss. 16-20.
- ² Szojda L.: Kształcenie na kierunku Budownictwo w Politechnice Śląskiej w świetle wymagań Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. *Forum Budownictwa Śląskiego. Czasopismo Śląskiej Izby Budownictwa Wydanie specjalne, październik, 2009*, Ustroń, ss. 19-21.
- ³ Analiza wyników ankiety przeprowadzonej wśród uczestników egzaminów na uprawnienia budowlane. Raport końcowy przygotowany dla Polskiej Izby Inżynierów Budownictwa przez tns-pentor, luty 2011 (materiały w dyspozycji autora).
- ⁴ Autonomia Programowa Uczelni. Ramy kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego. Wydawca: MNiSzW. Warszawa, 2010.

Realizacja postanowień Deklaracji Bolońskiej na Wydziale Budownictwa Politechniki Częstochowskiej

Prof. nzw. dr hab. inż. Jarosław Rajczyk

Dziekan Wydziału Budownictwa, Politechnika Częstochowska

W dniu 1999 r. podpisano Deklarację Bolońską. Jest to dokument zawierający zadania prowadzące do zbliżenia systemów szkolnictwa wyższego europejskich krajów partnerskich, do których należy Polska. W ramach Procesu Bolońskiego sformułowane zostały następujące zasady:

- wprowadzenie przejrzystych i porównywalnych systemów stopni oraz wdrożenie Suplementu do Dyplomu,
- przyjęcie systemu kształcenia opartego na dwóch lub trzech poziomach kształcenia,
- powszechne stosowanie systemu punktów kredytowych (tj. ECTS – European Credit Transfer System),
- promocja mobilności studentów, nauczycieli akademickich, naukowców oraz personelu administracyjnego,
- promocja współpracy europejskiej w zakresie zwiększenia poziomu jakości szkolnictwa wyższego,
- promocja europejskiego wymiaru szkolnictwa wyższego, szczególnie w zakresie rozwoju zawodowego, mobilności oraz zintegrowanych programów nauczania, szkolenia i badań.

W zakresie organizacji studiów postanowienia Deklaracji Bolońskiej rozpoczęto wprowadzać w życie w 2007 roku. Wcześniej obowiązywały 5-letnie jednolite studia magisterskie dla studentów studiów stacjonarnych i 4,5-letnie studia inżynierskie dla studentów studiów niestacjonarnych. Studenci niestacjonarni mieli możliwość uzyskania stopnia magistra po zdobyciu tytułu inżyniera i odbyciu 2-letnich Studiów Uzupełniających Magisterskich. W 2007 roku dokonano pierwszego naboru na studia dwustopniowe zarówno stacjonarne i niestacjonarne. Obecnie studenci kształcą się na studiach stacjonarnych: I stopnia (inżynierskich) trwających 3,5 roku i II stopnia (magister-

skich) trwających 1,5 roku. Na studiach niestacjonarnych studia I stopnia trwają 4 lata, a II stopnia 2 lata. Na studia II stopnia mogą się przyjmować studenci studiów inżynierskich o kierunku budownictwo, a także absolwenci innych kierunków technicznych pod warunkiem uzupełnienia wiadomości z określonych przedmiotów z I stopnia. W styczniu 2010 roku pierwsi absolwenci studiów stacjonarnych I stopnia obronili prace inżynierskie i, w prawie 100 %, podjęli dalsze kształcenie na studiach II stopnia, jeżeli nie od razu, to z roczną przerwą, którą wykorzystali na zdobycie doświadczeń zawodowych. W tabeli 1 przedstawiono zmiany liczby studentów na Wydziale Bu-

downictwa w okresie przejściowym. W roku 2010 obronili się ostatni studenci jednostopniowych studiów stacjonarnych magisterskich i niestacjonarnych inżynierskich – w ten sposób ostatecznie utrwalili się sposób organizacji studiów według formuły zgodnej z Deklaracją Bolońską.

3,5-letni cykl studiów stacjonarnych I stopnia sprawił pewne trudności organizacyjne, gdyż rekrutację na II stopień należało przeprowadzić podczas krótkiej zimowej przerwy międzysemestralnej, bezpośrednio po obronach prac inżynierskich i wcześniejszym zaliczeniu przedmiotów i złożeniu egzaminów z 7 semestru. Problem rozwiązano przez wprowa-

Prof. nzw. dr hab. inż. JAROSŁAW RAJCZYK Absolwent Technicznych Zakładów Naukowych Górnictwa Rud w Częstochowie. Studia w Leningradzkim Instytucie Inżynierii – Budowlanym w specjalności Maszyn i urządzeń budowlane. Po ukończeniu studiów w 1983 roku rozpoczął pracę naukowo – dydaktyczną na Wydziale Budownictwa Politechniki Częstochowskiej. Stopień naukowy doktora habilitowanego uzyskał na podstawie rozprawy pt. „Podstawy naukowe technologii obróbki mieszanek betonowych” w Politechnice w S. Petersburgu. W latach 1989-1991 staż w Katedrze Architektury w Uniwersytecie Architektury i Budownictwa w S. Petersburgu. W latach 1991-1992 staż w Uniwersytecie Technicznym w Wiedniu w Instytucie Technologii i Organizacji Robót Budowlanych. Od roku 2000 pełni funkcję Kierownika Katedry Technologii Procesów Budowlanych i Materiałowych na Wydziale Budownictwa Politechniki Częstochowskiej. Od roku 2005 pełni funkcję Dziekana Wydziału Budownictwa.

Działalność naukowa profesora Jarosława Rajczyka obejmuje problematykę technologii zmechanizowanych robót budowlanych. W szczególności optymalizację kinematycznych i geometrycznych parametrów elementów roboczych urządzeń wykorzystywanych w technologii obróbki mieszanek betonowych. Drugi obszar działalności to instrumentalne metody oceny jakości produkcji budowlanej. Został on szczególnie rozwinięty w zakresie metod i narzędzi do oceny jakości budownictwa drogowego. Profesor jest autorem ponad stu publikacji w tym dwóch monografi, pięciu podręczników, redaktorem sześciu opracowań zbiorowych pt. „Tendencje rozwoju budownictwa mieszkaniowego i przemysłowego”. Jest autorem i współautorem ponad trzydziestu patentów, w tym dwóch wydanych za granicą. Liczne projekty wynalazcze zostały wyróżnione na międzynarodowych wystawach rozwiązań innowacyjnych w Paryżu, w Genewie, Norymberdze, Petersburgu oraz poza Europą w USA, Korei i Chinach. W czasie pracy naukowo-dydaktycznej profesor Jarosław Rajczyk był koordynatorem licznych programów współpracy międzynarodowej realizowanej w ramach umów międzyrządowych z Federacją Rosyjską w latach 1990-1998 oraz z Austrią w latach 1992-1998. Działalność dydaktyczna profesora Jarosława Rajczyka obejmuje między innymi wykłady z przedmiotów technologia i organizacja zmechanizowanych robót budowlanych.

Profesor jest promotorem ponad stu prac magisterskich i inżynierskich na kierunku Budownictwo, promotorem dwóch doktoratów, recenzentem licznych prac habilitacyjnych i doktorskich w uczelniach technicznych w kraju i za granicą.

Tabela 1.

Liczba studentów Wydziału Budownictwa w okresie wprowadzania postanowień Deklaracji Bolońskiej
(pogrubiono liczbę studentów na studiach dwustopniowych)

Stopień	Semestr	Typ studiów	
		Stacjonarne	Niestacjonarne
rok akademicki 2006/2007 (stan na grudzień 2006)			
I	I	153	109
	III	180	79
	V	130	50
	VII	111	54
	IX	133	78
II	I	–	29
	II	–	–
	III	–	–
rok akademicki 2007/2008 (stan na grudzień 2007)			
I	I	177	103
	III	124	87
	V	141	52
	VII	122	42
	IX	121	62
II	I	–	70
	II	–	–
	III	–	24
rok akademicki 2008/2009 (stan na grudzień 2008)			
I	I	192	130
	III	118	59
	V	111	77
	VII	137	44
	IX	138	48
II	I	–	78
	II	–	–
	III	–	70
rok akademicki 2009/2010 (stan na grudzień 2009)			
I	I	179	132
	III	137	86
	V	110	53
	VII	84	48
	IX	128	53
II	I	–	61
	II	–	–
	III	–	75
rok akademicki 2010/2011 (stan na grudzień 2010)			
I	I	207	175
	III	150	83
	V	128	70
	VII	101	44
II	I	–	130
	II	68	–
	III	–	45

denie na 7 semestrze modułowej organizacji zajęć dydaktycznych.

Studenci, zarówno stacjonarni, jak i niestacjonarni mają po 5 semestrach studiów inżynierskich możliwość wyboru specjalności, co wiąże się z podziałem przedmiotów na przedmioty kierunkowe i przedmioty specjalności. Dotychczas wybór obejmował 2 specjalności: Konstrukcje Budowlane i Inżynierskie (KBI) oraz Technologia, Organizacja i Zarządzanie w Budownictwie (TOZB). Na początku 2011 roku wprowadzono nową specjalność: Architektura w Budownictwie, co przyczyniło się do rozszerzenia możliwości wyboru przedmiotów zgodnie z zainteresowaniami i predyspozycjami studentów.

Przejęcie na system dwustopniowy wiązało się z potrzebą nowego podejścia do opracowania siatek dydaktycznych i programów nauczania (sylabusów). Przedmioty na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych są kompatybilne względem treści programowych, różnią się ilością realizowanych godzin dydaktycznych. Zmniejszyła to ilość różnic programowych przy ewentualnym przechodzeniu studentów z jednego typu studiów na drugi.

Siatki dydaktyczne i programy nauczania spełniają standardy kształcenia opracowane przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w celu zintegrowania programów nauczania na poszczególnych kierunkach studiów. Wprowadzono również system punktacji ECTS i możliwość uzyskania Suplementu do Dyplomu w języku angielskim, co ułatwia podjęcie dalszego kształcenia na uczelniach zagranicznych lub znalezienia pracy za granicą.

W programach nauczania duży nacisk kładzie się na zajęcia praktyczne. Ćwiczenia laboratoryjne prowadzone są z przedmiotów: materiały budowlane, technologia betonów i zapraw, fizyka budowli, budownictwo drogowe, wytrzymałość materiałów, mechanika gruntów, konstrukcje metalowe, konstrukcje betonowe oraz z przedmiotów związanych z komputerowym wspomaganie budownictwa. Prowadzone są też ćwiczenia terenowe z drogownictwa.

Praktyczną stronę zawodu inżyniera budowlanego studenci poznają również w praktykach wakacyjnych.

Po pierwszym roku studiów realizowana jest praktyka z miernictwa budowlanego, na której studenci zapoznają się ze sprzętem geodezyjnym i metodyką sporządzania pomiarów geodezyjnych.

Po 2-gim roku studiów realizowane są 4-tygodniowe praktyki zawodowe. Celem tych praktyk jest nabycie cech punktualności, komunikatywności i odpowiedzialności za powierzone zadanie, zapoznanie się z procesem technologicznym produkcji w firmie, procesem kierowania, organizacją pracy oraz z zasadami ergonomii i BHP w procesie pracy.

Praktyki odbywają się w firmach związanych z budownictwem, z którymi Uczelnia podpisuje porozumienia. Są to firmy projektowe, wykonawcze a także laboratoria. Studenci po odbyciu praktyki często utrzymują kontakt z firmą, w której ją odbywali i znajdują w niej często możliwość zatrudnienia.

Możliwe było również powiązanie praktyk z pracą naukowo-badawczą prowadzoną na Wydziale Budownictwa. Na przykład w 2011 roku studenci w ramach praktyk uczestniczyli w budowie eksperymentalnej drogi betonowej na terenie Oczyszczalni Ścieków „WARTA” w Częstochowie, gdzie testowano nowe rozwiązania materiałowo-konstrukcyjne opracowane przez pracowników Wydziału.

Wcześniej, w 2007 roku studenci uczestniczyli w programie naukowym realizowanym przy współpracy z PAN w stacji badawczej na Spitsbergenie. Oprócz pracy naukowej brali aktywny udział, w ramach praktyk, w rozbudowie polskiej Stacji Polarnej w zatoce Horsund.

Po 3-cim roku studiów realizowane są praktyki geotechniczne, na których studenci realizują zadania związane z instrumentalną oceną parametrów podłoża gruntowego pod obiekty budowlane i inżynierijne.

W czasie semestrów organizowane są również seminaria techniczne i wycieczki dydaktyczne, na których studenci zapoznają się z najnowszymi technologiami w zakresie budownictwa kubaturowego, drogownictwa i produkcji wyrobów budowlanych. Celem wyjazdów są budowy, zakłady prefabrykacji, cementownie, a także cyklicznie organizowane Targi Budowlane w Kielcach i Poznaniu. Organizowano również wyjazdy zagraniczne do Wiednia, Brna i Monachium.

Zwraca uwagę fakt, że studenci po ukończeniu Wydziału w ogromnej większości nie mają problemów z podjęciem pracy w branży budowlanej, często też pracują już w trakcie studiów, nawet w trakcie odbywania studiów stacjonarnych (w niepełnym wymiarze czasu pracy lub w czasie wakacji). Na wyższych latach studiów niestacjonarnych większość studentów pracuje w pełnym wymiarze czasu pracy, zdobywając praktykę, która jest wymogiem do uzyskania uprawnień budowlanych i szybkiego awansu zawodowego. Duże możliwości na rynku pracy powodują, że nie ma problemu z naborem studentów na I rok. W ostatnich latach na studiach stacjonarnych było 4 kandydatów na jedno miejsce. Niestety skromne warunki lokalowe Wydziału nie pozwalają na zwiększenie limitu przyjęć.

Wydział Budownictwa prowadzi współpracę naukowo-badawczą i dydaktyczną z innymi uczelniami w Rosji, Niemczech, Hiszpanii, Chinach, Słowacji i Białorusi. Prowadzi też od 10 lat wymianę studen-

tów w Programie „Erasmus”. W ramach tego programu rokrocznie dokonywana jest wymiana studentów z uczelniami innych krajów Unii Europejskiej. We wzajemnej wymianie w każdym semestrze bierze udział 6 studentów. Podstawowym zadaniem delegowanych studentów jest realizacja tzw. pracy końcowej. Podjęto w tym zakresie współpracę z uczelniami z Hiszpanii, Portugalii, Niemiec, Danii i Grecji.

Poza programem „Erasmus”, w ramach umów międzynarodowych, organizowano również międzyuczelnianą wymianę studentów odbywających praktyki. I tak nasi studenci od kilku lat odbywają praktyki w Państwowym Uniwersytecie Architektury i Budownictwa w Sankt Petersburgu. Od 2009 r. odbywają je również w Uniwersytecie Architektury i Budownictwa w Pekinie. W ramach porozumienia Wydział przyjmuje na zasadach wzajemności studentów z Rosji i Chin. W Petersburgu studenci Wydziału Budownictwa zapoznali się między innymi z budową 120 kilometrowej obwodnicy miasta i trasy średnicowej na 35-kilometrowej estakadzie, budową stadionu piłkarskiego, grobli przecinającej Zatokę Fińską oraz konstrukcją podnoszonych mostów na Newie. Takie wyjazdy pozwalają na zapoznanie się z technologiami stosowanymi w innych krajach, a także weryfikację stereotypu postrzegania krajów sąsiednich. Przyczynia się to do większej mobilności absolwentów Wydziału po ukończeniu studiów.

Wydział Budownictwa poszerza również swoją ofertę dydaktyczną o studia podyplomowe. Od roku 2009 zrealizowano 4 edycje studiów podyplomowych pt. „Świadectwo charakterystyki energetycznej budynku i audyt na potrzeby termomodernizacji”, które ukończyło 133 słuchaczy. W najbliższym czasie planuje się realizację studiów podyplomowych w zakresie „Architektura małych aglomeracji mieszkaniowych” oraz „Budowa i utrzymanie dróg”. Studia podyplomowe mają na celu zapoznanie słuchaczy, którzy są pracownikami firm i instytucji samorządowych, z możliwościami i nowatorskimi technologiami oraz z aktualnie obowiązującymi wymaganiami, w tym prawnymi i normatywnymi, w interesującym słuchacza zakresie. Realizowana jest w ten sposób idea „kształcenia ustawicznego”, na co również zwraca uwagę Deklaracja Bolońska.

Działania w zakresie podniesienia poziomu kształcenia i rozwoju nowatorskich technologii doprowadziły do pozytywnej oceny Wydziału przez Komisję Akredytacyjną w 2008 roku, a także do podniesienia kategorii Wydziału w 2010 roku. Obecnie Wydział Budownictwa Politechniki Częstochowskiej posiada kategorię „B”.

Zbuduj zaufanie!

ABC

a Wolters Kluwer business

www.ABC.com.pl
infolinia 0 801 802 888

SERWIS BUDOWLANY

Lider w zakresie specjalistycznej informacji
prawnej dla budownictwa:

- ujednolicone akty prawne i ponad 7000
orzeczeń sądowych,
- wzory dokumentów,
- informacje o ponad 8000 norm budowlanych,
- analizy problemów,
- słownik pojęć z prawa budowlanego,
- aktualizacja bieżąca on-line!

Udzielamy odpowiedzi na pytania użytkowników
max. w ciągu 7 dni roboczych.

Więcej w serwisie branżowym budownictwo

www.ABC.com.pl/budownictwo

Lasy aglomeracji

Na Wyżynie Śląskiej okazałe lasy rosły przez wieki. Dziś walczą o swoje trwanie. Szczególnie w miastach Katowickiej Aglomeracji, gdzie są najbardziej zniszczone i najbardziej potrzebne zarazem! Atakowane są bezustannie. Przez zanieczyszczenia i choroby, nasilające się klęski żywiołowe, szkodniki i pożary, nowe inwestycje i drogi, zmieniający się klimat i ludzką bezmyślność. Taki las nie potrafi sam jak dawniej, bronić się przed zagrożeniami. Trzeba mu bezustannie pomagać.....

Lasy śląskie w sąsiedztwie przemysłu, zawsze były słabsze. Już w okresie międzywojennym można było zauważyć szkody w ich drzewostanach. Lata wojny i rabunkowej gospodarki, sytuację śląskich lasów jeszcze pogorszyły. Powojenny rozwój przemysłu spowodował kolejne, ogromne straty w ich zasobach. I gospodarcze – poprzez nadmierny wyrąb drewna i zdrowotne – na skutek rosnącego strumienia zanieczyszczeń przemysłowych. Pod koniec lat pięćdziesiątych śląskim lasom groziła zagłada. Wtedy zrodziła się idea utworzenia na terenach najsilniej zurbanizowanych i zniszczonych, zdrowych „zielonych płuc” Górnośląskiej Aglomeracji.

Powietrze w centralnej części Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego było wówczas i czuć i widać! Węgiel kamienny wydobywano kilkadziesiąt kopalń. W ich otoczeniu wyrastały hałdy tłących się, pogórnich odpadów. Dymiały huty i koksoownie, z zakładów chemicznych wydostawały się najbardziej toksyczne trucizny.

Ataku skażonego powietrza nie wytrzymały ani ludzie, ani drzewa. Najslabsze i najbardziej chore drzewostany iglaste ginęły w oparach dwutlenku siarki. Na terenach nizinnych wystarczało około 20 mikrogramów tego związku w metrze sześciennym powietrza (a było często parokrotnie więcej), by „umierały” ostatnie jodły, śmiertelnie chorowały świerki i sosny. Na lasy opadały nie tylko związki siarki. Także tysiące ton innych agresywnych zanieczyszczeń, wśród nich: toksyczny pył, tlenki azotu, tlenki węgla, fluor, benzen, węglowodory aromatyczne, metale ciężkie, pestycydy. Wystarczyły opady, by zanieczyszczenia zamieniały się w kwaśne deszcze. Niszczyły wszystko, co zielone.

Proporcjonalnie do wielkości przemysłowych emisji, powiększały się w lasach obszary najgroźniejszych, trzecich stref uszkodzeń przemysłowych. Stref nieuchronnej śmierci drzew. Śląskie lasy atakowane były nie tylko z powietrza. Wydobywany na zawal węgiel wyrządzał gigantyczne szkody także na powierzchni. Teren gwałtownie osiadał, zapadał się i deformował. Pojawiały się uskoki i leje depresyjne, powodując ob-

rywanie się korzeni drzew. Na zniekształconym terenie woda albo zanikała, wówczas drzewa usychały, albo napływała, topiąc je w gigantycznych zalewiskach. Taki las z dnia na dzień stawał się niebezpieczny dla ludzi. Dostępu do niego broniły tylko tablice z napisem: szkody górnicze, wstęp wzbroniony, wejście grozi śmiercią!

Dla najbardziej wrażliwych drzewostanów iglastych nie było już ratunku. Na początku dożywały trzydziestu, czterdziestu lat. Dominujące na tym terenie sosny rosły krzywo, karłowaciały, nie wykształcając nawet górnych pędów.

Alarm!

Śląscy leśnicy od końca lat 50. ub. wieku skrzętnie ten stan rejestrowali. Wkrótce wszczęli alarm! Sporządzali raporty, sprawozdania, informowali „urzędową” Warszawę o kondycji drzewostanów i słabych wynikach gospodarki leśnej. Bez oficjalnej zgody, zaczęli podejmować pionierskie próby ratowania lasu. W miejsce usuwanych, śmiertelnie chorych świerków czy sosen, sadzili mniej wrażliwe na zanieczyszczenia, drzewa liściaste.

Wielkim rzecznikiem tych działań był wówczas gen. Jerzy Ziętek, wojewoda katowicki, mocno zaangażowany w tworzenie na poprzemysłowych, zdegradowanych terenach – Wojewódzkiego Parku Kultury i Wypoczynku w Chorzowie. Gospodarnemu wojewodzie, „zamarzyło” się również, by wokół zagrożonych działalnością uciążliwego przemysłu miast GOP-u: Bytomia, Gliwic, Świątobłoc, Zabrze, Chorzowa, Rudy Śląskiej, Siemianowic, Katowic, Mysłowic, Będzina, Czeladzi, Sosnowca i Dąbrowy Gór-

niczej, powstawały kolejne takie miejsca, najlepiej jeden ogromny – Górnośląski Park Leśny. Wsparty autorytetem wojewody głos leśników ze Śląska dotyczący pilnej konieczności ratowania lasów, nie został wówczas zlekceważony.

W 1963 roku przy resorcie leśnictwa powołano ministerialną „Komisję do spraw gospodarczo-leśnych i rekultywacyjnych”. Wkrótce też utworzono katowicki zakład Instytutu Badawczego Leśnictwa. Jego naukowcom powierzono przeprowadzenie badań nad optymalnymi metodami ratowania lasów spod kominów.

W tej ostatniej kwestii śląscy leśnicy mieli swoje doświadczenia. Przebudowę zagrożonych lasów rozpoczynali przecież już pod koniec lat pięćdziesiątych ub. wieku. Intuicyjnie, bez naukowego wsparcia. Początkowo przebudowywali drzewostany z najbliższego otoczenia największych zakładów przemysłowych. Najbardziej zagrożone gatunki drzew czyli sosnę zwyczajną, świerk pospolity, jodłę, buk czy dąb szypułkowy zastępowali stopniowo bardziej wytrzymałymi odmianami. Sosną czarną, modrzewiem europejskim, brzozą brodawkowatą, jesionem wyniosłym, olszą czarną. Z czasem również innymi drzewami liściastymi.

Nie był to zabieg prosty. Na przebudowę lasu i konieczne wówczas ograniczanie cięć gospodarczych w lasach, potrzebna była zgoda władz centralnych w stolicy. O takie przyzwolenie, zagrożone katastrofą ekologiczną województwo katowickie konsekwentnie zabiegało. Argumenty były silne. Przemysł potrzebował coraz więcej drewna. Mogły go dostarczyć tylko lasy zdrowsze i szybciej rosnące niż iglaki, czyli drzewa liściaste. Równocześnie mieszkańcy przemys-

słowego regionu zasługiwali na wypoczynek. Najlepiej blisko domu, wśród zieleni.

W czerwcu 1968 roku Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów podjął specjalną uchwałę. Choć nie miała ona obowiązującej mocy prawnej, usankcjonowała utworzenie wokół Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego, na powierzchni około 35 tys. hektarów – Leśnego Pasa Ochronnego.

Niepełna rok później pod patronatem Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach w porozumieniu z leśnikami powstaje „Studium zagospodarowania rekreacyjnego Leśnego Pasa Ochronnego GOP”. Jego autorzy wskazali w nim na konieczność objęcia statusem ochronnym wszystkich lasów województwa katowickiego. Zaproponowali też, by w optymalnych miejscach, często już odwiedzanych, wybudować docelowo sto kilkadziesiąt ośrodków rekreacyjnych, rozprzeszrenionych po całym województwie.

Wkrótce zawiązał się Komitet ds. zagospodarowania Leśnego Pasa Ochronnego. Współpracowali w nim urbaniści, architekci i leśnicy, przedstawiciele władz Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach, poszczególnych miast i największych zakładów pracy. Ostateczny kształt Leśnego Pasa Ochronnego powstał w Biurze Planowania Przestrzennego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach, według koncepcji inż. Wojciecha Armaty.

Kreowano go z wielkim poszanowaniem przestrzeni, którego tak dzisiaj brakuje i niewymuszoną energią społeczną, ujawniającą się w trakcie jego realizacji. W miejscu, gdzie przestrzeń i przyroda były bez reszty podporządkowywane wyłącznie przemysłowi realizowano wspólnie – mądre, spójne i logiczne przedsięwzięcie ocalenia na Śląsku najpotrzebniejszej fabryki – „fabryki tlenu”.

Zielony pierścień

Powstanie LPO GOP było pierwszą, udaną próbą pogodzenia potrzeb społecznych i wymagań środowiska. I nie ostatnią. W narysowanym w latach 70 ub. wieku „Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego do roku 1990”, odnowa i ochrona środowiska znalazły się na jednym z czołowych miejsc. Wyodrębniony został system obszarów chronionych Leśnego Pasa Ochronnego. W jego granicach znalazły się zachowane jeszcze rezerwy przyrody, zespół Jurajskiego Parku Krajobrazowego i wszystkie lasy regionu z Leśnym Pasem Ochronnym GOP, jako integralną ich częścią.

Leśny Pas Ochronny, tworzący pierwotnie zielony pierścień wokół miast Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego chronił lasy przed nadmiernym wyrębem, dyscyplinował przemysł do ograniczania zanieczyszczeń, sprzyjał tworzeniu na ogromną skalę miejsc rekreacji i wypoczynku na Śląsku. Wojewoda katowicki, chcąc ten stan zalegalizować prawnie, zwrócił się do ministra leśnictwa i przemysłu drzewnego o nadanie wszystkim lasom województwa statusu Leśnego Pasa Ochronnego. Tak też się stało!

Bez przeszkód formalnych i finansowych w śląskich lasach rozpoczęła się przebudowa drzewostanów na wielką skalę. Zaplanowano ją początkowo etapami, na 12 lat. W poszczególnych nadleśnictwach inwentaryzowano szkody przemysłowe. Monitorowano zmniejszanie się przyrostów drzew, usychanie sosen i świerków. Najbardziej zniszczony las wycinano metodą rębni smugowej, by na wąskich zrębach, w bliskim sąsiedztwie starego lasu, sadzić liściaste młodniki. W innych miejscach tylko go przerzedzano. Pod okapami pozostawionych starych drzew sadzono nowe, liściaste. Drzewa cieniulubne, odporniejsze, dłużej tolerujące przemysłowe trucizny. Obok sosny zwyczajnej, dominującego tu zawsze gatunku, wprowadzano odporniejszą sosnę czarną i wejmutkę, modrzew i dąb czerwony, brzozę, buk, olchę, topolę i inne domieszkowe gatunki liściaste. Równocześnie prowadzono w lasach melioracje wodne i zabiegi agrotechniczne. Na wielkich obszarach użyźniano zatrutą glebę, regulowano stosun-

ki wodne, by stworzyć lepsze warunki dla wzrostu młodych drzewek. Pieniądzy na ten cel nie brakowało.

Do 1980 roku przebudowa drzewostanów miała objąć kilkanaście tysięcy hektarów. Wykonano ją na ponad 23,5 tys. hektarach lasów ochronnych. Leśnicy wykorzystali sprzyjający klimat i wkroczyli z przebudową lasu wszędzie tam, gdzie istniała taka potrzeba. W miejsca ich największej degradacji. Do nadleśnictw najtrudniejszych, m. in. w rejon Olkusza, Chrzanowa, Szczakowej, do lasów kobiórskich, rybnickich czy kędzierzyńskich.

Idea pozostała

Leśny Pas Ochronny formalnie przestał istnieć wraz z wejściem w życie ustawy o lasach z 28 września 1991 roku. Ustawy bardzo potrzebnej, gwarantującej prawną ochronę lasów w całym kraju. Nakazuje ona ratowanie biożnorodności lasów, ich zasobów genetycznych i walorów krajobrazowych. Chroni też lasy szczególnie narażone na zniszczenie i uszkodzone, o specjalnym znaczeniu społecznym, a więc i lasy górnośląskiej aglomeracji. Dziś są one na 89 proc. swojej powierzchni dalej zaliczane do jednej z kategorii lasów ochronnych.

Ropoczęta w latach 60. ub. wieku przebudowa lasów pod kominami była procesem ob-

liczonym na dziesiątki lat. Dotąd w podległym nam gospodarstwie przebudowaliśmy drzewostany na blisko 200 tys. hektarów powierzchni, mówi dr inż. Kazimierz Szabla, dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Katowicach. Dziś wiemy, że wcześniejsze, pionierskie metody ratowania leśnych drzewostanów nie zawsze były, według obecnego stanu wiedzy, do zaakceptowania. Ale spełniły swoją rolę, ciągłość lasu została zachowana. Nie ma znaczenia, że niektóre, rosnące na obrzeżach Leśnego Pasa Ochronnego formacje roślinne wielkich miast trzeba ponownie wymieniać. Dziś prowadzimy bardziej stabilną przebudowę. I wciąż uczymy się od przyrody dostosowywania przebudowy do skomplikowanego ekosystemu lasu. Nowy skład gatunkowy drzewostanów dziś już uwzględnia rodzimy ich genotyp, lepiej przystosowany do leśnego siedliska, miejscami nawet do mikrosiedliska i zmieniających się warunków klimatycznych, w jakich las będzie rósł. Staramy się, dodaje dr inż. K. Szabla, odtwarzać las mądrością samej natury, wiedząc, że nigdy jej nie dościgniemy.... To przynosi efekty. Dlatego przebudowę śląskich lasów będziemy w najbliższym czasie prowadzić dalej, na kolejnych 100 tys. hektarów. Bo choć w ostatnich kilkunastu latach wyraźnie zmalały strefy najgroźniejszych uszkodzeń lasów i ich kondycja poprawia się, zagrożeń nie ubywa....

Lasy w gęsto zabudowanej i zaludnionej aglomeracji, niezmiennie narażone są na emisje zanieczyszczeń przemysłowych; szkody górnicze, łamanie zasad gospodarki przestrzennej; pożary, zadeptywanie i niszczenie. Osłabione, częściej atakowane są przez szkodniki. Trudniej też bronią się przed nasilającymi się kłeskami żywiołowymi: powodziami i suszami, huraganami, oblodzeniami.

Chronione prawem są dostępne dla ludzi. Na ochronę przyrody Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Katowicach, przeznacza coraz więcej pieniędzy (w ostatnich latach ustala pomoc państwa). Leśnicy najlepiej jak potrafią dbają o rezerwy przyrody, parki krajobrazowe, użytki ekologiczne i bezcenne obszary Natura 2000. Stworzyli, wreszcie naleśnictw w kraju, największą sieć ośrodków edukacji ekologicznych. Co roku tworzą nowe miejsca turystyki i rekreacji. W „otwieraniu lasu” dla ludzi mogą liczyć jedynie na wsparcie Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach. Sami jednak lasów aglomeracji nie ocalą. Dziś jego trwanie jest nadal tak kruche jak... ludzkie życie.

Jolanta Matiakowska

Kolumny dofinansowane przez
**Wojewódzki Fundusz
 Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
 w Katowicach**

Budujemy najwyższą jakość

Warto budować. I warto robić to dobrze. Bo dobrze wykonana praca zawsze procentuje.

Dzięki tej filozofii już od lat znajdujemy się w czołówce największych koncernów budowlanych w Polsce. W ciągu blisko dwudziestoletniej działalności zrealizowaliśmy ponad 300 nowoczesnych inwestycji, uhonorowanych licznymi nagrodami. Potwierdzeniem najwyższej jakości naszych usług jest nieustannie rosnące zaufanie Klientów, dzięki któremu możemy sięgać coraz dalej.

www.warbud.pl

Szanowni Państwo

Z przyjemnością informuję, że został otwarty kolejny
KONKURS ŚLĄSKIEJ IZBY BUDOWNICTWA
p. n. **„ŚLĄSKIE BUDOWANIE”**

Celem Konkursu

jest promocja atrakcyjności inwestycyjnej
i gospodarczej województwa śląskiego,
poprzez publiczną prezentację i wyróżnianie:

„ŚLĄSKĄ WIELKĄ NAGRODĄ BUDOWNICTWA”

najlepszych przedsiębiorstw, instytucji i samorządów terytorialnych
jako organizacji inwestorskich, realizatorów przedsięwzięć inwestycyjno-budowlanych,
ich finansowania i ubezpieczania oraz zarządzania nieruchomościami
oraz

Nagrodą i Tytułem

„AURTORYTET – BUDOWNICTWA I GOSPODARKI ŚLĄSKIEJ”

**osób indywidualnych, kadr kierowniczych przedsiębiorstw,
instytucji, samorządów terytorialnych**

– za tworzenie warunków efektywnej ich działalności
oraz za osobisty wkład w rozwój inwestycyjny i gospodarczy województwa śląskiego.

Kapitułę Konkursu stanowią:

reprezentujący Wojewodę Śląskiego i Marszałka Województwa Śląskiego,
Rektorów Politechniki Śląskiej oraz Politechniki Częstochowskiej,
uczestnicy „Forum Budownictwa Śląskiego”
oraz eksperci.

**Do udziału w Konkursie mogą przystąpić przedsiębiorstwa i instytucje,
jednostki samorządu terytorialnego i spółdzielczości
oraz samorzady zawodowe i gospodarcze regionu.**

Publiczna promocja Laureatów, poprzez wręczenie tych Nagród, obędzie się w trakcie kolejnej,
uroczystej

XIV GALI BUDOWNICTWA

w dniu 19 listopada 2011 r. w Teatrze Rozrywki w Chorzowie.

„Regulamin Konkursu” wraz z „Deklaracjami Zgłoszeniowymi”
zamieszczony jest na stronie internetowej Śląskiej Izby Budownictwa:

www.izbabud.pl

**Termin składania „Deklaracji Zgłoszeniowych”
przystąpienia do Konkursu upływa z dniem 15 października 2011 r.**

Szanowni Państwo

W imieniu własnym i Prezydium Izby, proponuję i zapraszam o przystąpienie
do **KONKURSU - „ŚLĄSKIE BUDOWANIE”**

Z poważaniem

Tadeusz Wnuk

*Prezydent Śląskiej Izby Budownictwa
Przewodniczący Kapituły Konkursu*

Zadanie współfinansowane z budżetu
samorządu Województwa Śląskiego

Śląskie. Pozytywna energia